

ΓΕΩΠΟΝΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΤΟΠΙΟΥ
Π.Μ.Σ.: ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΠΙΟΥ

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Μελέτη και σχεδιαστική πρόταση ανάπλασης του χώρου
του «Ναυτικού Οχυρού» (Ο.Τ.415) και του έναντι αυτού
Δημοτικού Χώρου Στάθμευσης στον Δήμο Βριλησίων

Ελευθερία Ε. Σταθοπούλου

Αρχιτέκτων Μηχανικός Α.Π.Θ.

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:

Αναστασία Ακουμιανάκη-Ιωαννίδου, Καθηγήτρια Γ.Π.Α.

Αθήνα
2020

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Μελέτη και σχεδιαστική πρόταση ανάπλασης του χώρου του
«Ναυτικού Οχυρού» (Ο.Τ.415) και του έναντι αυτού Δημοτικού
Χώρου Στάθμευσης στον Δήμο Βριλησίων

Regeneration and enhancement of the "Navy Fortress"
(Block 415) and the Municipal parking lot (Block 444)
in the Municipality of Vrilissia

Ελευθερία Ε. Σταθοπούλου

Αρχιτέκτων Μηχανικός Α.Π.Θ.

ΤΡΙΜΕΛΗΣ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

Αναστασία Ακουμιανάκη-Ιωαννίδου, Καθηγήτρια Γ.Π.Α. (Επιβλέπουσα)

Μαρία Παπαφωτίου, Καθηγήτρια Γ.Π.Α.

Αγγελική Παρασκευοπούλου, Επίκουρη Καθηγήτρια Γ.Π.Α.

Η ευθύνη για την προέλευση, την πρωτοτυπία, τη δομή και την απόδοση των πληροφοριών και
στοιχείων που παρουσιάζονται στη μεταπτυχιακή μελέτη, καθώς επίσης για τυχόν λάθη ή παραλήψεις
στις βιβλιογραφικές πηγές, βαρύνει αποκλειστικά τη συγγραφέα.

Μελέτη και σχεδιαστική πρόταση ανάπλασης του χώρου του «Ναυτικού Οχυρού» (Ο.Τ.415) και του έναντι αυτού Δημοτικού Χώρου Στάθμευσης στον Δήμο Βριλησσιών

Τμήμα Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής

Εργαστήριο Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη, συνοδευόμενη από σχεδιαστική πρόταση, αφορά στην ανάπλαση του χώρου του «Ναυτικού Οχυρού» (Ο.Τ. 415) -ευρύτερα γνωστού ως «Ναυτική Βάση» και ως Πάρκο «Μαρία Κάλλας»- και του έναντι αυτού Δημοτικού χώρου στάθμευσης (Ο.Τ. 444) στον Δήμο Βριλησσιών Αττικής.

Οι υπό μελέτη χώροι βρίσκονται σ' ένα ιδιαίτερα κομβικό σημείο του Δήμου Βριλησσιών, στη διασταύρωση των Λεωφόρων Αναπαύσεως και Πεντέλης, όπου σχεδόν ενώνονται τα Βριλήσσια με το Μαρούσι, τα Μελίσσια και την Πεντέλη, επομένως η ανάπλασή τους θα συμβάλλει στην αισθητική, λειτουργική και περιβαλλοντική αναβάθμιση του χώρου υπερτοπικά. Πέρα, όμως, από τη θέση, η ιδιαιτερότητα του χώρου του Ο.Τ.415 έγκειται στο γεγονός ότι φιλοξενεί ένα υπόγειο Ναυτικό οχυρό, καθώς ο συγκεκριμένος χώρος αποτελούσε παλαιότερα βάση του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού.

Για την ανάπλαση των δύο χώρων ελήφθησαν υπόψη η θέση και τα μορφολογικά τους στοιχεία, οι κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής, το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο (το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου, η πρόταση τροποποίησής του, το νομοθετικό πλαίσιο όσον αφορά στις χρήσεις κ.α.), οι ανάγκες του Δήμου σε χώρους και χρήσεις καθώς και οι απόψεις των πολιτών, προκειμένου να προκύψει μια πρόταση ανάπλασης θελκτική για το κοινό μέσα από έναν συμμετοχικό σχεδιασμό.

Οι απόψεις των πολιτών διερευνήθηκαν μέσω ενός δομημένου ερωτηματολογίου με ερωτήσεις ανοικτού και κλειστού τύπου, που διανεμήθηκε σε διάφορους χώρους του Δήμου με αποτέλεσμα την συγκέντρωση 178 συμπληρωμένων ερωτηματολογίων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας ελήφθησαν υπόψη στη σύνταξη της πρότασης ανάπλασης των χώρων με απώτερο στόχο την ανάδειξη του

Ναυτικού Οχυρού υπερτοπικά και τη δημιουργία ενός θελκτικού χώρου πρασίνου καθώς και ενός υπερσύγχρονου και πρωτοποριακού υπόγειου χώρου στάθμευσης των οχημάτων του Δήμου, που να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις μιας «πράσινης» πόλης και στις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης.

Χρήσεις που επελέγησαν, όπως το πευκοδάσος, τα ξέφωτα με τον φυσικό χλοοτάπητα, η προσβασιμότητα στο λόφο που καλύπτει το Οχυρό, η τεχνητή λίμνη (που διατηρείται), οι ανθώνες και η φυτοτεχνική διαμόρφωση του χώρου δημιουργούν ένα φυσικό μεσογειακό περιβάλλον ελκυστικό για το κοινό, ενώ η εγκατάσταση στο χώρο ενός κυλικείου, ενός υπαίθριου αμφιθεάτρου, μιας σύγχρονης βιβλιοθήκης με τμήματα παιδων και ενηλίκων, δύο παιδικών χαρών (παιδων και εφήβων) και διαφόρων υπαίθριων αθλητικών εγκαταστάσεων για παιδιά και ενήλικες συνοδευόμενα από τους απαραίτητους βοηθητικούς χώρους (χώρους υγιεινής, στάθμευσης κλπ) εξασφαλίζουν την επισκεψιμότητα και τη μακρά παραμονή στο χώρο διεποχικά.

Επιπλέον, η υπόγεια εγκατάσταση των οχημάτων του Δήμου στο δημοτικό χώρο στάθμευσης και η διαμόρφωση του χώρου υπέργεια με χώρους πρασίνου και πολιτιστικές εγκαταστάσεις αναβαθμίζουν την εικόνα της περιοχής, ενώ η πεζογέφυρα με την οποία προτείνεται η σύνδεση των δύο χώρων λειτουργεί ως τοπόσημο στην ευρύτερη περιοχή.

Επιστημονική περιοχή: Αρχιτεκτονική Τοπίου

Λέξεις – κλειδιά: Ανάπλαση τοπίου, Αστικές αναπλάσεις, Πάρκα, Πεζογέφυρες, Βιβλιοθήκες, Χώροι στάθμευσης, Ναυτική Βάση, Πάρκο Μαρία Κάλλας

Regeneration and enhancement of the “Navy Fortress” (Block 415) and the Municipal parking lot (Block 444) in the Municipality of Vrilissia

Department of Crop Science

Laboratory of Floriculture and Landscape Architecture

ABSTRACT

The present study concerns the regeneration and enhancement of the “Navy Fortress” (Block 415) –widely known as ‘Navy Base’ and as “Maria Callas” Park- and the Municipal parking lot (Block 444) in the Municipality of Vrilissia in Attica. A design proposal has been included in the study. The areas studied are located near a main junction at the intersection of Anapafseos and Penteli avenues where Vrilissia borders with Marousi, Melissia and Pendeli. The regeneration and enhancement will make a major contribution to the improvement of the area and will upgrade it not only aesthetically but functionally as well. Therefore, all the neighbouring municipalities will be upgraded for the benefit of their citizens. Block 415 is unique as it is located on an underground navy Fortress, formerly used as a base of the Greek Navy.

In order for these two areas to be regenerated and enhanced, the following priorities had to be taken into consideration:

- The location and morphological elements,
- The climate condition of the area,
- The existing legislative framework of the general urban plan of the municipality,
- The requirements of the municipality for open spaces,
- Community involvement, in order to obtain the views of the citizens and thus come up with an attractive proposal through a Participatory Planning.

The views of the citizens were examined through a structured questionnaire consisting of open and closed ended questions which were distributed in various areas of the Municipality, resulting in the collection of 178 completed questionnaires. In the drafting of the proposal, the

results of the research were taken into account for the urban renewal of the spaces with the final goal of using the Naval Base to create attractive green spaces as well as a state of the art and innovative underground parking for vehicles of the Municipality. Moreover, the requirements for a green city were taken into consideration, as well as the principles of sustainable growth.

Parts of the park's design proposal, such as:

- A Pine forest,
- natural lawn glades,
- the hill over the Fortress,
- the artificial lake,
- flowerbeds and the plant configuration of the area,
- a canteen,
- an open space amphitheater,
- a modern library with sections for children and adults,
- two playgrounds for children and teenagers,
- various outdoor sports facilities for children and adults,
- the necessary auxiliary spaces, such as sanitation facilities, parking spaces and additional facilities

are required in order to create a natural mediterranean environment which will be attractive to the public and, also, ensure that long visitations become possible throughout the year.

Moreover, the underground parking space for the Municipality's vehicles and the layout of the above-ground area with green spaces and cultural facilities will improve the appearance of the area.

Furthermore, the proposed pedestrian bridge for the connection of the two spaces will function as a landmark in the nearby wider area.

Scientific area: Landscape Architecture

Keywords: Landscaping, Urban regenerations and enhancements, Parks, Pedestrian bridges, Libraries, Parking spaces, Navy Base, "Maria Callas" Park

Μελέτη και σχεδιαστική πρόταση ανάπλασης του χώρου του «Ναυτικού Οχυρού» (Ο.Τ.415) και του έναντι αυτού Δημοτικού Χώρου Στάθμευσης στο Δήμο Βριλησίων

Τμήμα Επιστήμης Φυτικής Παραγωγής

Εργαστήριο Ανθοκομίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η μελέτη που ακολουθεί με θέμα «ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟΥ «ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΟΧΥΡΟΥ» (Ο.Τ.415) ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙ ΑΥΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΒΡΙΛΗΣΣΙΩΝ» εκπονήθηκε στα πλαίσια της μεταπτυχιακής μου διατριβής στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) «Αρχιτεκτονική Τοπίου», του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, υπό την επίβλεψη και την καθοδήγηση της Καθηγήτριας κας Ακουμιανάκη-Ιωαννίδου Αναστασίας, την οποία ευχαριστώ θερμότατα γιατί με τη συνεχή και ακούραστη παρουσία της και την πάντα διακριτική και ευγενική της στάση μου προσέφερε όχι μόνο τις γνώσεις και την πολύτιμη βοήθειά της για την ολοκλήρωση αυτής της διατριβής, αλλά και την ηθική και ψυχολογική υποστήριξη να φέρω σε πέρας μια εργασία με πολλές ιδιαιτερότητες.

Παράλληλα, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τις Καθηγήτριές μου, κες Παπαφωτίου Μαρία και Παρασκευοπούλου Αγγελική, που σήμερα έχω την τύχη και τη χαρά να παρευρίσκονται ως μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής στην τελευταία μου αυτή παρουσίαση ως φοιτήτρια του Π.Μ.Σ., καθώς και όλους τους καθηγητές αυτού του Π.Μ.Σ., διότι χάρη σ' εκείνους έμαθα, πέρα από τα κτήρια (η μοίρα του Αρχιτέκτονα), να παρατηρώ τη φύση μέσα από τα όμορφα και αμέτρητα φυτά της, φυτά που δεν είχα προσέξει ποτέ πριν, που δε γνώριζα καν την ύπαρξή τους, αν και βρίσκονταν δίπλα μου σε κάθε βήμα.

Και όλη αυτή η διαδικασία παρατήρησης με βοήθησε να καταλάβω ότι η πραγματική ομορφιά και το μεγαλείο της ζωής βρίσκονται δίπλα μας, στα πιο μικρά, στα πιο απλά, στα πιο αθόρυβα, που περιμένουν καρτερικά να

τα προσέξεις, απλά και μόνο για να σου πουν ότι από εμάς εξαρτάται το ποια όψη της ζωής θα επιλέξουμε να βλέπουμε.

Απλά και μόνο για να σου πουν ότι «Η ζωή είναι ωραία»!

Δε μπορώ, λοιπόν, να μην ευχαριστήσω το Δήμαρχο Βριλησίων, κο Ξενοφώντα Μανιατογιάννη και το Διευθυντή μου και Προϊστάμενο της Διεύθυνσης Τεχνικών Υπηρεσιών του Δήμου Βριλησίων, κο Τρύφωνα Μαρτιγόπουλο για την ευκαιρία που μου προσέφεραν, παρά τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετώπιζε η Υπηρεσία μας, να απουσιάσω από τα υπηρεσιακά μου καθήκοντα, για όλο αυτό το διάστημα, προκειμένου να γίνω μέτοχος αυτής της διαδικασίας επιμόρφωσης, που πραγματικά υπήρξε για μένα ένα δώρο ανεκτίμητης αξίας.

Πέρα από τις γνώσεις που έλαβα και που θα αποτελούν για μένα πολύτιμα εφόδια στη συνέχεια της επαγγελματικής μου σταδιοδρομίας, γνώρισα και ενδιαφέροντες ανθρώπους, τόσο τους καθηγητές όσο και τους συμφοιτητές μου, με τους οποίους μοιράστηκα πολλές όμορφες και δημιουργικές στιγμές και γι' αυτό τους ευχαριστώ ιδιαίτερα.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στα μέλη της Διοίκησης και στους Δημοτικούς Συμβούλους του Δήμου Βριλησίων για τις πολύτιμες απόψεις που μοιράστηκαν μαζί μου, καθώς και στους φίλους και συναδέλφους μου, που με βοήθησαν σε διαφορετικές στιγμές αυτής της εκπαιδευτικής διαδικασίας, με όποιο τρόπο μπορούσε ο καθένας, όπως ήταν ο κος Βασίλης Λογοθέτης, η κα Μαρία Μουστάκα, η κα Ναταλί Αντώνογλου, ο κος Θεοδόσης Καλλιτσης, η κα Θεώνη Μουρατίδου, ο κος Σωκράτης Κουκλάδας, η κα Ερασμία Χίου, ο κος Γιώργος Γαλάνης, ο κος Σπύρος Τσιρίκος, ο κος Δημήτρης Κούνας, η κα Κατερίνα Βαρδονικολάκη, ο κος Νίκος Μαντζώρος, ο κος Αλέξανδρος Μαρτιγόπουλος, ο κος και η κα Κυριακίδη και ο κος και η κα Κοκκίνου.

Τελος, θα ήθελα να ευχαριστήσω το σύζυγό μου, τα παιδιά μου και τους γονείς μου για την υπομονή τους και για τη συνεχή ενθάρρυνση που μου προσέφεραν όλα αυτά τα χρόνια, γιατί χωρίς τη δική τους υποστήριξη δεν θα μπορούσα να λάβω μέρος σε αυτό το Π.Μ.Σ

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	5
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	7
1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
1.1 Ο σχεδιασμός και ο ρόλος των πάρκων στη ζωή μας.....	12
1.2 Τα Ναυτικά Οχυρά στην Ελλάδα	17
1.3 Το Ναυτικό Οχυρό των Βριλησίων - Ιστορικό	20
1.4 Η περιοχή των Βριλησίων	25
1.4.1 Ιστορική Αναδρομή και εξέλιξη του Δήμου Βριλησίων	28
1.4.2 Το τοπίο και το κλίμα της περιοχής.....	29
1.4.3 Υφιστάμενη Χλωρίδα και Πανίδα	30
1.4.3.1 Χλωρίδα	30
1.4.3.2 Πανίδα	31
2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	32
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	33
3.1 Ανάλυση του χώρου	33
3.1.1 Ο χώρος του «Ναυτικού Οχυρού» - πάρκου «Μαρία Κάλλας» και του δημοτικού χώρου στάθμευσης στο Ο.Τ 444	33
3.1.1.1 Γεωγραφική θέση – όρια –έκταση	33
3.1.1.2 Ιδιοκτησιακό καθεστώς.....	36
3.1.1.3 Υπάρχουσα κατάσταση	36
3.1.1.4 Ισχύουσες Νομοθετικές – Πολεοδομικές ρυθμίσεις.....	45
3.1.2 Αξιολόγηση του χώρου μέσω της ανάγνωσης αυτού - Θετικά και αρνητικά σημεία.....	50
3.2 Έρευνα μέσω ερωτηματολογίων	53
3.2.1 Επεξεργασία ερωτηματολογίων.....	54
3.2.2 Αποτελέσματα έρευνας μέσω ερωτηματολογίων	56

3.2.3 Ανακεφαλαίωση.....	93
3.3 ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ	99
3.3.1 Ανάπλαση του περιβάλλοντος χώρου του Πάρκου και του Δημοτικού Χώρου Στάθμευσης	99
3.3.1.1 Κεντρική ιδέα.....	99
3.3.1.2 Στόχοι του σχεδιασμού	101
3.3.2 Σχεδιαστική Πρόταση Ανάπλασης του Πάρκου στο Ο.Τ.415	104
3.3.2.1 Σχέδιο Γενικής Διάταξης (MASTERPLAN).....	106
3.3.2.2 Φυτοτεχνική Μελέτη Πάρκου	139
3.3.3 Σχεδιαστική Πρόταση Ανάπλασης Δημοτικού Χώρου Σταθμευσης (Ο.Τ.444)	146
3.3.3.1 Σχέδια Ανάπλασης Δημοτικού Χώρου Στάθμευσης.....	149
3.3.3.2 Φυτοτεχνική Μελέτη Δημοτικού Χώρου Στάθμευσης.....	155
3.3.4 Ενοποίηση των δύο χώρων - Πεζογέφυρα	159
3.3.5. Γενική άποψη των υπό μελέτη περιοχών - Οψοτομές.....	162
4.ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	163
5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	168
6. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	172
6.1. Τεύχος Σχεδίων	173
6.1.1 Τοπογραφικό Διάγραμμα υπό μελέτη περιοχών	174
6.1.2 Πινακίδα αποτύπωσης υπάρχουσας κατάστασης στο χώρο του «Ναυτικού Οχυρού» στο Ο.Τ.415.....	175
6.1.3 Πινακίδα αποτύπωσης υπάρχουσας κατάστασης στον Δημοτικό Χώρο Στάθμευσης στο Ο.Τ.444	176
6.1.4 Πινακίδα αποτύπωσης του Ναυτικού Οχυρού στο Ο.Τ.415.....	177
6.1.5 Σχέδιο Γενικής Διάταξης (Masterplan)	178
6.1.6 Σχεδιαστική πρόταση για τη Δημοτική Βιβλιοθήκη στο Πάρκο ..	179
6.1.7 Σχεδιαστική πρόταση για τους Γραφειακούς Χώρους υποστήριξης των λειτουργιών του Πάρκου	180

6.1.8 Σχέδιο Φύτευσης του Πάρκου	181
6.1.9 Σχεδιαστική πρόταση για τον Δημοτικό Χώρο Στάθμευσης (1) .	182
6.1.10 Σχεδιαστική πρόταση για τον Δημοτικό Χώρο Στάθμευσης (2)	183
6.1.11 Φωτορεαλιστικές απεικονίσεις του προτεινόμενου Δημοτικού Χώρου Στάθμευσης	184
6.1.12 Σχέδιο φύτευσης του Δημοτικού Χώρου Στάθμευσης	185
6.1.13 Πεζογέφυρα που συνδέει το χώρο του «Ναυτικού Οχυρού» με τον Δημοτικό Χώρο Στάθμευσης.....	186
6.1.14 Οψοτομές στο Πάρκο «Μαρία Κάλλας» και στον Δημοτικό Χώρο Στάθμευσης	187
6.1.15 Κατασκευαστικές Λεπτομέρειες	188
6.1.16 Φυτοτεχνικό Σχέδιο στο χώρο των γηπέδων του Πάρκου	189
6.1.17 Φυτοτεχνικό Σχέδιο στον Δημοτικό Χώρο Στάθμευσης.....	190
6.2 Υπόδειγμα Ερωτηματολογίου.....	191
6.3 Περιεχόμενα Εικόνων του Κειμένου.....	206

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο χώρος του «Ναυτικού Οχυρού» (στο Ο.Τ.415) και ο έναντι αυτού δημοτικός χώρος στάθμευσης (στο Ο.Τ.444) βρίσκονται εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Βριλησίων και χρήζουν ανάπλασης όχι μόνο λόγω της κατάστασης στην οποία βρίσκονται σήμερα, αλλά, κυρίως, λόγω των χρήσεων που δύνανται να φιλοξενήσουν, σύμφωνα με το ισχύον Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ.) του Δήμου Βριλησίων και την –σε εξέλιξη– τροποποίηση αυτού.

Στη μελέτη που ακολουθεί και στα σχέδια που τη συνοδεύουν, ο χώρος του **«Ναυτικού Οχυρού»** αναφέρεται και ως **Πάρκο «Μαρία Κάλλας»** ή ως **«Ναυτική Βάση»**, καθώς μετά την απομάκρυνση του Ναυτικού από το Ο.Τ.415, καθιερώθηκαν οι ονομασίες αυτές για τον εν λόγω χώρο και έτσι είναι σήμερα γνωστός στο ευρύ κοινό. Η μελέτη αφορά στη διερεύνηση μιας πρότασης ανάπλασης του χώρου, μέσα από μια ορθολογιστική και σύννομη επιλογή χρήσεων, που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των κατοίκων τόσο των Βριλησίων όσο και των γύρω περιοχών, να αναβαθμίζει αισθητικά και λειτουργικά τους δύο χώρους και να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της σύγχρονης εποχής για μια αειφόρο ανάπτυξη.

Τα τελευταία χρόνια, άλλωστε, ως επακόλουθο της έντονης αστικοποίησης και των περιβαλλοντικών προβλημάτων που προκλήθηκαν εξαιτίας της, παρατηρείται μια έντονη στροφή προς τη φύση και τους χώρους πρασίνου, προκειμένου η ζωή του σύγχρονου ανθρώπου να γίνει πιο ασφαλής, ιδίως όσον αφορά σε θέματα υγείας (Evans, 1998), πιο άνετη και πιο ευχάριστη (Gehl, 2001).

1.1 Ο σχεδιασμός και ο ρόλος των πάρκων στη ζωή μας

Είναι πια παγκοσμίως αποδεκτό ότι για τη μακροβιότητα του πλανήτη μας και την ασφαλέστερη διαβίωση των κατοίκων του, χρειάζεται οποιαδήποτε δράση να πραγματοποιείται με γνώμονα το σεβασμό απέναντι στη φύση και την προστασία του περιβάλλοντος.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινείται και η Αρχιτεκτονική Τοπίου τις τελευταίες δεκαετίες, η οποία παλαιότερα είχε ως πρωταρχικό της στόχο τη δημιουργία χώρων με βάση καθαρά αισθητικά και λειτουργικά κριτήρια για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου.

Καθώς, όμως, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της γης, ιδιαίτερα μετά τη Βιομηχανική Επανάσταση, συγκεντρώθηκε στις πόλεις με ιδιαίτερα γρήγορους ρυθμούς και απομακρύνθηκε από το φυσικό του περιβάλλον (Maller et al., 2005), άρχισαν να παρουσιάζονται προβλήματα

- λειτουργικά, όσον αφορά στη διαβίωση των ανθρώπων μέσα στο αστικό περιβάλλον,
- αισθητικής, καθώς η ταχύτατη αστικοποίηση οδήγησε στον άναρχο και χωρίς αισθητική, πολλές φορές, σχεδιασμό των αστικών χώρων,
- περιβαλλοντικά, αφού πολλές δραστηριότητες με στόχο την ανάπτυξη είχαν αντίκτυπο στη φύση και
- οργανικά, καθώς άρχισαν να εμφανίζονται δυσλειτουργίες που σχετίζονταν με τη σωματική, ψυχική και πνευματική τους υπόσταση.

Σε μια χρονική συγκυρία σαν κι αυτήν, ήταν αναμενόμενο να υπάρξει ένας εκ νέου προβληματισμός και η επανατοποθέτηση των επιστημόνων πάνω στα σημερινά δεδομένα καθώς και η συνεργασία διαφορετικών τομέων της Επιστήμης, προκειμένου να οδηγηθεί η σύγχρονη κοινωνία σε λύσεις και δράσεις που, προφανώς, θα συνεχίσουν να έχουν ως στόχο την ανάπτυξη, εξέλιξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής, αλλά, παράλληλα, θα έχουν ως γνώμονα το σεβασμό και την προστασία των φυσικών οικοσυστημάτων. Οι Χατζηστάθης και Ισπικούδης στο βιβλίο τους «Προστασία της Φύσης και Αρχιτεκτονική του Τοπίου» (1995) εκφράζουν την άποψη ότι *«Είναι ανάγκη να πάψουμε να αντιμετωπίζουμε την προστασία της φύσης και την ανάπτυξη σαν δύο διαφορετικά και αντίθετα πράγματα. Προστασία και ανάπτυξη μπορούν να συνυπάρχουν αρκεί ν' αναγνωρίσουμε ότι και οι δύο αυτοί όροι αποτελούν βασικά συστατικά μιας μοναδικής και απαραίτητης πορείας»*.

Αναγνωρίζοντας τα σύγχρονα προβλήματα, μελετώντας και διερευνώντας λύσεις, λοιπόν, *«Σε μια εποχή, που:*

- « 1. Η ισορροπία συνεχώς διαταράσσεται,
2. υπάρχει ανάγκη για επιστροφή στα παλιά οικοσυστήματα που διαταράχθηκαν και
3. οι καλλιτεχνικές τάσεις του ανθρώπου τον ωθούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που θα εκφράζει τις ιδέες του για τη φύση...»
(Τσαλικίδης, 2008)*

η Αρχιτεκτονική Τοπίου στράφηκε (μεταξύ άλλων) προς το σχεδιασμό χώρων με περισσότερο πράσινο, που να προσομοιάζουν με το φυσικό περιβάλλον.

Καθώς οι ελεύθεροι πράσινοι χώροι μέσα στις πόλεις έχουν αρχίσει να εκλείπουν, τα πάρκα, περισσότερο από ποτέ, παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη ζωή των αστών. Γι' αυτό και παρατηρείται έντονο το φαινόμενο αναζήτησης ελεύθερων κοινοχρήστων χώρων ή αξιοποίησης ήδη υπαρχόντων χώρων σε επίπεδο γειτονιάς, Δήμου, Περιφέρειας, Νομού, προκειμένου να αναβαθμιστούν λειτουργικά και αισθητικά και, μέσω του επανασχεδιασμού και της ανάπλασής τους, να ενισχυθούν οι δεσμοί των ανθρώπων με τη φύση.

Έναν τέτοιο χώρο πρασίνου αποτελεί και το πάρκο «Μαρία Κάλλας» στα Βριλήσσια, το οποίο φέρει και μια ιδιαίτερη ιστορική σημασία, καθώς φιλοξενεί ένα υπόγειο ναυτικό οχυρό και για πολλά χρόνια αποτελούσε μία από τις Βάσεις του Πολεμικού Ναυτικού της χώρας.

Με τον ορθό σχεδιασμό και ανάπλασή του, θα μπορούσε να ενισχυθεί ο ιστορικός και εκπαιδευτικός του χαρακτήρας και ο χώρος αυτός, ως ένα σύγχρονο πάρκο πλέον, να καλύπτει τις ανάγκες των πολιτών για πράσινο και αναψυχή και να συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικότητας και της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ανθρώπων.

Άλλωστε η ύπαρξη ενός πάρκου μέσα στην πόλη βοηθάει στην ανθρώπινη επαφή, στην επικοινωνία και στη διαμόρφωση του χαρακτήρα και της αισθητικής μιας κοινωνίας. Είναι κοινώς αποδεκτό ότι οι υπαίθριοι χώροι, και δη οι αστικοί, υποδέχονται διαρκώς μεγάλο πλήθος κόσμου, τον οποίο, συνειδητά ή και υποσυνείδητα, επηρεάζουν από κάθε άποψη.

Γι' αυτό και ο σχεδιασμός ενός πάρκου όπως και οποιουδήποτε χώρου, με εργαλεία όπως οι ανοικτοί χώροι, τα μονοπάτια, οι γωνιές, τα όρια, τα σημεία ενδιαφέροντος και τα σημεία εστίασης (Dee, 2001) και αναγωγές στην ιστορία, στον πολιτισμό και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ενός τόπου (Τσαλικίδης, 2008), θα πρέπει να διέπεται από τις αρχές της τοπιακής σύνθεσης, ήτοι την ισορροπία, την απλότητα, το ρυθμό, την αναλογία, την ενότητα και την εστίαση του ενδιαφέροντος (Ingels, 2004), προκειμένου να είναι ελκυστικός σαν χώρος και να ασκεί θετικές επιρροές στους επισκέπτες.

Επιπλέον, είναι ανάγκη ένα πάρκο να εμπλουτίζεται με διάφορες δραστηριότητες, όπως πολιτιστικές, αθλητικές, εκπαιδευτικές, αναψυχής, έτσι ώστε ο χρήστης να μπορεί να γίνεται μέτοχος διαφορετικών εμπειριών κάθε φορά που επισκέπτεται το χώρο. Άλλωστε, *"Nature reveals itself to each of us according to our interests"* (Simonds, 1983) [1]. Τις αρχές αυτές έχει ακολουθήσει και ο σχεδιασμός μεγάλων πάρκων σε όλο τον κόσμο, όπως το Regent's Park (Εικ.1), το Camley Street Natural Park και το Hyde Park στο Λονδίνο, το Parc del Litoral (Εικ.2) στη Βαρκελώνη, τα Parc de la Villette (Εικ.3), Parc de l'île Saint-Germain (Εικ.4) και Parc de Bercy (Εικ.5) στο Παρίσι, το Central Park (Εικ.6) στη Νέα Υόρκη, το KLCC Park στην Kuala Lumpur (Εικ.7) και το πάρκο Gardens of the Bay (Εικ.8) στη Σιγκαπούρη, όπως φαίνεται και στις εικόνες που ακολουθούν.

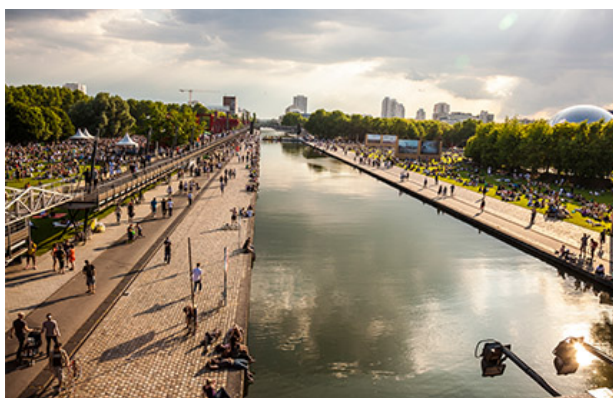

Εικόνα 1: Το Regent's Park στο Λονδίνο
(Πηγή: Δ1)

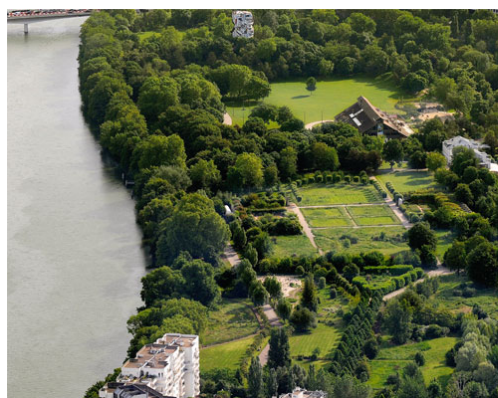

Εικόνα 2: Το Parc del Litoral στη Βαρκελώνη
(Πηγή: Δ2)

[1] Δηλαδή «Η φύση αποκαλύπτεται στον καθένα από εμάς ανάλογα με τα ενδιαφέροντα μας».

Εικόνα 3: Το Parc de la Vilette στο Παρίσι
(Πηγή: Δ3)

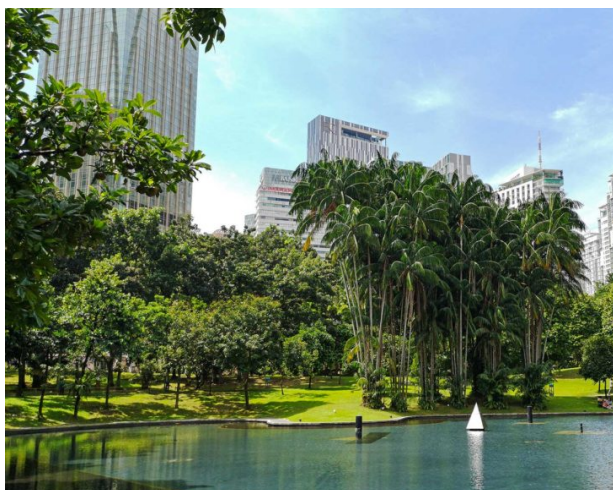
Εικόνα 4: Το Parc de l'île Saint-Germain στο Παρίσι (Πηγή:Δ4)

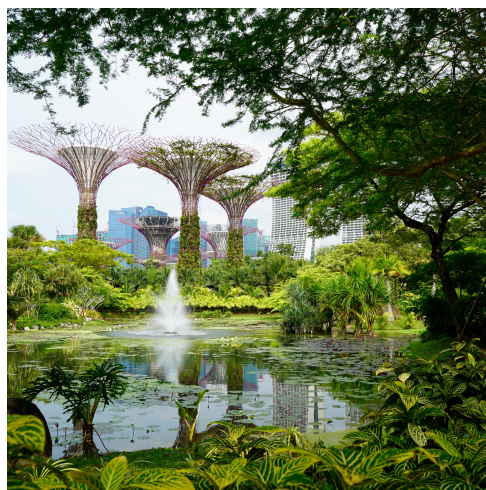
Εικόνα 5: Το Parc de Bercy στο Παρίσι
(Πηγή: Δ5)

Εικόνα 6: Το Central Park στη Νέα
Υόρκη (Πηγή: Δ6)

Εικόνα 7: The KLCC Park στην Kuala Lumpur
(Πηγή: Δ7)

Εικόνα 8: Η Water Lily Pond στους
Gardens of the Bay στη Σιγκαπούρη
(Πηγή: Δ8)

Με βάση τις παραπάνω αρχές σχεδιασμού αλλά και μετά από διερεύνηση και μελέτη βιβλιογραφικών πηγών των Acconazzo (2004), Brookes (1994, 2005), Dee (2012), Αναγνωστόπουλου (2001), Maller (2005), Ανανιάδου – Τζημοπούλου (1992), Αναστόπουλου (2004), Σκούρα (2017), Τσαλικίδη (2014), Χρονοπούλου-Σερέλη (2011), επιχειρήθηκε η εκπόνηση της παρούσας μελέτης, με στόχο την αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση των δύο χώρων, την προστασία, εμπλουτισμό και ανάδειξη του υπάρχοντος πρασίνου και την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων των Βριλησίων.

Πριν προχωρήσουμε, όμως, στην ανάλυση και τον προτεινόμενο σχεδιασμό των υπό μελέτη χώρων, θα ήταν χρήσιμο και ιδιαίτερα ενδιαφέρον να αναφερθούμε στην ιστορία και τη λειτουργία των ναυτικών οχυρών στη χώρα μας, αφού, όπως προαναφέρθηκε, ένα από τα οχυρά αυτά βρίσκεται στον ένα από τους δύο υπό ανάπλαση χώρους.

1.2 Τα Ναυτικά Οχυρά στην Ελλάδα

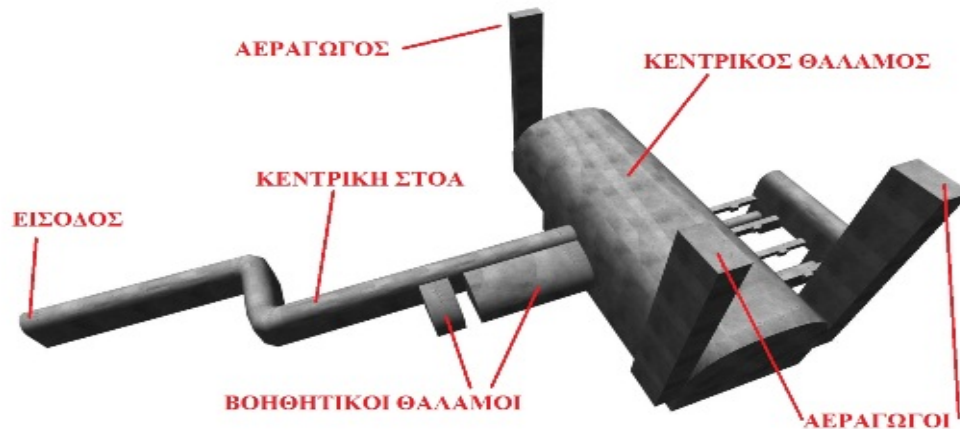
Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και την πικρή εμπειρία που αποκόμισε η χώρα μας από αυτόν και υπό την απειλή ενός Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου να φαίνεται στον ορίζοντα, το Ελληνικό Κράτος προχώρησε σε εκτεταμένα οχυρωματικά έργα, με σκοπό τη θωράκιση της χώρας στο ενδεχόμενο μιας επικείμενης στρατιωτικής απειλής.

Εκτός από τον στρατό ξηράς, σε οχυρωματικά έργα προχώρησαν και οι υπηρεσίες ξηράς του Πολεμικού Ναυτικού, κάτι όχι ιδιαίτερα γνωστό, προκειμένου να δημιουργηθούν καταφύγια, αντιαεροπορικές βάσεις, αποθήκες πολεμικού υλικού και βάσεις τηλεπικοινωνιών, οι οποίες θα συνέδραμαν το έργο του Πολεμικού Ναυτικού σε περίπτωση επίθεσης.

Οι χώροι αυτοί ήταν ως επί το πλείστον υπόγειοι, κατασκευασμένοι με τις αυστηρότερες των προδιαγραφών και μελετημένοι έτσι, ώστε να μπορούν να προστατεύσουν τους στρατιώτες και το πολεμικό υλικό που φυλάσσονταν σε αυτές και να αντέξουν απέναντι σε μια επιδρομή εχθρικών αεροπλάνων, όπως και έγινε στον Πόλεμο του '40.

Χτίζονταν συνήθως από οπλισμένο σκυρόδεμα πάχους πολλών εκατοστών έως και μέτρων, κάτω από τη γη και, πολλές φορές, δίπλα σε βράχους οι οποίοι αποτελούσαν και μέρος της τοικοποιίας του οχυρού. Ο εξοπλισμός τους προερχόταν στις περισσότερες των περιπτώσεων από παροπλισμένα πλοία ή υποβρύχια (Εικ.10) και φιλοξενούσαν εξελιγμένα συστήματα εξαερισμού και ενδοεπικοινωνίας προκειμένου να φιλοξενήσουν, σε περίπτωση ανάγκης, ικανοποιητικό αριθμό ατόμων για μεγάλο χρονικό διάστημα (Πηγή: Δ9).

Όσον αφορά στη λειτουργική τους δομή, είχαν συνήθως μία ή δύο κύριες εισόδους οι οποίες οδηγούσαν μέσω κατηφορικών διαδρόμων ή κλιμακοστασίων στους κυρίως χώρους διαμονής ή εργασίας (Εικ.11-13) και οπωσδήποτε σε εξόδους κινδύνου σε περίπτωση κατάρρευσης της κυρίας εισόδου. Απαραίτητοι ήταν, δε, οι πυλώνες εξαερισμού – αεραγωγοί- για την ασφαλή διαβίωση μέσα στο οχυρό, όπως φαίνεται και στην Εικ.9 (Πηγή: Δ9).

Εικόνα 9: Τρισδιάστατη απεικόνιση υπόγειας ναυτικής εγκατάστασης στην Αίγινα.
(Πηγή: Δ9)

Παραδείγματα οχυρωματικών κατασκευών φαίνονται στις παρακάτω φωτογραφίες (Εικ. 10-13):

Εικόνα 10: Η θύρα που έχει χρησιμοποιηθεί προέρχεται από παροπλισμένο θωρηκτό (Πηγή: Δ9)

Εικόνα 11: Είσοδος ναυτικού οχυρού (Πηγή: Δ9)

Εικόνα 12: Κεντρικός θάλαμος οχυρού (Πηγή: Δ9)

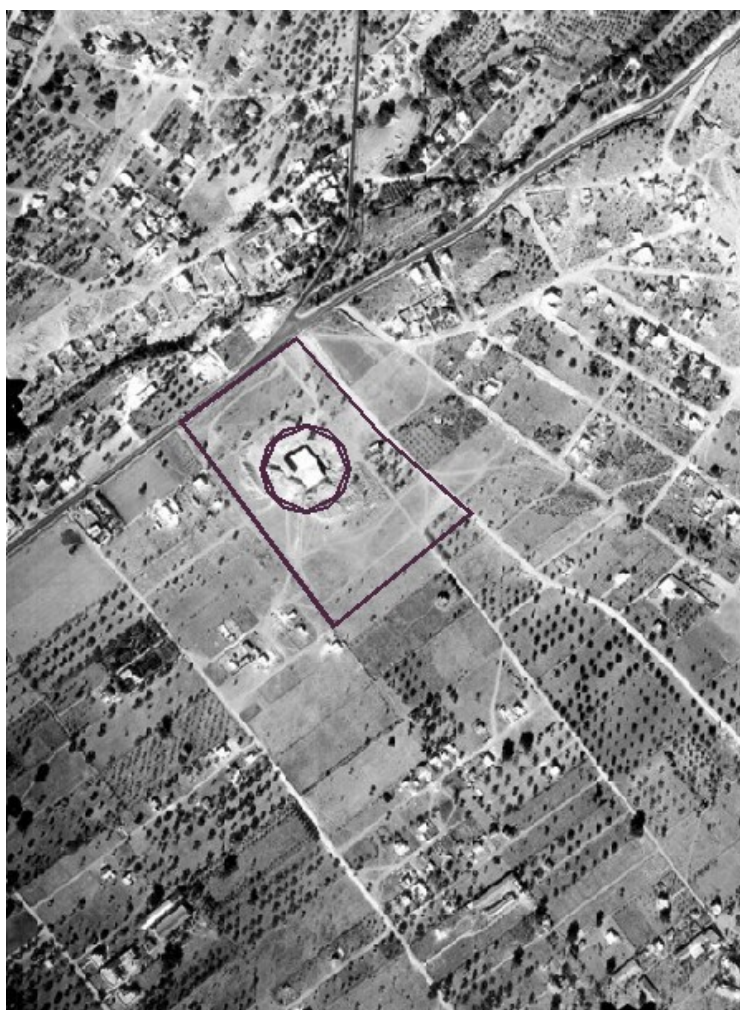
Εικόνα 13: Κάθοδος σε ναυτικό οχυρό (Πηγή: Δ9)

Όπως γίνεται ευκολώς αντιληπτό η ιστορία των οχυρών έχει πολλά να θυμίσει και διδάξει στις νεότερες γενιές για την ιστορία και τον ηρωισμό των Ελλήνων και επομένως αξίζει να αναδείξει κανείς το ρόλο που έπαιξαν τα οχυρά σε δύσκολες για την πατρίδα μας περιόδους, όπως, για παράδειγμα, το οχυρό Ρούπελ. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο εξετάζεται στη συνέχεια η περίπτωση του Ναυτικού Οχυρού των

Βριλησσιών, που, αν και χτίστηκε μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα οχυρωματικής αρχιτεκτονικής και μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για την επαφή των πολιτών με την στρατιωτική ιστορία του τόπου μας.

1.3 Το Ναυτικό Οχυρό των Βριλησσιών - Ιστορικό

Το 1958, με βασιλικό διάταγμα, απαλλοτριώθηκε η έκταση όπου βρίσκεται σήμερα το Οικοδομικό Τετράγωνο (Ο.Τ.) 415 του Δήμου Βριλησσιών, συνολικής έκτασης 52 στρεμμάτων (ΦΕΚ 78/Α/16.5.58), προκειμένου να αξιοποιηθεί για την εγκατάσταση της «Αποθήκης Εθνικών Κειμηλίων» του Πολεμικού Ναυτικού και, εν συνεχεία, χαρακτηρίστηκε ως «Ναυτικό οχυρό» σύμφωνα με το Π.Δ. 456/83 (ΦΕΚ172/Α/83).

Εικόνα 14: Αεροφωτογραφία του 1965, όπου φαίνεται η κατασκευή του Ναυτικού οχυρού πριν αυτό θαφτεί κάτω από το έδαφος και οι γεωργικές καλλιέργειες σε όλη τη γύρω περιοχή (Πηγή: Αρχείο Δήμου Βριλησσιών)

Εικόνα 15: Αεροφωτογραφία του 1979, όπου φαίνεται καλυμμένο το οχυρό με τον οικίσκο του εξαερισμού να εξέχει (Πηγή: Αρχείο Δήμου Βριλησίων)

Στο χώρο αυτό το Ναυτικό εγκατέστησε βάση τηλεπικοινωνιών που συνδεόταν με την αμερικανική βάση της Νέας Μάκρης, γι' αυτό και ο χώρος είναι γνωστός και ως «Ναυτική Βάση» (Εικ. 16).

Εικόνα 16: Φωτογραφία της Ναυτικής Βάσης την εποχή παραχωρησής της στο Δήμο (Πηγή: Αρχείο Δήμου Βριλησίων)

Το 2002 η Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου (Κ.Ε.Δ.) παραχώρησε μέρος της έκτασης του Ναυτικού Οχυρού στον Δήμο Βριλησίων (Απόφαση 4/31.1.2002/Δ10 της Κ.Ε.Δ.), ενώ το 2006 παραχωρήθηκε στο Δήμο και ο υπόλοιπος χώρος μαζί με το οχυρό (Απόφαση 4/16.2.2006/Ε1 της Κ.Ε.Δ.), οπότε το Ναυτικό απέσυρε τον εξοπλισμό του.

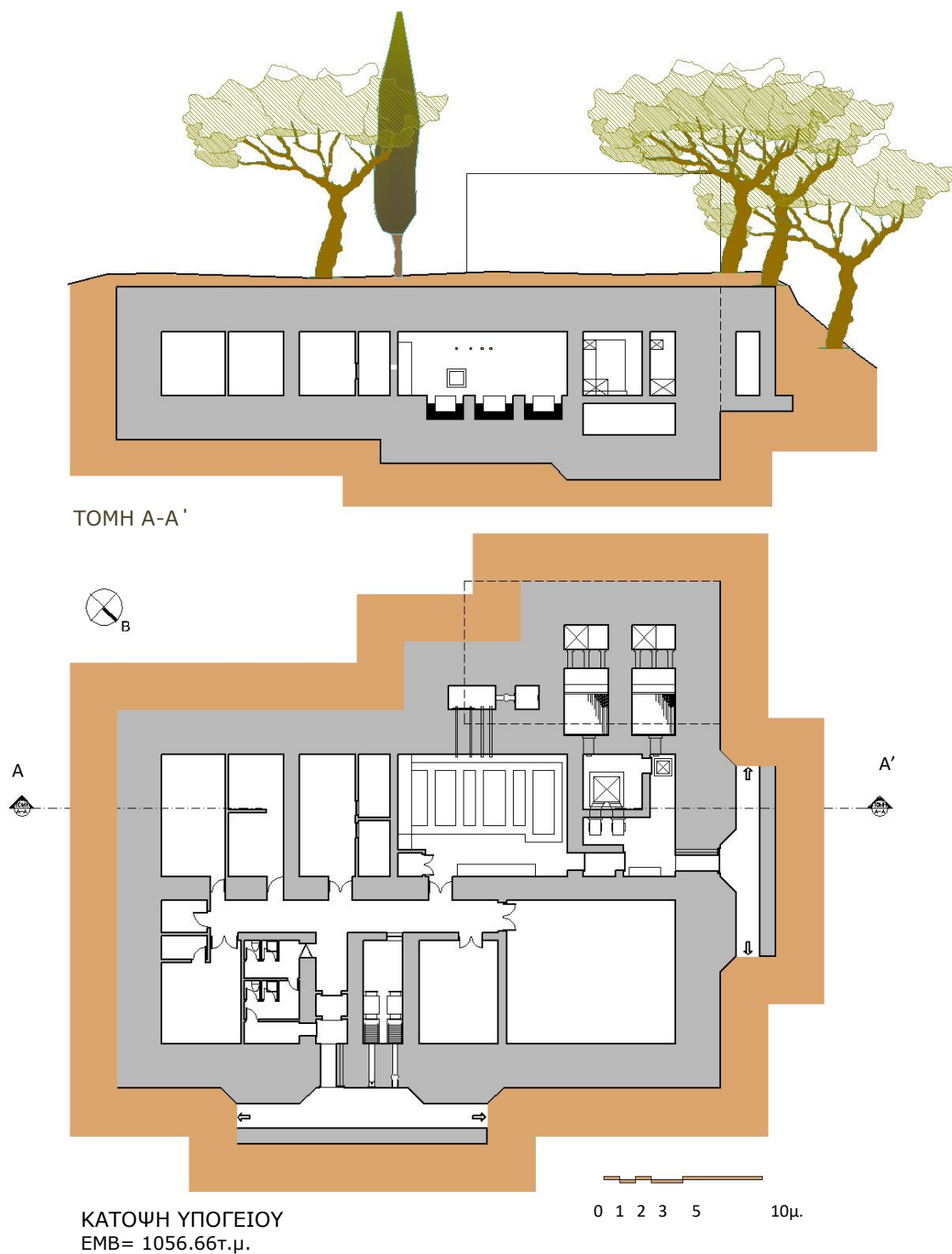
Οι ανωτέρω παραχωρήσεις έγιναν για αόριστο χρόνο και χωρίς αντάλλαγμα από πλευράς Δήμου, με την προϋπόθεση ότι θα δημιουργούνταν στο χώρο αυτό:

- Αθλητικές εγκαταστάσεις
- Θερινός κινηματογράφος
- Δημοτικός χώρος στάθμευσης
- Χώρος πολιτισμού
- Χώρος περιπάτου
- Πράσινο
- Χώροι αναψυχής

Με την παράδοση του χώρου στον Δήμο Βριλησίων, το Ναυτικό παρέδωσε και τα σχέδια του Οχυρού, από τα οποία φαίνεται και η ιδιαίτερη κατασκευή με την οποία φτιάχνονταν τα υπόγεια οχυρά καθώς και η διάταξη των λειτουργικών μονάδων σ' έναν τέτοιο χώρο. (Εικ. 17)

Μια καλύτερη αίσθηση του εσωτερικού, υπόγειου χώρου δίνεται και από τις φωτογραφίες που ακολουθούν, οι οποίες απεικονίζουν το χώρο όπως είναι σήμερα και όχι όπως ήταν όταν λειτουργούσε το οχυρό (Εικ. 18-23).

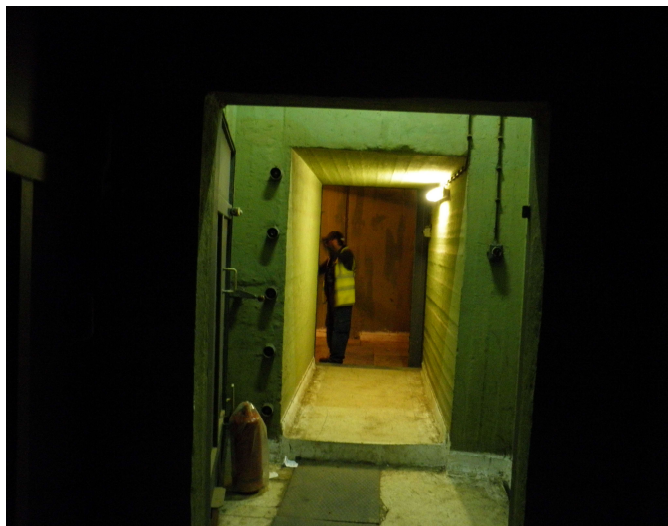
ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΟΧΥΡΟΥ

Εικόνα 17: Σχέδια Οχυρού (Πηγή: Προσωπικό αρχείο. Τα σχέδια έχουν γίνει ηλεκτρονικά με βάση τα σχέδια που είχε παραχωρήσει στο Δήμο Βριλησίων το Πολεμικό Ναυτικό)

Εικ. 18: Κλιμακοστάσιο καθόδου στο οχυρό
(Πηγή: Προσωπικό αρχείο)

Εικ. 19: Είσοδος στο οχυρό
(Πηγή: Προσωπικό αρχείο)

Εικ. 20: Χώρος Γεννήτριας
(Πηγή: Προσωπικό αρχείο)

Εικ. 21: Χώρος Η/Μ Εξοπλισμού
(Πηγή: Προσωπικό αρχείο)

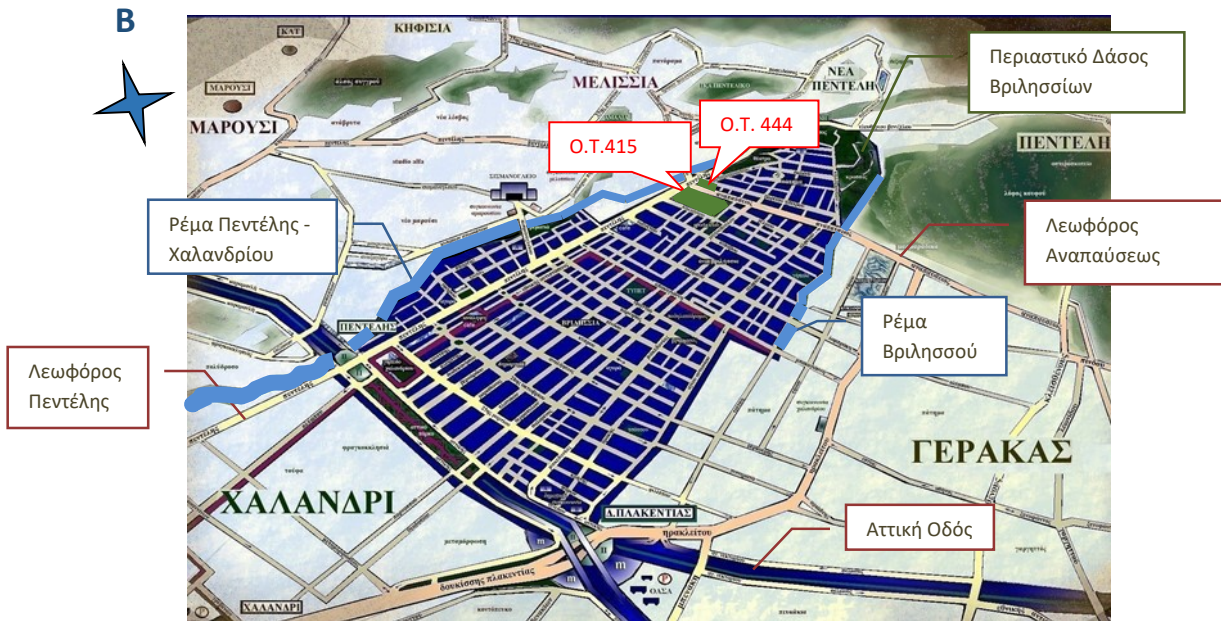
Εικ. 22: Χώροι γραφείων (Πηγή: Προσωπικό αρχείο)

Εικ. 23: Διάδρομοι οχυρού (Πηγή: Προσωπικό αρχείο)

1.4 Η περιοχή των Βριλησίων

Τα Βριλήσσια είναι ένας Δήμος στο βορειοανατολικό τμήμα της Αττικής, 10 περίπου χιλιόμετρα ΒΑ του κέντρου της Αθήνας, στους πρόποδες του Πεντελικού όρους, με έκταση 3.730 στρέμματα και πληθυσμό που ξεπερνά τους 40.000 κατοίκους [1]. Συνορεύουν βόρεια με το Δήμο Πεντέλης, δυτικά με το Δήμο Αμαρουσίου και το Δήμο Μελισσίων, νότια και ανατολικά με το Δήμο Χαλανδρίου (Εικ. 24).

Εικόνα 24: Χάρτης των Βριλησίων (Πηγή:Δ10) επεξεργασμένος

Πρόκειται για ένα ήσυχο προάστιο με αρκετό πράσινο, που διασχίζεται κάθετα από τη Λεωφόρο Πεντέλης (Εικ. 24), η οποία ενώνει το Χαλάνδρι με την Πεντέλη, χαραγμένη επί της ιστορικής πεντελικής διαδρομής που παρείχε πρόσβαση από τον Βριληττό –αρχαία ονομασία της Πεντέλης- στη Φλύα –αρχαία ονομασία του Χαλανδρίου- (Κορρές, 2014).

Η χρήση της αμιγούς κατοικίας είναι αυτή που υπερισχύει στο μεγαλύτερο μέρος του Δήμου, ενώ η εμπορική δραστηριότητα περιορίζεται κυρίως εκατέρωθεν της Λεωφόρου Πεντέλης και της Λεωφόρου Αναπαύσεως (Δήμος Βριλησίων, 2015), στη συμβολή των οποίων βρίσκονται ο χώρος του «Ναυτικού Οχυρού» ή αλλιώς Πάρκο «Μαρία Κάλλας» (όπως έχει καθιερωθεί πλέον) και το Ο.Τ 444.

[1] Στοιχεία που έχουν ληφθεί από τα αρχεία του Δήμου Βριλησίων

Άλλα αξιόλογα σημεία της περιοχής (Εικ. 24) αποτελούν το ρέμα Πεντέλης – Χαλανδρίου βορειοδυτικά (Εικ.25), το περιαστικό δάσος Βριλησίων ή αλλιώς δάσος Αγίου Θεοκλήτου βορειοανατολικά (Εικ. 27), το ρέμα Βριλησσού νοτιοανατολικά (Εικ. 28), το Πάρκο Τ.Υ.Π.Ε.Τ. στο κέντρο του Δήμου (Εικ. 26) και το πάρκο της Αττικής Οδού νοτιοδυτικά (Εικ. 29).

Εικόνα 25: Το ρέμα Πεντέλης – Χαλανδρίου
(Πηγή: Δ11)

Εικόνα 26: Το Πάρκο Τ.Υ.Π.Ε.Τ.
(Πηγή: Δ12)

Εικόνα 27: Το δάσος Αγίου Θεοκλήτου.
(Πηγή: Δ13)

Εικόνα 28: Το ρέμα Βριλησσού (Πηγή: Δ14)

Εικόνα 29: Το πάρκο της Αττικής Οδού. (Πηγή: Δ15)

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε για το Δήμο Βριλησίων η εγκατάσταση των σιδηροδρομικών σταθμών του μετρό (σταθμός «Δουκίσσης Πλακεντίας») και του προαστιακού σιδηρόδρομου (σταθμός «Πεντέλης») στη νοτιοδυτική πλευρά του, οι οποίες ουσιαστικά ενώνουν το Δήμο με όλη την Αττική (Εικ. 30).

Η περιοχή εξυπηρετείται, επιπλέον, από πολλές λεωφορειογραμμές του ΟΑΣΑ (Πηγή: Δ16) και τα δωρεάν τοπικά δρομολόγια της δημοτικής συγκοινωνίας σε όλη την πόλη, καθώς και από και προς το σταθμό του μετρό «Δουκίσσης Πλακεντίας». (Πηγή: Δ17)

Εικόνα 30: Οι γραμμές του μετρό – προαστιακού σιδηρόδρομου και οι σταθμοί Πεντέλης και Δουκίσσης Πλακεντίας που εξυπηρετούν τα Βριλήσσια (Πηγή: Δ18)

Αξίζει, δε, να σημειωθεί ότι τα τελευταία χρόνια έχει δημιουργηθεί στα Βριλήσσια ένα αξιόλογο δίκτυο ποδηλατόδρομων που οδηγούν μέχρι τους

σταθμούς του μετρό και του Προαστιακού σιδηρόδρομου, ενώ μέσω Αττικής Οδού και σε 25 μόλις λεπτά με το αυτοκίνητο βρίσκεται το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος».

1.4.1 Ιστορική Αναδρομή και εξέλιξη του Δήμου Βριλησίων

Κατά την αρχαιότητα, τα Βριλήσσια ανήκαν στο Δήμο Φλύας της Κεκροπίδος φυλής σύμφωνα με τον διαχωρισμό της Αττικής σε Δήμους που είχαν οριστεί επί Κλεισθένους. Καθώς βρίσκονταν στους πρόποδες της Πεντέλης, η περιοχή πήρε την ονομασία της από το Πεντελικό Όρος το οποίο κατά τους αρχαίους χρόνους έφερε την ονομασία "Βριληττός" (Πηγή: Δ19).

Η ονομασία "Βριληττός" συναντάται σε κείμενα του Θουκυδίδη, του Ηροδότου του 7^{ου} αι. π.Χ. (Πηγή: Δ20) και του Στράβωνος και προέρχεται από τα συνθετικά "βρι " που σημαίνει ισχυρός εκ του ρήματος "βριάω-βριώ=έχω ισχύ, σφύζω από δύναμη, είμαι γεμάτος " και "λη" από το "λάας=πέτρα, λίθος ή μάρμαρο " και την πελασγική κατάληξη "τος" π.χ. Υμηττός, Λυκαβηττός (Πηγή: Δ19).

Το βουνό πήρε την ονομασία αυτή λόγω των ισχυρών λευκών πετρωμάτων –μαρμάρων- που εξορύσσονταν από αυτό και που χρησιμοποιήθηκαν την κλασική εποχή για την ανέγερση των μνημείων της Ακροπόλεως. Μάλιστα η οδός της Λιθαγωγίας θεωρείται ότι βρίσκεται ανατολικά του ρέματος Πεντέλης –Χαλανδρίου (Κορρές, 2014).

Την περίοδο της τουρκοκρατίας η πεντελική γη κατοικήθηκε από Σαρακατσαναίους γιδοβοσκούς και στην περιοχή αναπτύχθηκε σταδιακά η γεωργία και η κτηνοτροφία στους πιο προσβάσιμους πρόποδες του Πεντελικού Όρους, στο "Πάτημα" του βουνού.

Το 1930 η περιοχή απαλλοτριώθηκε και παραχωρήθηκαν κτήματα με κλήρο προς αποκατάσταση των ακτημόνων προσφύγων καλλιεργητών (Εικ. 14).

Βάσει ρυμοτομικού σχεδίου που συντάχθηκε από τους Πολιτικούς Μηχανικούς Κουρλιάνσκι και Ντοπούλωφ, η όλη έκταση χωρίστηκε σε

κληροτεμάχια των 450 και 1.800 τετραγωνικών μέτρων αντίστοιχα. Κάθε κληρούχος μπορούσε να πάρει ένα μικρό κληροτεμάχιο για κατοικία και ένα μεγάλο για καλλιέργεια.

Το 1935 έγινε η πρώτη ένταξη της έκτασης στο σχέδιο πόλεως, ενώ το 1949 η περιοχή αποσπάστηκε από το Χαλάνδρι και αναγνωρίστηκε ως αυτόνομη κοινότητα, για την οποία επιλέχθηκε η ονομασία Βριλήσσια, θυμίζοντας το ξεχασμένο όνομα του Βριληττού, του ιστορικού όρους της Αττικής (Πηγή: Δ19).

Από τότε και μετά η κοινότητα άρχισε σιγά σιγά να επεκτείνεται, προσελκύοντας στην αρχή λίγες εξοχικές κατοικίες και στη συνέχεια οικογένειες που έρχονταν μόνιμα να εγκατασταθούν εγκαταλείποντας το κέντρο και ψάχνοντας ένα ιδανικότερο περιβάλλον πιο κοντά στη φύση.

Σήμερα, ο Δήμος Βριλησίων αποτελεί ένα ιδιαίτερα θελκτικό προάστιο της βορειοανατολικής Αττικής καθώς, όπως προαναφέρθηκε, γειτνιάζει με το βουνό της Πεντέλης, είναι καταπράσινο και συνδέεται με όλη την Αθήνα και το Αεροδρόμιο με έργα όπως η Αττική Οδός, το Μετρό και ο Προαστιακός Σιδηρόδρομος.

1.4.2 Το τοπίο και το κλίμα της περιοχής

Το τοπίο της περιοχής είναι εκείνο των Μεσογείων της Αττικής, ένα τοπίο καθαρά μεσογειακό, με αστικό χαρακτήρα στο κέντρο της πόλης, ενώ όσο προχωράει κανείς βορειότερα, στα Άνω Βριλήσσια, συναντάει ένα πιο φυσικό περιβάλλον που σταδιακά χάνεται στο δάσος και που, από τα ψηλότερα σημεία, έχει θέα μέχρι τη θάλασσα του Σαρωνικού.

Το κλίμα, επίσης, δε διαφέρει από εκείνο των Μεσογείων, πρόκειται, δηλαδή, για ένα κλίμα ξηροθερμικό, το οποίο όμως επηρεάζεται από το γειτονικό όρος της Πεντέλης.

Γεωμορφολογία

Όσον αφορά στο ανάγλυφο του εδάφους, είναι σχετικά ομαλό, ενώ παρουσιάζει μεγάλες κλίσεις από τη Λεωφόρο Αναπαύσεως και πάνω που

προσεγγίζει το βουνό. Το έδαφος και το υπέδαφος των Άνω Βριλησσιών είναι κατά ένα μεγάλο ποσοστό βραχώδες, αφού αποτελείται από τα ανθεκτικά μάρμαρα του Πεντελικού όρους.

«Το κέντρο της πόλης έχει οικοδομηθεί σε λιμναίους σχηματισμούς από ερυθρούς πηλούς με παρεμβολές κροκαλοπαγών, ψαμμίτες και αργιλοαμμώδη υλικά με ενστρώσεις μαργαϊκών ασβεστολίθων μικρού πάχους.

Οι κλίσεις του εδάφους είναι σχετικά ομαλές στο νοτιοκεντρικό τμήμα (2-3% ανύψωση) από την Αττική Οδό (υψόμετρο 211 μ.) έως την Αναπαύσεως (υψόμετρο 267 μ.), ενώ από την Αναπαύσεως και πάνω παρατηρούνται έντονες κλίσεις 10-20% ανεβαίνοντας προς το δάσος.» (Πηγή: Δ21).

1.4.3 Υφιστάμενη Χλωρίδα και Πανίδα

1.4.3.1 Χλωρίδα

Τα Βριλήσσια, εν γένει, είναι μια περιοχή ιδιαίτερα πλούσια σε πράσινο.

Το κέντρο του δήμου είναι η πιο πυκνοφυτεμένη περιοχή με τη χαρακτηριστική μεσογειακή χλωρίδα και κυρίαρχα είδη τα πεύκα, τις λεύκες και τους ευκάλυπτους. Επίσης, υπάρχουν πολλές ελιές και κυπαρίσσια καθώς και οπωροφόρα δένδρα, όπως πορτοκαλιές, λεμονιές κ.α. (Πηγή: Δ21).

Βορειότερα, στο περιαστικό δάσος Θεοκλήτου, στους πρόποδες της Πεντέλης, συναντάει κανείς πολλά από τα φυτά που συνθέτουν τη χλωρίδα του βουνού.

Αξίζει να σημειωθεί ότι «στην Πεντέλη φυτρώνουν ακόμα πάνω από 1.100 είδη φυτών. Το βουνό ήταν ξακουστό παλαιότερα για τα πυκνά του δάση που πλέον έχουν χαθεί ολοσχερώς. Η βλάστηση του βουνού περιλαμβάνει κυρίως πεύκα, πλατάνια, λεύκες, βελανιδιές, αγριοκυπαρίσσια, αγριοκουμαριές, κουμαριές, αγριελιές, μυρτιές, πικροδάφνες, σχίνα, ρείκια, σπάρτα, κ.ά, τα οποία πλέον εμφανίζονται διάσπαρτα, ενώ μόνο τα πουρνάρια δημιουργούν πιο συμπαγείς εκτάσεις. Στο βουνό έχει

καταγραφεί ένα τοπικό ενδημικό είδος, το *Verbascum pentelicum*. Σημαντικά είδη της Πεντέλης είναι η *Asperula pulvinaris*, ο *Sideritis raeseri* subsp *attica*, οι σιληνές *Silene oligantha* subsp *parnesia* και *Silene pentelica*, η *Onobrychis alba* subsp *pentelica*, η κενταύρια *Centaurea attica* subsp *pentelica*, το *Erysimum boryanum*, η *Fritillaria obliqua* subsp *obliqua*, το *Erysimum atticum*, η καμπανούλα *Campanula celsii* subsp *celsii*, το αγριογαρύφαλλο *Dianthus serratifolius* subsp *serratifolius*, η *Cephalaria flava* subsp *setulifera*, το αγριόσκορδο *Allium hymettium*, η *Aristolochia microstoma*, το *Onosma kaheirei*, το *Filago aegaea* subsp *aristata*, το κολχικό *Colchicum atticum* και η *Consolida tenuissima*. Άλλα ενδιαφέροντα είδη της περιοχής είναι η *Anthemis cretica* subsp *tenuiloba*, η *Viola alba* subsp *dehnhardtii*, το *Aethionema saxatile* subsp *graecum*, η *Minuartia attica* subsp *attica*, η *Draba lasiocarpa*, οι κρόκοι *Crocus nivalis*, *Crocus cartwrightianus* και *Crocus laevigatus*, το *Cerastium candidissimum*, η *Iberis carnosa* subsp *carnosa*, η ίριδα της Αττικής *Iris attica*, η *Clematis cirrhosa*, το *Alyssum simulans*, το *Onopordum caulescens*, η *Aubrieta deltoidea*, το *Onosma frutescens*, το *Helianthemum hymettium*, ο *Tragopogon porrifolius* subsp *eriospermus*, η *Brassica cretica* subsp *aegaea*, η *Globularia alypum*, η *Fritillaria graeca*, ο *Ebenus sibthorpii* και το *Ornithogalum atticum*. Στην Πεντέλη συναντάει κανείς και πολλά είδη ορχιδεών, όπως το *Himantoglossum robertianum*, η *Dactylorhiza romana*, η *Orchis italica*, η *Orchis anthropophora*, η *Orchis morio*, η *Neotinea maculata*, η *Neotinea lactea*, η *Serapias bergonii*, η *Serapias lingua*, η *Ophrys attica*, η *Ophrys aesculapii*, η *Ophrys ferrum-equinum*, η *Ophrys apifera*, η *Ophrys bombyliflora*, η *Ophrys mammosa*, η *Ophrys tenthredinifera* και η *Ophrys speculum*.» (Πηγή: Δ22).

1.4.3.2 Πανίδα

«Στην πανίδα της περιοχής συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων βατράχια, χελώνες, αηδόνια, κοτσύφια, σπουργίτια κ.α τα οποία συναντώνται κυρίως γύρω από τις ρεματιές.» (Πηγή: Δ21).

Επιπλέον, συναντάει κανείς πολλά είδη πτηνών που κατεβαίνουν από την Πεντέλη, όπως «κουκουβάγιες,..... τρυγόνια, τσαλαπετεινούς,

κοκκινολαίμηδες, τρυποφράχτες, θαμνοψάλτες, δεντροσταρήθρες, κορυδαλλούς, τσίχλες, μαυρολαίμηδες, καρβουνιάρηδες, ασπροκωλίνες, γαλαζοκότσυφες, κοκκινοτσιροβάκους, μαυροσκούφηδες, μαυροτσιροβάκους, συκοφάγους, ψαρόνια, κίσσες, καρδερίνες,...» (Πηγή: Δ22).

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Όπως είναι προφανές, η ύπαρξη και μόνον ενός ναυτικού οχυρού εντός του αστικού ιστού παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και εξάπτει την περιέργεια για εξερεύνηση.

Όταν, μάλιστα, το οχυρό αυτό βρίσκεται στον αστικό ιστό ενός Δήμου των βορείων προαστίων σ' έναν χώρο πρασίνου 52 περίπου στρεμμάτων, που αποτελεί έναν από τους λίγους πνεύμονες πρασίνου στην Αττική, κρίνεται σκόπιμη η αξιοποίηση και ανάδειξή του τόσο σε τοπικό όσο και σε υπερτοπικό επίπεδο.

Σκοπός της μελέτης, λοιπόν, είναι:

- ο Καταρχήν η ανάδειξη της ιστορικότητας του Ναυτικού οχυρού και το άνοιγμά του προς το κοινό έτσι, ώστε οι πολίτες να γνωρίσουν και να διδαχθούν την ιστορία της Ελλάδας μέσα από μια άγνωστη πτυχή της ιστορίας του Πολεμικού Ναυτικού της χώρας.
- ο Η ανάπλαση του χώρου πρασίνου που περιβάλλει το Οχυρό, καθώς λειτουργεί και ως πόλος έλξης των επισκεπτών και ως μέσο πλαισίωσης του Οχυρού, η αναβάθμισή του από λειτουργικής, αισθητικής και περιβαλλοντικής άποψης και η προσέλκυση του κοινού με χρήσεις θελκτικές για κάθε ηλικία, διεποχικά.
- ο Η ανάδειξη του οχυρού ως τοπόσημου της ευρύτερης περιοχής και η προβολή του σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο, καθώς είναι σχεδόν βέβαιο ότι μια τέτοια προσέγγιση θα προσέλκυε το ενδιαφέρον όχι μόνο των Βριλησσιωτών αλλά και των κατοίκων των γύρω, και όχι μόνο, περιοχών.

- ο Η δημιουργία ενός δημοτικού χώρου στάθμευσης που θα εναρμονίζεται με τον περιβάλλοντα χώρο και θα συνδέεται με το πάρκο τόσο σε λειτουργικό όσο και αισθητικό επίπεδο, χωρίς να υποβαθμίζει τη γύρω περιοχή.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για την εκπόνηση της παρούσης μελέτης ακολουθήθηκε η εξής μεθοδολογία:

- Επιτόπια έρευνα και πλήρης αποτύπωση της υπάρχουσας κατάστασης του χώρου
- Βιβλιογραφική και διαδικτυακή έρευνα
- Διερεύνηση απόψεων των πολιτών μέσω ερωτηματολογίων
- Καταγραφή και ανάλυση των δεδομένων
- Σύνθεση, σχεδιασμός και παρουσίαση της πρότασης

3.1 Ανάλυση του χώρου

3.1.1 Ο χώρος του «Ναυτικού Οχυρού» - πάρκου «Μαρία Κάλλας» και του δημοτικού χώρου στάθμευσης στο Ο.Τ 444

3.1.1.1 Γεωγραφική θέση – όρια –έκταση

Το πάρκο «Μαρία Κάλλας» βρίσκεται στο Οικοδομικό Τετράγωνο (Ο.Τ.) 415, στα βορειοδυτικά του Δήμου Βριλησίων, έχει έκταση περίπου 52.000τ.μ. και συνορεύει βορειοδυτικά με τη Λεωφόρο Πεντέλης, βορειοανατολικά με τη Λεωφόρο Αναπαύσεως, νοτιοανατολικά με την οδό Φιλικής Εταιρείας και νοτιοδυτικά με την οδό Καλλιανίου.

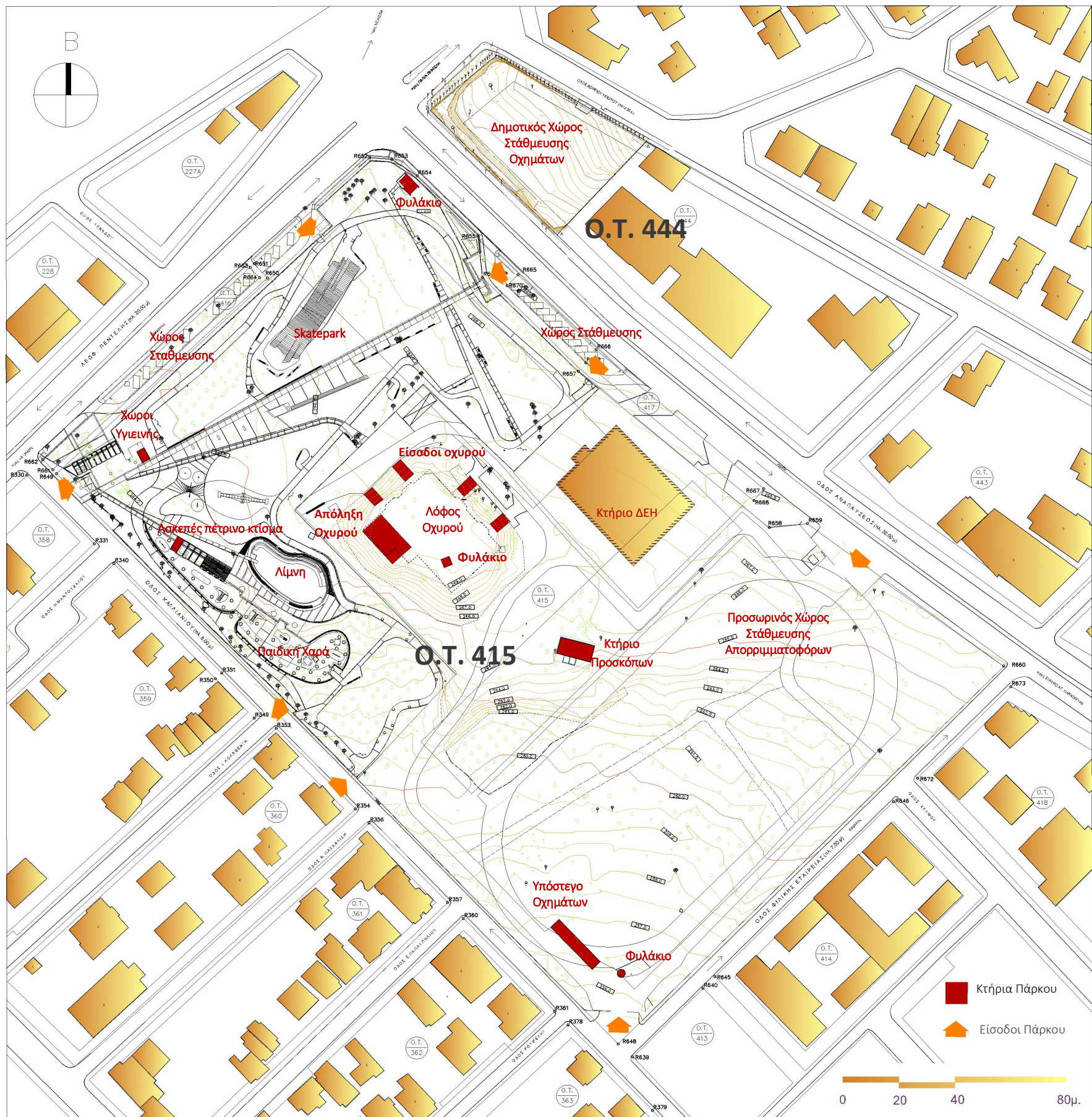
Από το σύνολο της έκτασης τα 4.177,11τ.μ. έχουν παραχωρηθεί στη Δ.Ε.Η., η οποία έχει εγκαταστήσει υποσταθμό, προκειμένου να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004, αλλά και μεγάλο τμήμα των Βορείων Προαστίων. Ο χώρος αυτός βρίσκεται στο μέσο της πλευράς του οικοπέδου που γειτνιάζει στην Οδό Αναπαύσεως, όπως φαίνεται στην εικόνα 31 και στο Τοπογραφικό Διάγραμμα (Εικ. 32).

Ακριβώς απέναντι από το πάρκο, στο Ο.Τ. 444, βρίσκεται ένα οικόπεδο ιδιοκτησίας του Δήμου, χαρακτηρισμένο από το Γ.Π.Σ. ως δημοτικός χώρος στάθμευσης, συνολικού εμβαδού 2.358,00τ.μ. που συνορεύει βορειοδυτικά με τη Λεωφόρο Πεντέλης, νοτιοδυτικά με τη Λεωφόρο Αναπαύσεως και βορειοανατολικά με την οδό Βορείου Ηπείρου, ενώ στη νοτιοανατολική του πλευρά εφάπτεται με άλλες ιδιοκτησίες (Εικ. 31,32).

Η θέση των δύο οικοπέδων είναι ιδιαίτερα κομβική, καθώς βρίσκονται στη διασταύρωση δύο βασικών οδικών αξόνων των Βριλησίων, της Λεωφόρου Πεντέλης και της Λεωφόρου Αναπαύσεως, που αποτελούν πρωτεύουσες αρτηρίες του Δήμου λόγω της υπερτοπικής τους σημασίας.

Εικόνα 31: Αεροφωτογραφία του χώρου του «Ναυτικού Οχυρού» στο Ο.Τ. 415 και του έναντι αυτού Δημοτικού Χώρου Σταθμευσης στο Ο.Τ.444 στα Βριλήσσια (Πηγή: Υπηρεσία Θέασης Ορθοφωτοχαρτών της «Εθνικό Κτηματολόγιο Α.Ε.»)

Εικόνα 32: Τοπογραφικό Διάγραμμα των υπό μελέτη περιοχών (Πηγή: Αρχείο Δήμου Βριλησσιών) επεξεργασμένο, με σημειωμένα τα σπουδαιότερα σημεία, τα κτήρια και τις εισόδους.

3.1.1.2 Ιδιοκτησιακό καθεστώς

Όπως προαναφέρθηκε, ο χώρος του Ο.Τ.415 προέκυψε από απαλλοτρίωση αγροτεμαχίων (ΦΕΚ 78/Α/16.5.58), προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ως "Αποθήκη Εθνικών Κειμηλίων" του Πολεμικού Ναυτικού και το 1983 (ΦΕΚ172/Α/83 - Π.Δ. 456/83) χαρακτηρίζεται ως Ναυτικό οχυρό.

Με τις Αποφάσεις 4/31.1.2002/Δ10 και 4/16.2.2006/Ε1, όμως, η Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου (Κ.Ε.Δ.) παραχωρεί την έκταση του Ναυτικού Οχυρού στον Δήμο Βριλησσίων (πλην του χώρου που καταλαμβάνει ο υποσταθμός της ΔΕΗ) για αόριστο χρόνο και χωρίς πάγιο αντάλλαγμα.

Στον Δήμο ανήκει και το τμήμα του Ο.Τ. 444, η οποία έχει προκύψει ως «εισφορά σε γη» λόγω ένταξης της περιοχής «Πάτημα» Βριλησσίων στο Σχέδιο Πόλης κατά το έτος 1987 (ΦΕΚ 859 Δ'/ 1987) κι έχει χαρακτηριστεί ως δημοτικός χώρος στάθμευσης σύμφωνα με το ισχύον Γ.Π.Σ., ενώ στην (υπό εξέλιξη) τροποποίηση του Γ.Π.Σ. προβλέπεται ο χώρος στάθμευσης να είναι υπόγειος και στην επιφάνεια να υπάρχει χώρος πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

3.1.1.3 Υπάρχουσα κατάσταση

Ο.Τ. 415

Προκειμένου να χρησιμοποιηθεί ο χώρος από το Πολεμικό Ναυτικό της Ελλάδος, για την αποθήκευση κειμηλίων, περιφράχθηκε και το 1965 κατασκευάστηκε το ναυτικό οχυρό (Εικ. 14), το οποίο στη συνέχεια θάφτηκε κάτω από έναν λόφο με χώμα (Εικ. 15), προκειμένου να κρυφτεί και να προστατευτεί, αφήνοντας εμφανείς μόνο τις εισόδους σ' αυτό (Εικ. 33, 34).

Εικόνα 33: Βορειοδυτικές εισοδοί του οχυρού
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 34: Μία από τις δύο βορειοανατολικές εισόδους του οχυρού
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Ο λόφος αυτός μέσα στο χώρο, αποτελεί ένα σημείο ενδιαφέροντος μέσα στο πάρκο και λόγω μορφολογίας αλλά και λόγω της ωραίας θέας που προσφέρει προς κάποια σημεία (Εικ. 35).

Πέραν τούτου, πολλές ακόμα κατασκευές ανεγέρθηκαν για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του Πολεμικού Ναυτικού, όπως φυλάκια (Εικ. 36-38), υπόστεγο στάθμευσης στρατιωτικών οχημάτων (Εικ. 37) και ένα κτήριο μηχανολογικού εξοπλισμού πάνω από το οχυρό (Εικ. 38), κτίσματα που διατηρούνται μέχρι σήμερα και θα μπορούσαν, αν αξιοποιηθούν κατάλληλα, να στεγάσουν διάφορες ανάγκες του Δήμου (Εικ.32).

Εικόνα 35: Θέα από το λόφο προς τον Υμηττό (Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 36: Φυλάκιο στη συμβολή των οδών Αναπαύσεως και Πεντέλης
(Πηγή: Από το αρχείο του Δήμου Βριλησίων)

Εικόνα 37: Φυλάκιο και υπόστεγο για τη στάθμευση στρατιωτικών οχημάτων στην συμβολή των οδών Καλλιανίου και Φιλικής Εταιρείας (Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 38: Φυλάκιο και κτίσμα μηχανολογικού εξοπλισμού πάνω στον λόφο που καλύπτει το ναυτικό οχυρό (Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Το 2001, χωροθετήθηκε στον χώρο ο υποσταθμός της Δ.Ε.Η. (Εικ. 39).

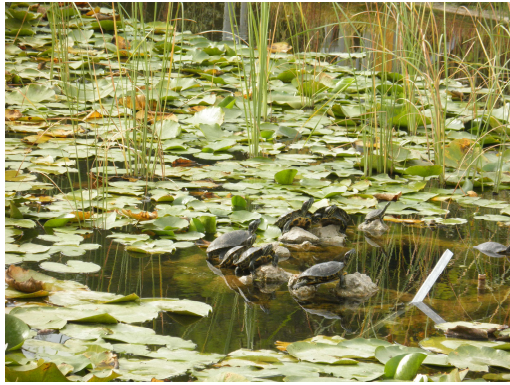
Το 2006, μετά την παραχώρηση στο Δήμο του βορειοδυτικού τμήματος του χώρου (το 2002), εμβαδού 18.249,48τ.μ. και ύστερα από δημοπρασία με το σύστημα της «Μελετοκατασκευής» ο χώρος διαμορφώθηκε σε ένα πάρκο πρασίνου, περιπάτου και ήπιων αθλητικών δραστηριοτήτων, ενώ το υπόλοιπο τμήμα παρέμεινε και παραμένει αδιαμόρφωτο μέχρι σήμερα.

Εικόνα 39: Το κτήριο που στεγάζει τον υποσταθμό της Δ.Ε.Η. (Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Τα βασικότερα σημεία στο διαμορφωμένο χώρο είναι:

- Η λίμνη. Η τεχνητή λίμνη που κατασκευάστηκε το 2006 έχει αποτελέσει έναν μικρό υδροβιότοπο γεμάτο νούφαρα και καλαμιές, με βατράχια, ψάρια και πολλές χελώνες. (Εικ. 40,41).

Εικόνα 40: Ο μικρόκοσμος της λίμνης
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 41: Τα όργανα άθλησης
ενηλίκων πλάι στη λίμνη
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

- Η παιδική χαρά. Ο χώρος παιχνιδιού κάτω από τα πεύκα αποτελεί σημείο συνάντησης και αναψυχής για πολλές οικογένειες καθ' όλη τη διάρκεια της ημέρας. Δυστυχώς, όμως, ο βανδαλισμός των οργάνων έχει μειώσει τον αριθμό επισκεπτών.
- Τα όργανα γυμναστικής ενηλίκων. Γύρω από τη λίμνη έχουν τοποθετηθεί όργανα άθλησης ενηλίκων που χρησιμοποιούνται από ανθρώπους όλων των ηλικιών και ειδικά της τρίτης ηλικίας, οι οποίοι συγκεντρώνονται στο χώρο αυτό με σκοπό τη βελτίωση της φυσικής τους κατάστασης και, παράλληλα, ενισχύουν και τις διαπροσωπικές τους σχέσεις (Εικ. 41).
- Το πέτρινο ασκεπές κτίσμα με την πέργκολα δίπλα στη λίμνη, που προοριζόταν για καντίνα (Εικ. 42).
- Το πέτρινο κτίσμα που στεγάζει τους χώρους υγιεινής (Εικ.43).

Εικόνα 42: Το πέτρινο ασκεπές κτίσμα
με την πέργκολα δίπλα στη λίμνη
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 43: Οι χώροι υγιεινής
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

- Το skatepark. Πόλος έλξης για μικρούς και μεγάλους, καθώς προσελκύει παιδιά όλων των ηλικιών με skateboards και ποδήλατα (Εικ. 44).

Εικόνα 44: Το skatepark
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 45: Ο χώρος με τα τραπέζια του
πινγκ-πογκ
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

- Τα τραπέζια του πινγκ-πογκ (Εικ. 45).
- Όλα τα παραπάνω συνδέονται με διαδρόμους και περιστοιχίζονται από πέργκολες, καθιστικά και άλλες κατασκευές, οι οποίες συντηρήθηκαν και αναβαθμίστηκαν προσφάτως (Εικ. 46).
- Οι χώροι στάθμευσης επί της Λεωφόρου Αναπαύσεως και Πεντέλης.

Στον υπόλοιπο αδιαμόρφωτο χώρο, εμβαδού 29.573,41τ.μ., τοποθετήθηκε ένας ξύλινος οικίσκος, στον οποίο σήμερα στεγάζει τις δραστηριότητές του το 4ο Σύστημα Ελλήνων Προσκόπων Βριλησίων (Εικ. 47), που δίνουν ζωή

Εικόνα 46: Διάδρομοι, κρήνες, καθιστικά στο
διαμορφωθέν τμήμα
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 47: Ο οικίσκος του 4^{ου} Συστήματος
Ελλήνων Προσκόπων Βριλησίων
(Πηγή: Αρχείο του Δήμου Βριλησίων)

στο χώρο, ιδιαίτερα τα Σαββατοκύριακα, με τα μαθήματα και τις εκδηλώσεις που διοργανώνουν, ενώ πάνω στο λόφο έχει εγκατασταθεί ένας λαχανόκηπος, τον οποίο διαχειρίζονται οι «Αγρόσχολοι» των Βριλησσιών (Εικ. 38).

Επίσης, ένα μεγάλο τμήμα του χώρου στη συμβολή των οδών Αναπαύσεως και Φιλικής Εταιρείας λειτουργεί προσωρινά ως χώρος στάθμευσης οχημάτων (απορριματοφόρων οχημάτων, φορτηγών, κλπ.) και μεταφόρτωσης των πράσινων αποβλήτων (πρασινοκλαδέματα) του Δήμου (Εικ. 48).

Εικόνα 48: Ο χώρος στάθμευσης των απορριματοφόρων
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Τέλος, το νοτιοδυτικό τμήμα του πάρκου, που οριοθετείται από τις οδούς Καλλιανίου και Φιλικής Εταιρείας (μονόδρομοι και οι δύο μικρού πλάτους, που γειτνιάζουν με χαμηλές, ως επί το πλείστον, μονοκατοικίες ή διπλοκατοικίες), καλύπτεται σε μεγάλο βαθμό από πεύκα, με αποτέλεσμα να επικρατεί μια ατμόσφαιρα ησυχίας και ηρεμίας, που αξίζει να διατηρηθεί.

Όσον αφορά στην επισκεψιμότητα του πάρκου, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα ο χώρος παρουσίαζε σοβαρά προβλήματα συντήρησης με αποτέλεσμα πολύ λίγα άτομα να επισκέπτονται το χώρο κυρίως για λόγους άθλησης ή αναψυχής.

Μάλιστα τα βράδια, παρατηρούνταν συχνά και κινήσεις παραβατικότητας, κάτι που καθιστούσε απαγορευτική την επίσκεψη του πάρκου κατά τη διάρκεια της νύχτας.

Σήμερα, μετά την αποκατάσταση και συντήρηση του βορειοδυτικού τμήματος του πάρκου, έχει αυξηθεί αρκετά η επισκεψιμότητα στο διαμορφωμένο κομμάτι, ενώ το αδιαμόρφωτο τμήμα επισκέπτονται κυρίως οι πρόσκοποι, οι αγρόσχολοι και οι υπάλληλοι του Δήμου που οδηγούν τα απορριματοφόρα οχήματα.

Ακόμη και μετά τη συντήρηση του πάρκου, όμως, που αφορούσε κυρίως στην αποκατάσταση των χωμάτων δαπέδων και του ξύλινου διαδρόμου, υπάρχουν ακόμη ελλείψεις, καθώς η παιδική χαρά «μετράει» λιγότερα από τα μισά, αρχικά εγκατεστημένα, όργανά της, οι χώροι υγιεινής και ο χώρος που προοριζόταν για υπαίθριο κυλικείο στη δυτική είσοδο του πάρκου έχουν τεθεί εκτός λειτουργίας, τα παγκάκια έχουν καταστραφεί και οι κρήνες και οι πυροσβεστικές φωλιές δε λειτουργούν. Ο χώρος του skatepark έχει καλυφθεί με graffiti (Εικ. 44), ενώ τα τραπέζια του πινγκ-πονγκ μόνο τη χρήση, για την οποία προορίζονταν, δε θυμίζουν πια (Εικ. 45). Όλες οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις έχουν εγκαταλειφθεί, πλην του φυλακίου πλάι στη βόρεια είσοδο (Εικ. 36) η, δε, εγκατάσταση των απορριμματοφόρων και διαφόρου άλλου εξοπλισμού στο ανατολικό τμήμα έχει υποβιβάσει πλήρως την αισθητική του περιβάλλοντος χώρου, κρύβοντας εντελώς το οχυρό και δρώντας απωθητικά για τον επισκέπτη (Εικ. 33,34 και 48).

Τα μόνα που παραμένουν σε καλή κατάσταση, πέρα από τα συντηρημένα, πλέον, δάπεδα είναι το ξύλινο κτήριο των προσκόπων και η λίμνη που έχει πραγματικά ευδοκιμήσει στο χώρο, χρήζει, όμως, μιας κάποιας συντήρησης.

Ο.Τ.444

Το, δε, Ο.Τ.444 είναι ένας χώρος με μεγάλη υψομετρική διαφορά από τη Λεωφόρο Αναπαύσεως έως τη Βορείου Ηπείρου, σχεδόν 5 μέτρων, που περιβάλλεται βορειοδυτικά και βορειοανατολικά από κυπαρίσσια. Παραμένει απερίφρακτος και σήμερα χρησιμοποιείται κυρίως για τη στάθμευση Ι.Χ. οχημάτων και την απόθεση απορριμμάτων οικοδομών (Εικ. 49,50).

Εικόνα 49: Το Ο.Τ. 444. Άποψη από τη
Λεωφόρο Αναπαύσεως
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

Εικόνα 50: Ο Δημοτικός χώρος στάθμευσης
στο επίπεδο της Βορείου Ηπείρου
(Πηγή: προσωπικό αρχείο)

ΦΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Όσον αφορά στην κατανομή και τον όγκο του πρασίνου, η βλάστηση στο πάρκο είναι θελκτική, καθώς σε τμήμα του χώρου υπάρχει υψηλή βλάστηση με πεύκα, ωστόσο στο μεγαλύτερο μέρος του χώρου η βλάστηση είναι ιδιαίτερα ανομοιογενής και σε πολλά σημεία τυχαία κατανεμημένα, ενώ η κατάσταση του φυτικού υλικού δεν είναι ικανοποιητική και χρήζει κατάλληλης διαχείρισης.

Τα κυριότερα δέντρα που ευδοκιμούν στο πάρκο είναι:

Acacia cyanophylla – Ακακία κυανόφυλλη

Ailanthus altissima – Αϊλανθος

Albizia julibrissin – Ακακία Κωνσταντινουπόλεως

Casuarina equisetifolia – Καζουαρίνα

Celtis australis – Μελικουκιά

Ceratonia siliqua – Χαρουπιά

Cercis siliquastrum – Κουτσουπιά

Cupressus sempervirens "horizontalis" – Κυπαρίσσι πλαγιόκλαδο

Cupressus sempervirens "pyramidalis" – Κυπαρίσσι ορθόκλαδο

Eucalyptus globulus – Ευκάλυπτος

Ficus carica - Συκιά

Melia azedarah - Μελιά

Morus alba – Μουριά

Olea europaea - Ελιά

Pinus halepensis – Χαλέπιος πεύκη
Pinus pinea – Κουκουναριά
Platanus orientalis – Πλάτανος
Populus Canadensis – Λεύκα
Prunus dulcis – Αμυγδαλιά
Robinia pseudoacacia – Ψευδοακακία
Schinus molle – Ψευδοπιπεριά

Οι κυριότεροι θάμνοι είναι:

Arbutus unedo – Κουμαριά
Dambusa aurea – Μπαμπού
Laura nobilis – Δάφνη Απόλλωνος
Ligustrum japonicum - Λιγούστρο
Limoniastrum monopetalum – Λιμονιάστρο
Nerium oleander - Πικροδάφνη
Origanum majorana - Ματζουράνα
Pyracantha coccinea - Πυράκανθος
Rosmarinus officinalis - Δεντρολίβανο
Rosmarinus officinalis repens – Δεντρολίβανο έρπον
Thymus sp. – Θυμάρι
Viburnum tinus – Βιβούρνο
Yucca elephantipes – Γιούκα

Τα κυριότερα αναρριχώμενα φυτά είναι:

Bignonia radicans –Βιγνόνια
Jasminum nudiflorum – Γιασεμί κίτρινο
Plumbago capensis – Μολύβδαινα
Vitis vinifera - Κληματαριά

Επίσης, μέσα στη λίμνη υπάρχουν:

Nymphaea alba – Νούφαρο
Phragmites – Καλαμιά

Στο χώρο στάθμευσης, δε, στο Ο.Τ. 444, η βλάστηση, όπως προαναφέρθηκε είναι ελάχιστη και περιορίζεται κυρίως στα όρια του οικοπέδου προς τις Λεωφόρους Αναπαύσεως και Πεντέλης.

Τα κυριότερα δέντρα που ευδοκιμούν στο χώρο είναι:

Cupressus sempervirens "horizontalis" – Κυπαρίσσι πλαγιόκλαδο

Cupressus sempervirens "pyramidalis" – Κυπαρίσσι ορθόκλαδο

Eucalyptus globulus – Ευκάλυπτος

Pinus pinea – Κουκουναριά

ενώ οι κυριότεροι θάμνοι είναι:

Laura nobilis – Δάφνη Απόλλωνος

Ligustrum japonicum - Λιγούστρο

Nerium oleander – Πικροδάφνη

Pittosporum tobira – Αγγελική

3.1.1.4 Ισχύουσες Νομοθετικές – Πολεοδομικές ρυθμίσεις

Το νομοθετικό και πολεοδομικό πλαίσιο που ορίζει το ιδιοκτησιακό καθεστώς καθώς και τις χρήσεις στο χώρο του «Ναυτικού Οχυρού» αλλά και στο οικόπεδο στο Ο.Τ.444 έχει ως εξής:

- Το 1958 η έκταση, όπου βρίσκεται σήμερα το Ο.Τ.415 του Δήμου Βριλησίων, απαλλοτριώνεται προκειμένου να αξιοποιηθεί ως "Αποθήκη Εθνικών Κειμηλίων" του Πολεμικού Ναυτικού (ΦΕΚ 78/Α/16.5.58).
- ΤΟ 1983 ο χώρος χαρακτηρίζεται ως Ναυτικό οχυρό (ΦΕΚ172/Α/83 - Π.Δ. 456/83).
- Το 1986, σύμφωνα με την αρχική έγκριση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (Γ.Π.Σ.) Βριλησίων η όλη έκταση χαρακτηρίζεται ως χώρος «Αθλητικών εγκαταστάσεων πυρήνας Α'» στο κείμενο και «Χώρος Αστικού Πρασίνου» στο χάρτη που το συνοδεύει (ΦΕΚ1135/Δ/86). Οι αθλητικές εγκαταστάσεις πυρήνα Α περιλαμβάνουν τις εξής δραστηριότητες: γήπεδο στίβου,

ποδοσφαίρου, γήπεδα μικτής χρήσης αθλοπαιδιών, αποδυτήρια, βοηθητικούς χώρους και κερκίδες.

- Το 1987 δημοσιεύεται το ΦΕΚ 166Δ'/87, σύμφωνα με το άρθρο 9 του οποίου στις περιοχές της κατηγορίας «Ελεύθερων χώρων – Αστικού πρασίνου» επιτρέπονται μόνο: 1. Αναψυκτήρια 2. Αθλητικές Εγκαταστάσεις 3. Πολιτιστικά κτήρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις 4. Χώροι συνάθροισης κοινού

- Το 1987 με το ισχύον Γ.Π.Σ. του Δήμου (ΦΕΚ859/Δ/87) χαρακτηρίζεται:

α) το Ο.Τ. 415 ως χώρος «Κοινοτικών Αθλητικών Εγκαταστάσεων και Κοινοχρήστου Πρασίνου» με καθορισμό περιγραμμάτων κτηρίων και όρους δόμησης: 40% Κάλυψη, 0.40 Συντελεστή Δόμησης, Ύψος 11μ. και

β) το οικόπεδο ιδιοκτησίας του Δήμου, στο Ο.Τ. 444, ως χώρος «Κοινοτικού χώρου στάθμευσης» με όρους δόμησης: 70% Κάλυψη, 0.60 Συντελεστή Δόμησης, Ύψος 15μ.,

ενώ ορίζεται ότι τα κτήρια που βρίσκονται σε οικόπεδα με πρόσωπο στη Λεωφόρο Πεντέλης και Αναπαύσεως θα πρέπει να έχουν έγκριση της Επιτροπής Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (Ε.Π.Α.Ε.), που σήμερα έχει μετονομαστεί σε Συμβούλιο Αρχιτεκτονικής (Σ.Α.)

- Το 1990 ορίζεται ότι τα κτήρια στη συγκεκριμένη περιοχή θα πρέπει να τηρούν αποστάσεις από τα όρια του οικοπέδου τους $\Delta = 3\mu. + 0.1H$ (ΦΕΚ682/Δ/90), όπου Δ η απόσταση μεταξύ δύο κτηρίων και H το ύψος του κτηρίου.
- Το 2001 χωροθετούνται στο χώρο της Ναυτικής βάσης το Κέντρο Διανομής 10 της Δ.Ε.Η., Δημοτικός χώρος στάθμευσης και Δημοτικός Θερινός Κινηματογράφος (Ν. 2947/2001 / Άρθρο 3 και 21, παρ. 3).
- Το 2002 η Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου (Κ.Ε.Δ.) παραχωρεί μέρος της έκτασης του Ναυτικού Οχυρού στον Δήμο Βριλησσιών

εμβαδού 18.249,48τ.μ., για αόριστο χρόνο και χωρίς πάγιο αντάλλαγμα, με την προϋπόθεση να κατασκευαστούν: Αθλητικές εγκαταστάσεις, Δημοτικός χώρος στάθμευσης και Θερινός κινηματογράφος (Απόφαση 4/31.1.2002/Δ10 της Κ.Ε.Δ.).

- Το 2003 με την τροποποίηση του εγκεκριμένου Ρυμοτομικού Σχεδίου του Δήμου Βριλησίων (ΦΕΚ158/Δ/2003 / ΚΥΑ 7069/2003), στη θέση Ναυτικό Οχυρό εγκρίνονται οι χρήσεις:

α) Κέντρο Διανομής ηλεκτρικής ενέργειας (Κ.Δ.Η.Ε.) 150/20KV,

β) Δημοτικός χώρος στάθμευσης και

γ) Δημοτικός Θερινός Κινηματογράφος.

- Το 2004 ακυρώνεται η ανωτέρω Κ.Υ.Α. 7069/03 στο σύνολό της (Απόφαση 3144/04 του Συμβουλίου της Επικρατείας (Σ.Τ.Ε.)), καθώς θεωρείται ότι επιφέρει επιδείνωση του οικιστικού περιβάλλοντος και των όρων διαβίωσης των κατοίκων, εφ' όσον μεταβάλλεται η χρήση του συγκεκριμένου Οικοδομικού Τετραγώνου από χώρο πρασίνου και αθλητικών εγκαταστάσεων σε χώρο σταθμεύσεως, θερινού κινηματογράφου, κέντρου διανομής και άλλων, πλην πρασίνου χρήσεων, χωρίς την επίκληση ειδικού πολεοδομικού λόγου, ο οποίος επέβαλε τη μεταβολή προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση των πολεοδομικών ρυθμίσεων που είχαν καθιερωθεί με το μέχρι τότε ισχύον Γ.Π.Σ. και την κατόπιν αυτού εκδοθείσα πολεοδομική μελέτη. Επίσης, αναφέρεται στην Απόφαση ότι *«...τα άλση ή πάρκα που βρίσκονται σε κοινόχρηστο χώρο εντός του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου αποτελούν βασικό στοιχείο της βιώσιμης πόλης και συνεπώς δεν επιτρέπεται η μείωση ή αλλαγή του προορισμού τους, καθώς και η de facto αναίρεση της λειτουργίας τους με την πρόβλεψη εντός αυτών άλλων χρήσεων και λειτουργιών, επιτρεπομένων μόνον χρήσεων και κτηρίων τέτοιου χαρακτήρος που να υποβοηθούν την απόλαυση του πρασίνου από το κοινό.»*

- Το 2006 παραχωρείται στον Δήμο και ο υπόλοιπος χώρος εμβαδού 29.573,41τ.μ., για αόριστο χρόνο και χωρίς πάγιο αντάλλαγμα, με

την προϋπόθεση να κατασκευαστούν: Χώροι πολιτισμού, περιπάτου, πρασίνου, άθλησης και αναψυχής (Απόφαση 4/16.2.2006/Ε1 της Κ.Ε.Δ).

- Το 2014 ο ΟΡΣΑ (Απόφαση ΟΡΣΑ 21.7.2014, παράγραφος Γ και Γ1) αναφέρεται πλέον στο Ο.Τ 415 ως πάρκο «Μαρία Κάλλας» (Πρώην Ναυτική Βάση) και προτείνει στην τροποποίηση του Γ.Π.Σ. του Δήμου Βριλησσιών να χαρακτηριστεί ως χώρος «Ελεύθεροι χώροι – Αστικό πράσινο». Οι χρήσεις που προτείνονται γενικά για τους χώρους αυτούς είναι αυτές του άρθρου 9 του Π.Δ. στο ΦΕΚ166/Δ/87:

- Αναψυκτήρια
- Αθλητικές εγκαταστάσεις
- Πολιτιστικά κτήρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις και
- Χώροι συνάθροισης κοινού

ενώ ειδικότερα για τη Ναυτική Βάση προτείνονται και οι κάτωθι χρήσεις:

1. Πράσινο
2. Γήπεδο ποδοσφαίρου
3. Ανοιχτό κολυμβητήριο μεσαίου μεγέθους
4. Μικρό αναψυκτήριο
5. Θερινός κινηματογράφος
6. Πολιτιστικές εγκαταστάσεις και
7. οι αναγκαίοι χώροι στάθμευσης

Επιπλέον αυτών, στην παράγραφο Ζ αναφέρεται ότι υιοθετούνται και οι παρακάτω Ειδικές Χρήσεις Γης :

8. Χωροθέτηση του Κέντρου Διανομής της Δ.Ε.Η. 150/20KV και
9. Το φυτώριο του Δήμου

Όλες οι χρήσεις που προτείνονται στην εν λόγω Απόφαση του ΟΡΣΑ είναι εκείνες ακριβώς που είχαν προταθεί στο Β2 Στάδιο της Μελέτης Τροποποίησης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Δήμου Βριλησσιών (Γεωργούλα, 2011), η οποία συντάχθηκε σύμφωνα με το Ν.2508/97 για τη Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη, όπως συμπληρώθηκε με τον χωροταξικό νόμο

2742/99. Πέρα από τις χρήσεις στη μελέτη αυτή αναφέρεται, επίσης, για το Ο.Τ. 415 ότι:

«Η προτεινόμενη χρήση Ελεύθερου χώρου – Αστικού Πρασίνου και οι προτεινόμενες εξειδικευμένες χρήσεις δίνουν τη δυνατότητα

A. Χρήσης πρασίνου για τη διαφύλαξη του αυτοφυούς πρασίνου του χώρου αυτού

B. Κάλυψης τμήματος των σημαντικών αναγκών του Δήμου σε αθλητικές εγκαταστάσεις

Γ. Χρήσεων συνάθροισης κοινού (μικρό αναψυκτήριο και θερινός κινηματογράφος) για την αξιοποίηση του χώρου αυτού από τους Δημότες και τέλος

Δ. Αξιοποίησης του υπόγειου υπάρχοντος κτίσματος της πρώην Ναυτικής Βάσης (πρώην Ναυτικό Οχυρό) για την ικανοποίηση πολιτιστικών αναγκών του Δήμου (π.χ. εκθεσιακός χώρος, μουσειακός χώρος, χώρος πολιτιστικών, μουσικών εκδηλώσεων κ.λ.π.).

.....Επιπλέον, προτείνεται η μείωση του συντελεστή Δόμησης από 0.40 σε 0.10, ενιαία πρασιά πλάτους 6-8μ. και ελεύθερη τοποθέτηση των κτηρίων μόνον εκεί όπου δεν υπάρχουν δέντρα.»

Όσον αφορά στο κτήριο της Δ.Ε.Η., αναφέρεται στο κεφάλαιο Π2.6.5 «Ενέργεια» ότι σύμφωνα με το Ν. 2947/01, αρθ. 3 «...χωροθετήθηκε εντός της Ναυτικής Βάσης το Κέντρο Διανομής 10 της Δ.Ε.Η. , το οποίο, εκτός από τη συμβολή του στην επιτυχή τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων, έχει ενταχθεί ως κύριος κόμβος στο ευρύτερο Δίκτυο Υψηλής Τάσης (150KV) του Λεκανοπεδίου και έχει ήδη αναλάβει την εξυπηρέτηση ηλεκτρικών φορτίων της ευρύτερης περιοχής, τα οποία καλύπτουν το 80% της δυναμικότητάς του, στη δε αιχμή αγγίζουν το 100%».

Επιπλέον, στο Π3.4 «Προγραμματικά Μεγέθη/Ανάγκες σε Γη Πολεοδομικών Λειτουργιών», «για το Ο.Τ. 444, προτείνεται να μετατραπεί σε χώρο πολιτισμού και αναψυχής (π.χ. κλειστή αίθουσα κινηματογράφου) ή αθλητισμού (κλειστός αθλητικός χώρος),.....» και να μεταφερθεί στο Ο.Τ. 388 ο υπόγειος χώρος στάθμευσης.

Στο τέλος, δε, της Μελέτης Τροποποίησης, στο κεφάλαιο Π4.5 «Προτάσεις Επιχειρησιακού Προγράμματος Βριλησίων», σημειώνεται ότι:

«Από τις προτάσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος Βριλησίων συμπεριλαμβάνονται στην πρόταση της τροποποίησης του Γ.Π.Σ. οι εξής:

- 1. Δημιουργία Δημοτικού Ωδείου*
- 2. Δημιουργία σύγχρονου χειμερινού Δημοτικού Θεάτρου – Ανακατασκευή Θεάτρου «Αλίκη Βουγιουκλάκη».*
- 3. Δημιουργία δημοτικού χειμερινού και θερινού κινηματογράφου.*
- 4. Δημιουργία μικρών ευέλικτων δημοτικών πολυχώρων, προσβάσιμων από όλους τους δημότες και με δυνατότητα πολλαπλών πολιτιστικών χρήσεων για παιδιά, νέους και άτομα της τρίτης ηλικίας.*
- 5. Ίδρυση Δημοτικής Βιβλιοθήκης.*
- 6. Δημιουργία αθλητικού χώρου ειδικού για την 3^η ηλικία.*
- 7. Κατασκευή κλειστού γυμναστηρίου ως έδρα των συλλόγων.*
- 8. Δημιουργία νέων αθλητικών χώρων (αίθουσα πολλαπλών χρήσεων για τα βαρέα αθλήματα).»*

- Το 2015 το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Βριλησίων αποφασίζει υπέρ της έγκρισης της μελέτης επικαιροποίησης της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) στο πλαίσιο της τροποποίησης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ) του Δήμου Βριλησίων (Απόφαση 97/20-07-2015).

Σήμερα, βρίσκεται σε εξέλιξη η έγκριση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) από την αρμόδια αρχή αδειοδότησης (ΥΠΑΠΕΝ), μετά την έγκριση του Β2 Σταδίου της μελέτης τροποποίησης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου (ΓΠΣ) του Δήμου Βριλησίων από τον (πρώην) ΟΡΣΑ.

3.1.2 Αξιολόγηση του χώρου μέσω της ανάγνωσης αυτού - Θετικά και αρνητικά σημεία

Μέσα από την ανάγνωση όλων των στοιχείων που συνθέτουν τους υπό μελέτη χώρους και αναλύοντας το χώρο γενικά από περιβαλλοντικής,

κοινωνικής, οικονομικής, ακόμη και αισθητικής άποψης, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει θετικά και αρνητικά στοιχεία στο χώρο, τα οποία θα πρέπει να ληφθούν υπόψη στην προτεινόμενη ανάπλαση.

Ως πλεονεκτήματα - θετικά στοιχεία του χώρου, θα μπορούσαν να θεωρηθούν:

1. **Η θέση.** Δεδομένου ότι οι υπό μελέτη χώροι βρίσκονται στη διασταύρωση της Λεωφόρου Αναπαύσεως και της Λεωφόρου Πεντέλης, σημείο στο οποίο σχεδόν συγκλίνουν οι Δήμοι Βριλησίων, Αμαρουσίου, Μελισσιών και Πεντέλης, πιθανολογείται κάθε παρέμβαση στους χώρους αυτούς θα προσέλκυε το ενδιαφέρον των γειτονικών Δήμων.
2. **Η έκταση.** Εύκολα γίνεται αντιληπτό ότι μία έκταση πρασίνου 50 σχεδόν στρεμμάτων μέσα στον αστικό ιστό, μπορεί να λειτουργήσει ως πνεύμονας πρασίνου, οξυγόνου και αναψυχής για όλη τη γύρω περιοχή.
3. **Η εύκολη πρόσβαση.** Λόγω της θέσης είναι πολύ εύκολο να προσεγγίσει κανείς τους χώρους με οποιοδήποτε μέσο.
4. **Η ύπαρξη των εγκαταστάσεων του Ναυτικού Οχυρού.**

Στον αντίποδα όλων των παραπάνω θα πρέπει, ασφαλώς, να κατατεθούν και τα μειονεκτήματα - αρνητικά στοιχεία του χώρου και ως τέτοια θα μπορούσαν να θεωρηθούν:

1. **Το κτήριο της Δ.Ε.Η.** Πρόκειται για ένα σύγχρονο, μοντέρνο κτήριο σε ένα οικόπεδο 4 περίπου στρεμμάτων, που έχει τοποθετηθεί στο μέσο της πλευράς του πάρκου που γειτνιάζει με την Αναπαύσεως και καταλαμβάνει ένα σημαντικό τμήμα του πάρκου. Το κτήριο έχει κριθεί παράνομο, ο Δήμος διεκδικεί το χώρο που καταλαμβάνει, πλην, όμως, εξυπηρετεί μεγάλο τμήμα της βορειοανατολικής Αττικής και κρίνεται μάλλον απίθανο να απομακρυνθεί.
2. **Ο χώρος των απορριμματοφόρων.** Όπως και σε όλους τους Δήμους, το ζήτημα της στάθμευσης των οχημάτων και ιδιαίτερα των

απορριμματοφόρων αποτελεί ένα βασικό πρόβλημα προς επίλυση. Στην παρούσα φάση, τα οχήματα του Δήμου Βριλησσιών κάνουν χρήση του ανατολικού τμήματος του πάρκου, κάτι που έχει ως συνέπεια την υποβάθμιση του χώρου και κατ' επέκταση τη δυσaráσκεια των περίοικων. Ο μόνος νόμιμος χώρος που μπορούν να φιλοξενηθούν, σύμφωνα με το παρόν Γ.Π.Σ., τα οχήματα του Δήμου είναι στο Ο.Τ. 444, στο οικόπεδο το οποίο είναι μικρού εμβαδού, περίπου 2,5 στρέμματα. Για να αξιοποιηθεί σωστά, θα πρέπει ο χώρος στάθμευσης να γίνει υπόγειος σε αρκετά επίπεδα, κάτι αρκετά δαπανηρό, αν συνυπολογίσει κανείς το γεγονός ότι η περιοχή των Βριλησσιών πάνω από τη Λεωφόρο Αναπαύσεως είναι ιδιαίτερα βραχώδης.

3. **Οι δεσμεύσεις του Νομοθετικού Πλαισίου.** Το Νομοθετικό Πλαίσιο και όλες οι αποφάσεις που έχουν παρθεί και αφορούν στο πάρκο, καθώς και οι διάφορες καταγγελίες για το κτήριο της Δ.Ε.Η. και το τμήμα που καταλαμβάνουν τα οχήματα του Δήμου, οδηγούν σ' έναν έντονο προβληματισμό γύρω από την επιλογή των χρήσεων που θα πρέπει να ενταχθούν στο χώρο.
4. **Ο θόρυβος.** Μπορεί μέσω των λεωφόρων Αναπαύσεως και Πεντέλης να εξασφαλίζεται η εύκολη πρόσβαση στο πάρκο, δεν παύουν, όμως να αποτελούν πηγές ηχορύπανσης και όχλησης για τους επισκέπτες του πάρκου.
5. **Η επικινδυνότητα λόγω της γειννίας με οδούς ταχείας κυκλοφορίας.** Επιπλέον, οι λεωφόροι Αναπαύσεως και Πεντέλης αποτελούν και δύο πολύ επικίνδυνες ζώνες εξαιτίας των ταχυτήτων που αναπτύσσονται σε αυτές. Αυτός ήταν άλλωστε κι ένας από τους λόγους που το πάρκο περιφράχθηκε ενώ άλλα πάρκα στα Βριλήσσια παραμένουν ανοιχτά.
6. **Η εικόνα εγκατάλειψης του Ο.Τ. 444.** Όπως προαναφέρθηκε ο χώρος στο Ο.Τ. 444 παρουσιάζει μια εικόνα εγκατάλειψης με αυτοκίνητα που παρκάρουν τυχαία και απορρίμματα οικοδομών που έχουν εναποτεθεί παντού στο χώρο.

7. Τέλος, είναι προφανές, ότι **μια μελλοντική ανάπλαση** του πάρκου θα προσελκύσει πολύ κόσμο και θα οδηγήσει στην επιφόρτιση του χώρου περιμετρικά του πάρκου με **πολλά αυτοκίνητα**, καθώς οι υπάρχουσες θέσεις στάθμευσης οριακά εξυπηρετούν τις σημερινές ανάγκες.

Συνοψίζοντας, θα μπορούσε κανείς να εντάξει τα θετικά και αρνητικά στοιχεία των χώρων σ' έναν πίνακα, όπως:

ΘΕΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ
1. Η θέση	1. Το κτήριο της Δ.Ε.Η.
2. Η έκταση	2. Ο χώρος των απορριμματοφόρων
3. Η εύκολη πρόσβαση	3. Οι δεσμεύσεις του Νομοθετικού Πλαισίου
4. Η ύπαρξη του Ναυτικού Οχυρού	4. Ο θόρυβος από τις λεωφόρους
	5. Η επικινδυνότητα λόγω της γειτνίασης με οδούς ταχείας κυκλοφορίας
	6. Η εικόνα εγκατάλειψης του Ο.Τ. 444
	7. Η ανεπάρκεια θέσεων στάθμευσης σε περίπτωση μια μελλοντικής ανάπλασης

3.2 Έρευνα μέσω ερωτηματολογίων

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα δεδομένα της έρευνας και προκειμένου να προκύψει μια πρόταση ανάπλασης του χώρου θελκτική για το κοινό, κρίθηκε απαραίτητο να ληφθεί υπόψη η κοινή γνώμη έτσι, ώστε η πρόταση να προκύψει μέσα από έναν συμμετοχικό σχεδιασμό.

Υπάρχει μια πληθώρα μεθόδων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επισκόπηση των απόψεων των πολιτών. Εν προκειμένω, επιλέχθηκε η έρευνα μέσω ερωτηματολογίων. Η μέθοδος αυτή χρησιμοποιείται ευρέως στην εφαρμογή μεθόδων project, καθώς επιτρέπει την καταγραφή

γνώσεων, του βαθμού ενημέρωσης, της κατανόησης και του ενδιαφέροντος μια κοινότητας ανθρώπων, είναι χαμηλού κόστους και δίνει τη δυνατότητα συγκέντρωσης μεγάλου αριθμού απαντήσεων (Bryman, 2007).

Τα ερωτηματολόγια αποτελούν ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο, τόσο για το μελετητή όσο και για τον ερωτηθέντα, καθώς στον μεν πρώτο παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες και δεδομένα για την έρευνά του, στον δε δεύτερο δίνουν τη δυνατότητα να συνειδητοποιήσει κάποια πράγματα σχετικά με το αναφερόμενο θέμα, που προφανώς τον αφορά, και να νιώσει υπεύθυνος για τις επιλογές του.

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν:

- Σύνταξη του ερωτηματολογίου
- Επιλογή του δείγματος
- Διεξαγωγή της έρευνας
- Στατιστική Ανάλυση των δεδομένων

3.2.1 Επεξεργασία ερωτηματολογίων

Στην προκειμένη περίπτωση, συντάχθηκε ένα δομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο επισυνάπτεται στο τέλος της διατριβής, που περιλάμβανε 48 ερωτήσεις και διακρινόταν σε πέντε θεματικές ενότητες. Οι ερωτήσεις που τέθηκαν ήταν ανοικτού και κλειστού τύπου και αφορούσαν:

Ενότητα 1^η: Προσωπικά στοιχεία

Ενότητα 2^η: Την ιστορικότητα του χώρου

Ενότητα 3^η: Την πρόσβαση και την επισκεψιμότητα του χώρου

Ενότητα 4^η: Τη μορφή και τη λειτουργία του πάρκου

Ενότητα 5^η: Την προβολή και ανάδειξη του χώρου

Ειδικότερα, χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις τύπου ναι-όχι, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, κλίμακας σπουδαιότητας και ελεύθερης ανάπτυξης. Οι ερωτήσεις κλειστού τύπου χρησιμοποιήθηκαν για να διευκολύνουν τους ερωτηθέντες στις απαντήσεις τους και να βοηθήσουν στη συλλογή

ικανοποιητικού αριθμού στοιχείων καθώς και στην ανάλυσή τους (Orpenheim, 1992), ενώ οι ερωτήσεις ανοικτού τύπου για να διερευνήσουν τις γνώσεις, τις απόψεις και τις επιθυμίες των ερωτηθέντων, κάτι που δεν θα ήταν εύκολο να πραγματοποιηθεί με τις κλειστού τύπου ερωτήσεις (Veal, 2006).

Στην εισαγωγή του ερωτηματολογίου δίνονταν όλες οι απαραίτητες πληροφορίες σχετικά με την έρευνα για την ενημέρωση των ερωτηθέντων και τους σκοπούς διεξαγωγής της έρευνας.

Στη συνέχεια, το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε άμεσα ή έμμεσα σε ένα αρκετά μεγάλο τμήμα του πληθυσμού των Βριλησίων, σε Νηπιαγωγεία, Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια των Βριλησίων (όπου με τη βοήθεια των μαθητών μοιράστηκε στους γονείς τους), στα Κ.Α.Π.Η. του Δήμου, στους προσκόπους του 4^{ου} Συστήματος Βριλησίων και στους γονείς τους που έχουν την έδρα τους στο πάρκο «Μαρία Κάλλας», σε συλλόγους όπως είναι οι «Κρήτες» και ο «Βριλησσός», σε αθλητικούς συλλόγους που έχουν την έδρα τους στα γήπεδα μπάσκετ, βόλλεϋ και τέννις της οδού Ολύμπου, στο Δημαρχείο και σε άλλες Υπηρεσίες του Δήμου Βριλησίων, σε τυχαίες πολυκατοικίες και μονοκατοικίες γύρω από το πάρκο και, τέλος, σε περαστικούς στο πάρκο.

Το αποτέλεσμα ήταν να συγκεντρωθούν εκατόν εβδομήντα οκτώ **-178-** συμπληρωμένα ερωτηματολόγια και να υπάρχει ένας ικανοποιητικός αριθμός απαντήσεων από ανθρώπους διαφορετικού φύλου, διαφορετικών ηλικιών, διαφορετικής οικογενειακής και επαγγελματικής κατάστασης και διαφορετικού επιπέδου σπουδών.

Η διαδικασία συλλογής των ερωτηματολογίων δεν αντιμετώπισε κανένα πρόβλημα, πέρα από το γεγονός ότι, την περίοδο που απαντήθηκαν τα ερωτηματολόγια, το μεγαλύτερο τμήμα του ήδη διαμορφωθέντος χώρου του πάρκου ήταν σφραγισμένο για εργασίες συντήρησης κάτι που σε κάποιο βαθμό ίσως να επηρέασε τις απαντήσεις.

Ένα ζήτημα που προέκυψε, επίσης, κατά την επεξεργασία των ερωτηματολογίων και πρέπει να αναφερθεί είναι το γεγονός ότι ενώ σε

πολλά πεδία καλούνταν οι ερωτηθέντες να απαντήσουν με σειρά προτεραιότητας δίνοντας έως τρεις, για παράδειγμα, απαντήσεις, οι περισσότεροι απάντησαν χωρίς να αναφέρουν σειρά προτίμησης. Κατά συνέπεια στους παρακάτω πίνακες αναφέρονται τα ποσοστά όλων των πολλαπλών απαντήσεων, τα οποία πολλές φορές αθροιζόμενα δεν συμπληρώνουν ή υπερβαίνουν το 100%.

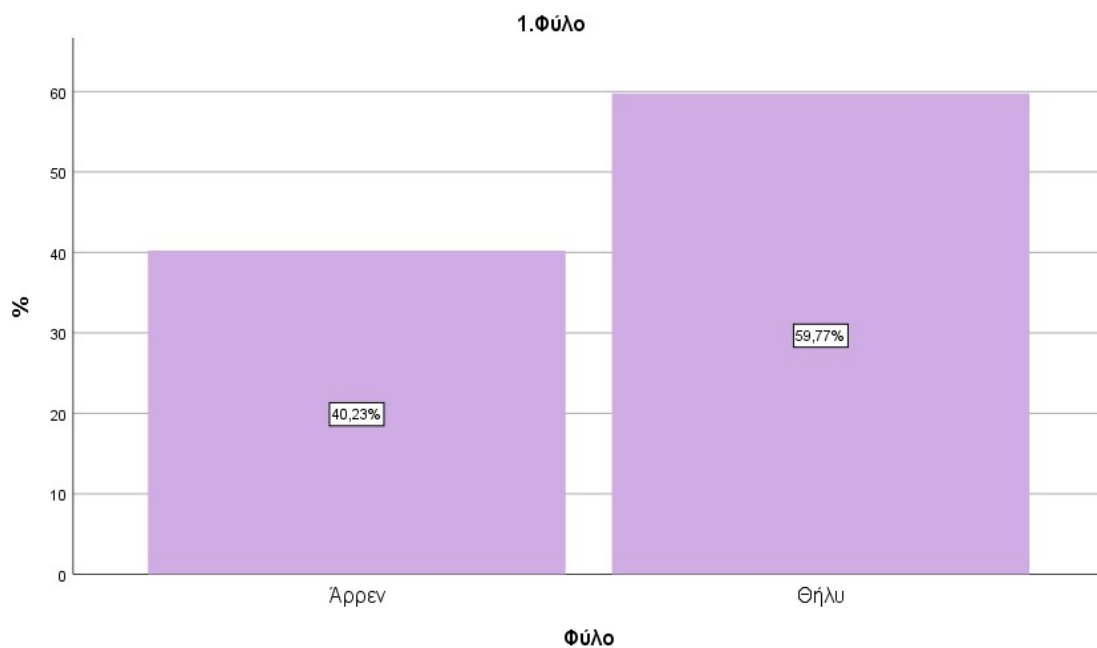
Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων που συλλέχθηκαν πραγματοποιήθηκε μέσω του προγράμματος IBM SPSS Statistics, Version '25, ενώ για την καταγραφή σε πίνακες των πολλαπλών απαντήσεων ελεύθερης ανάπτυξης χρησιμοποιήθηκε το Excel 2013. Τα αποτελέσματα για κάθε ερώτηση ξεχωριστά καταχωρήθηκαν στο πρόγραμμα έτσι ώστε να έχουμε μετρήσιμα αποτελέσματα σε κλίμακα επί τοις εκατό (%) ((Field, 2009).

3.2.2 Αποτελέσματα έρευνας μέσω ερωτηματολογίων

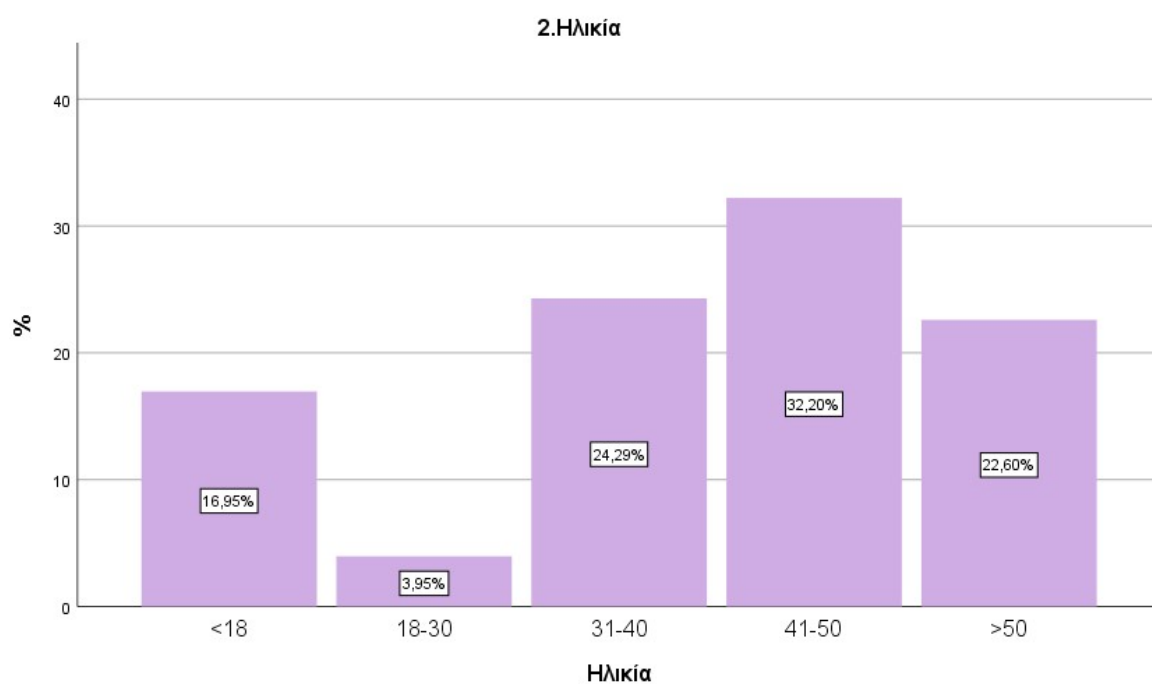
Από την καταγραφή και επεξεργασία των εκατόν εβδομήντα οκτώ -178- ερωτηματολογίων προέκυψαν οι κάτωθι πίνακες και διαγράμματα που ακολουθούν.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

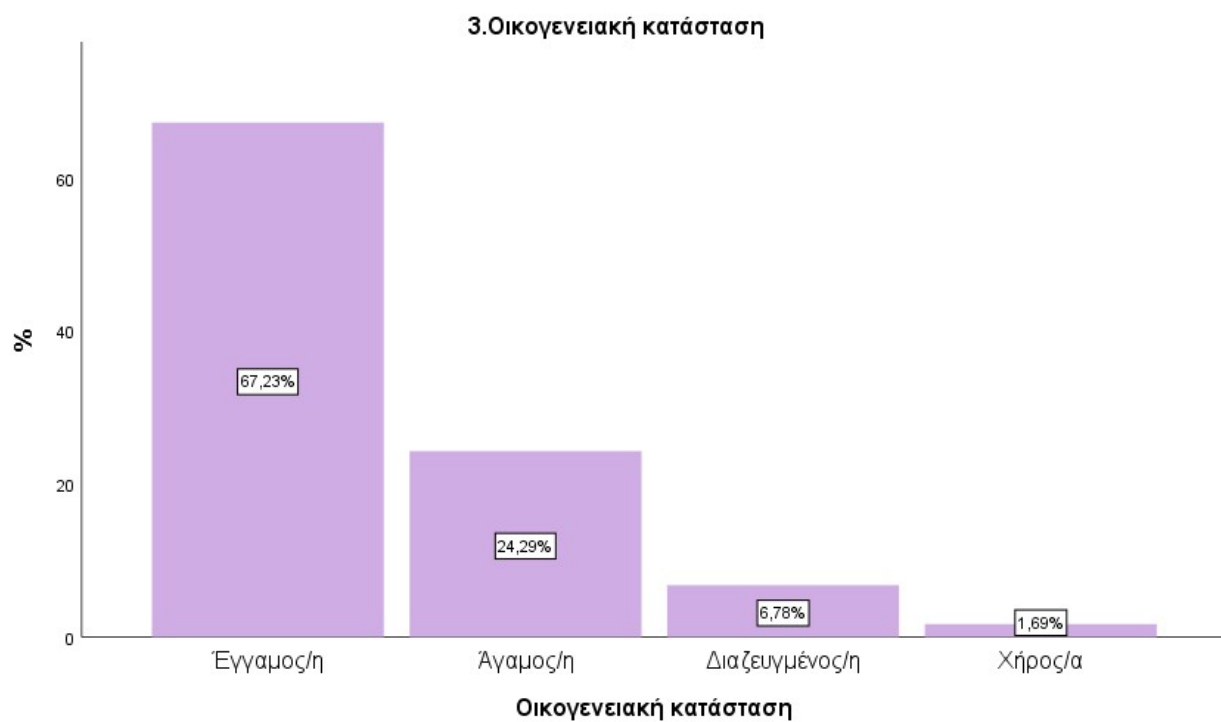
Όσον αφορά στα προσωπικά στοιχεία των ερωτηθέντων:

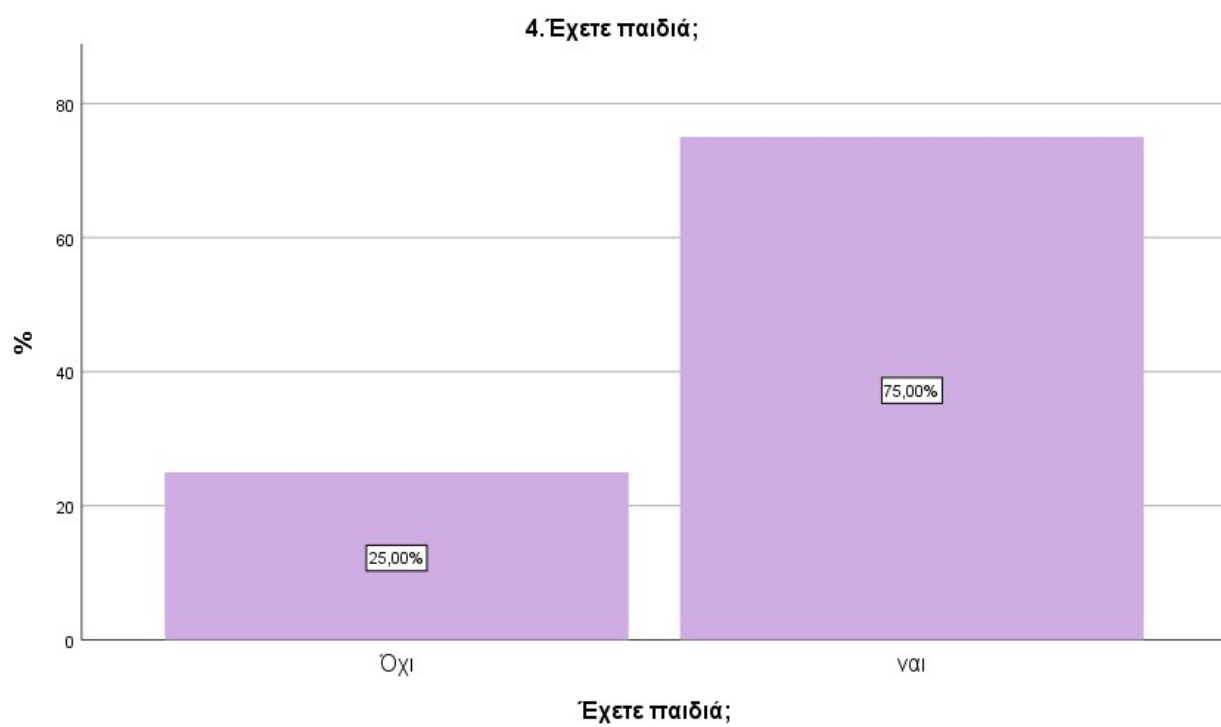
Τα 3/5 (59.77%) αυτών ήταν γυναίκες, ενώ

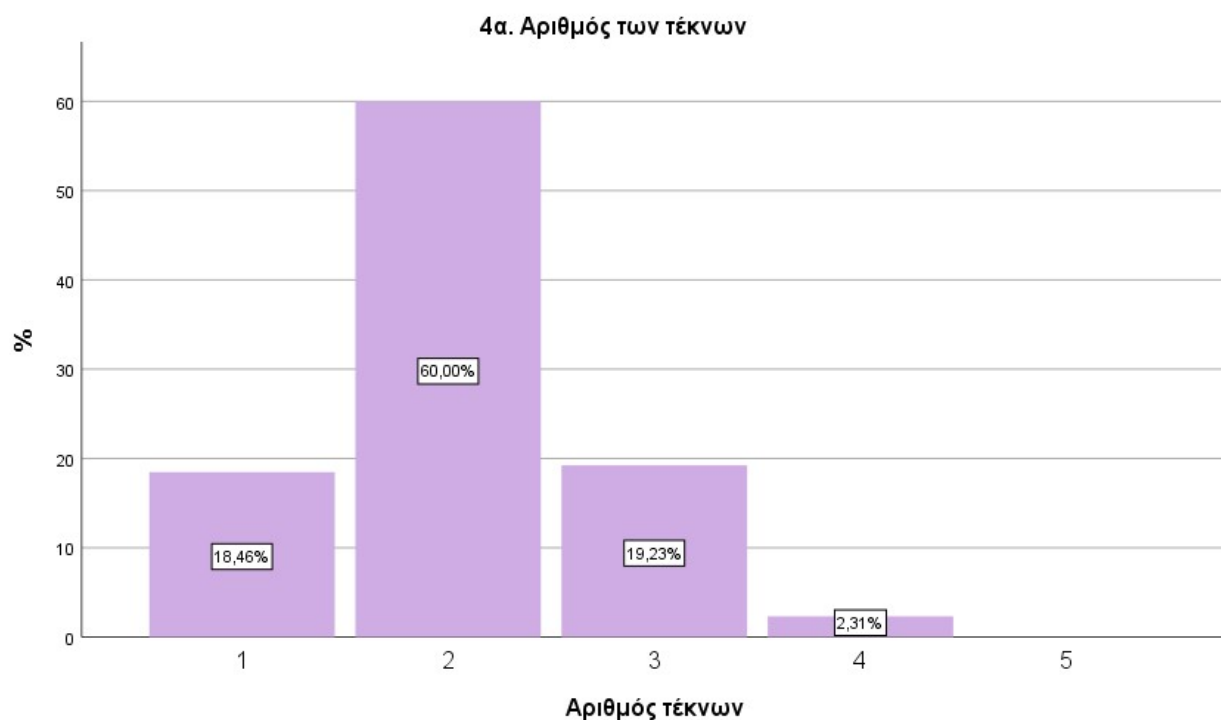
η ηλικία όλων, ανδρών και γυναικών, φαίνεται στον παραπάνω πίνακα.

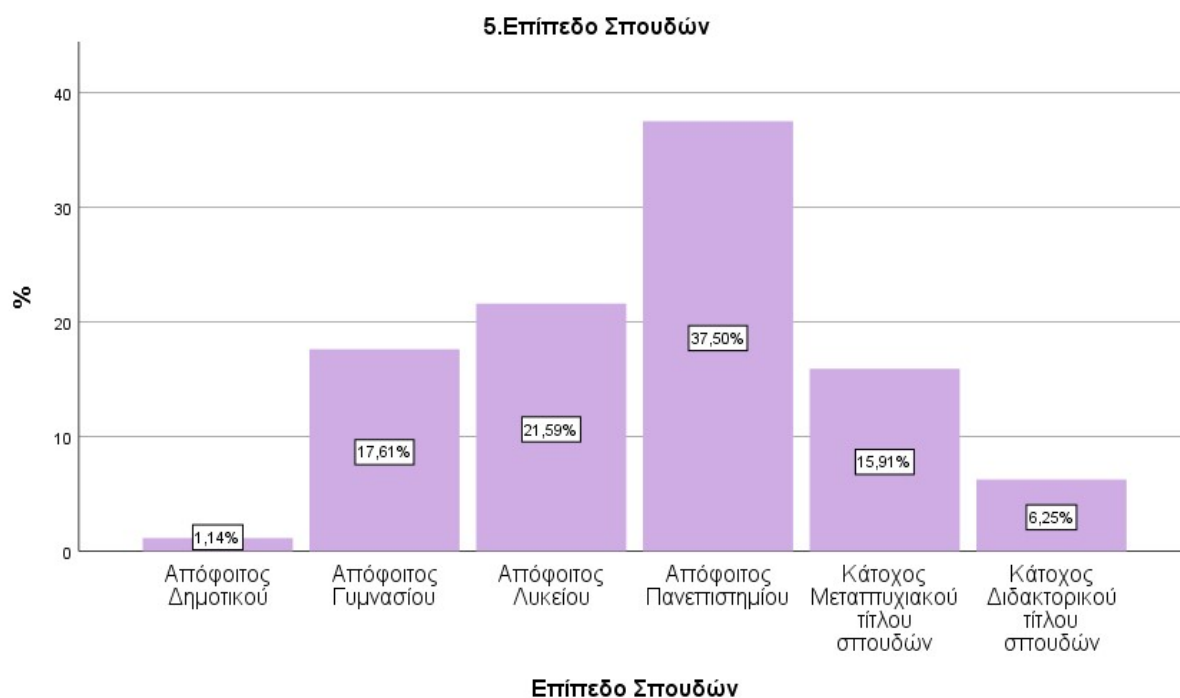
Ως επί το πλείστον, είναι έγγαμοι (67.23%), ενώ

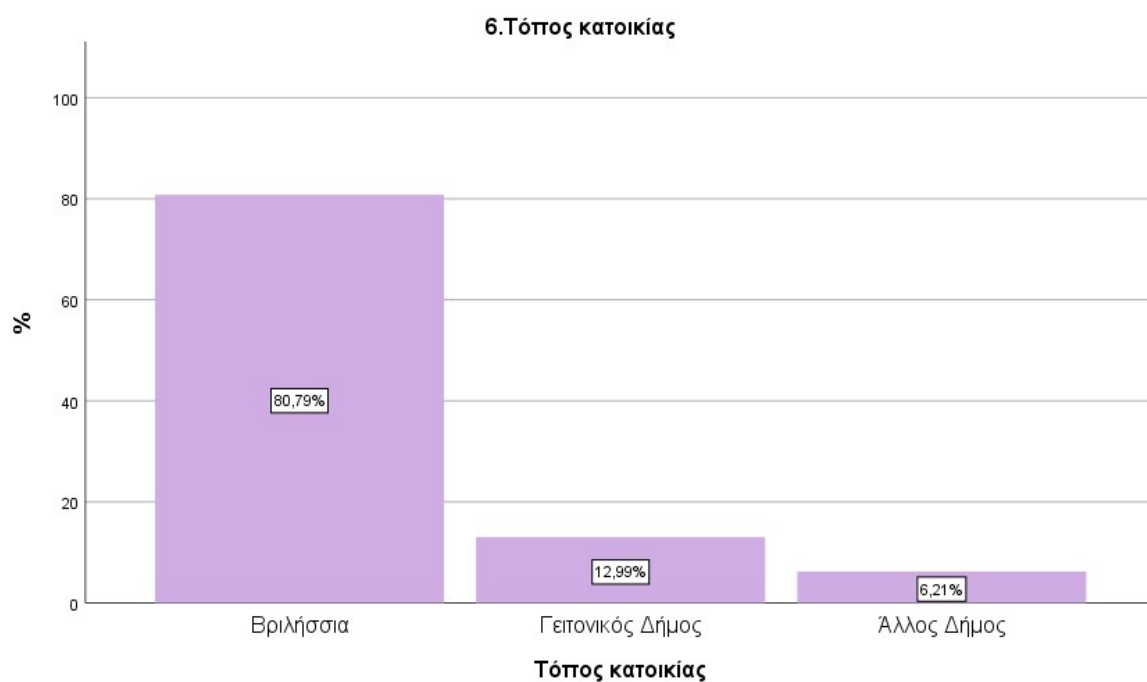
τα 3/4 (75%) αυτών έχουν παιδιά,

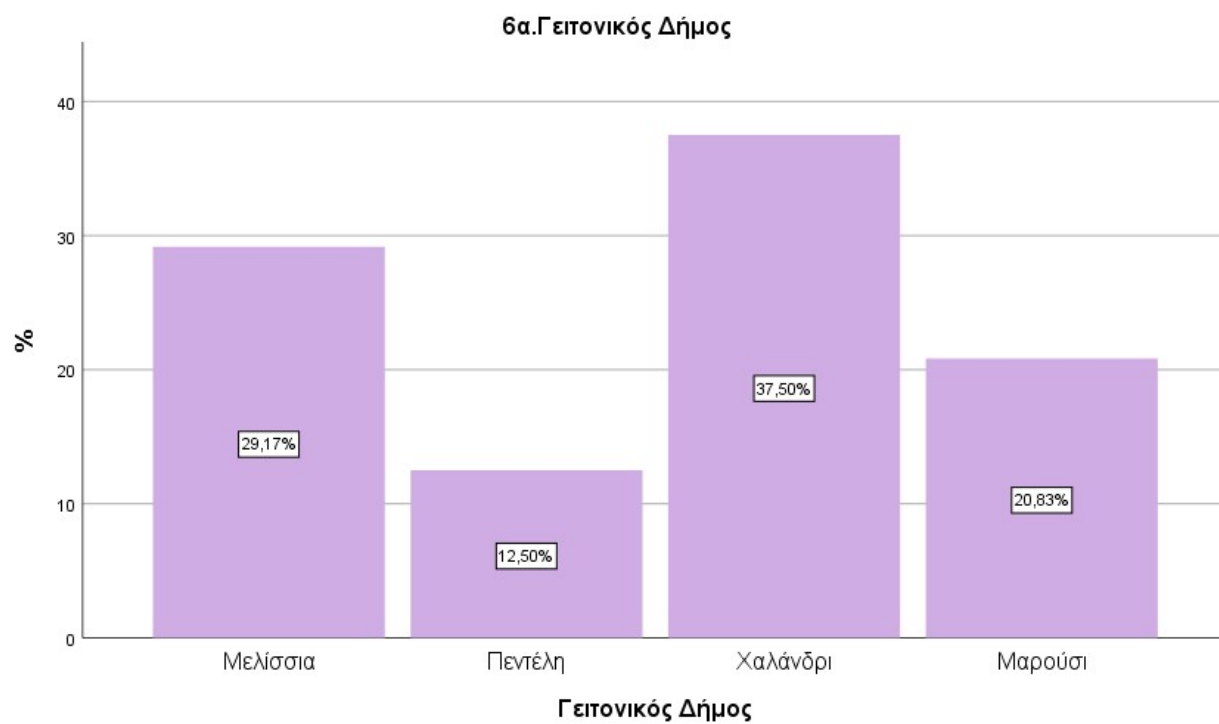
με επικρατέστερο αριθμό παιδιών (για το 60% των γονέων), τα δύο -2-.

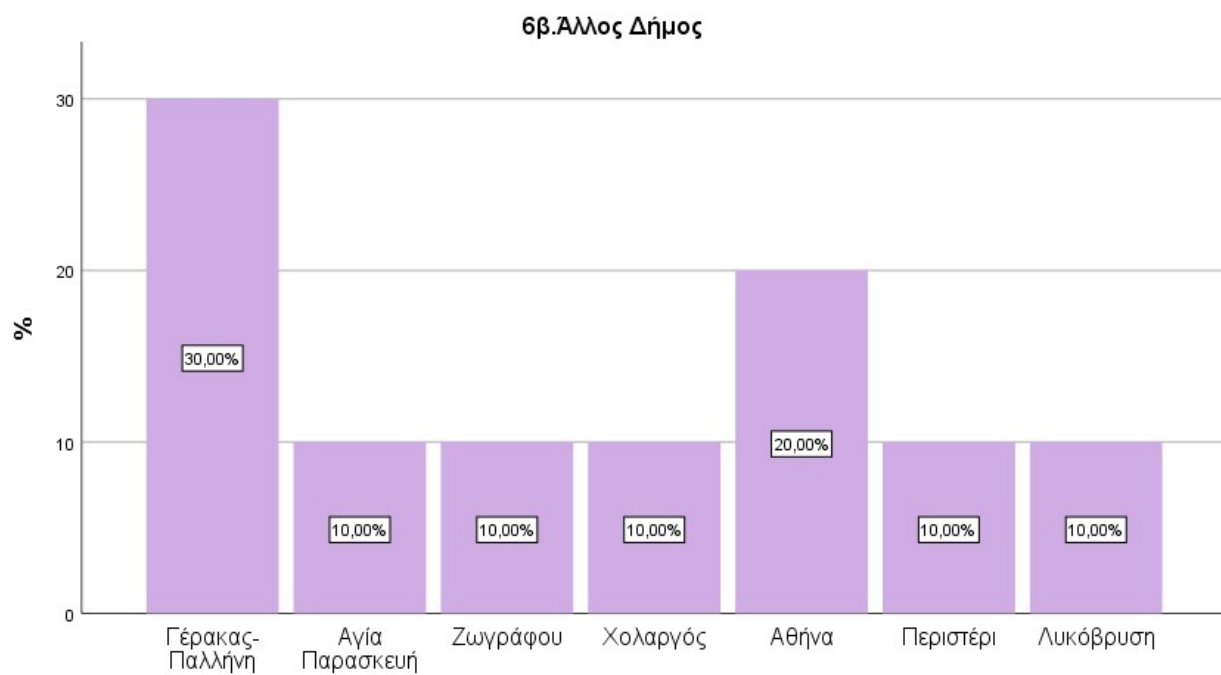

Το επίπεδο σπουδών των ερωτηθέντων είναι ιδιαίτερα υψηλό, αφού το $(37.50+15.91+6.25=)$ 59.66%, δηλαδή τα 3/5 αυτών, είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου και κάτοχοι Μεταπτυχιακών και Διδακτορικών τίτλων σπουδών.

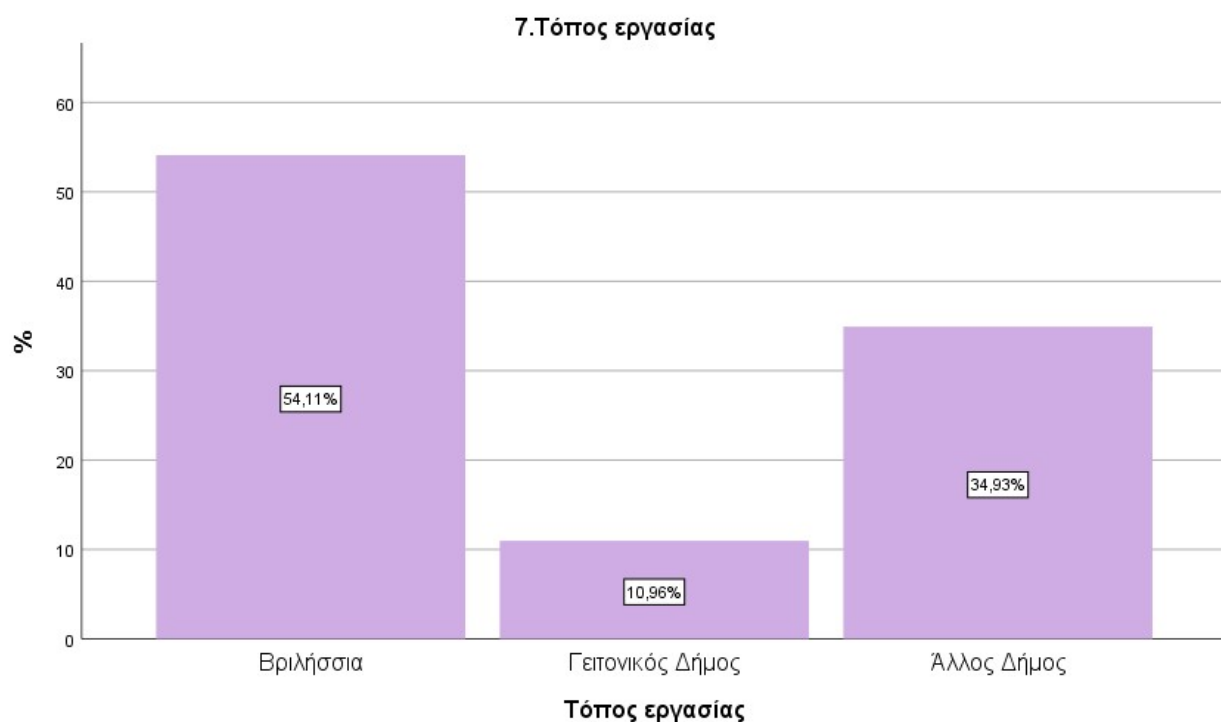
Το μεγαλύτερο ποσοστόν των ερωτηθέντων (80.79%) κατοικούν στα Βριλήσσια, ενώ το υπόλοιπο 12.99% σε γειτονικούς Δήμους και μόνο το 6.21% σε άλλους Δήμους, που φαίνονται στα παρακάτω διαγράμματα.

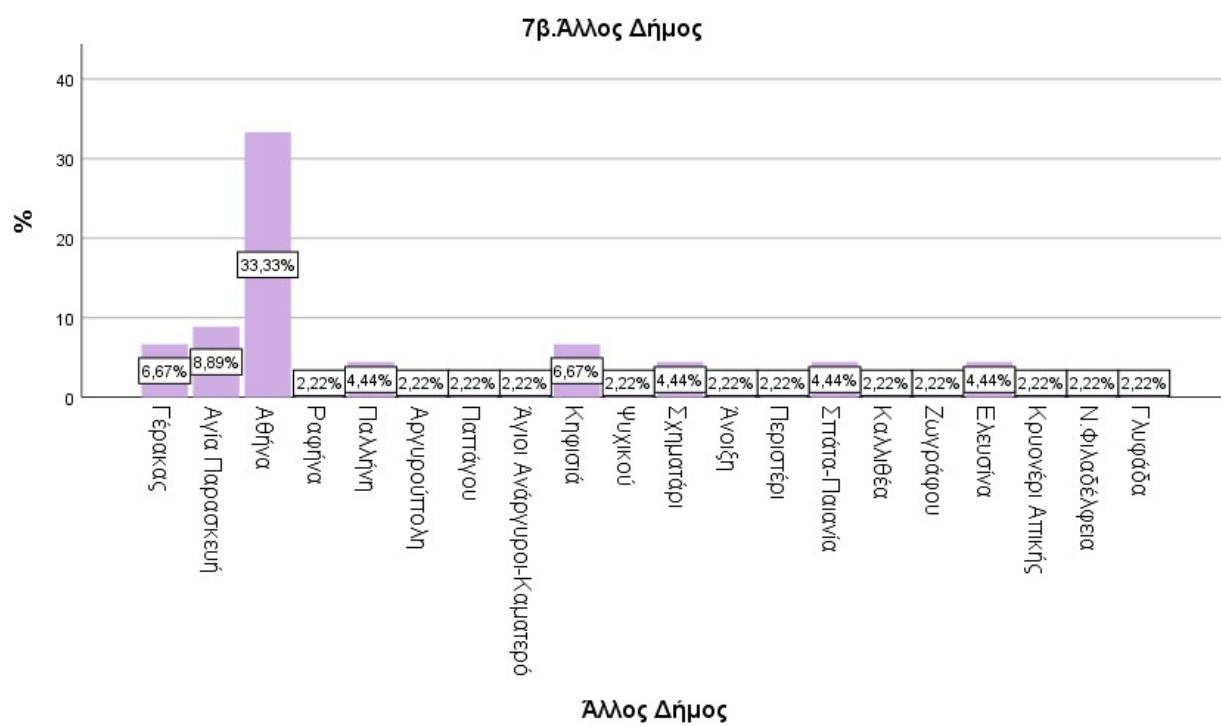
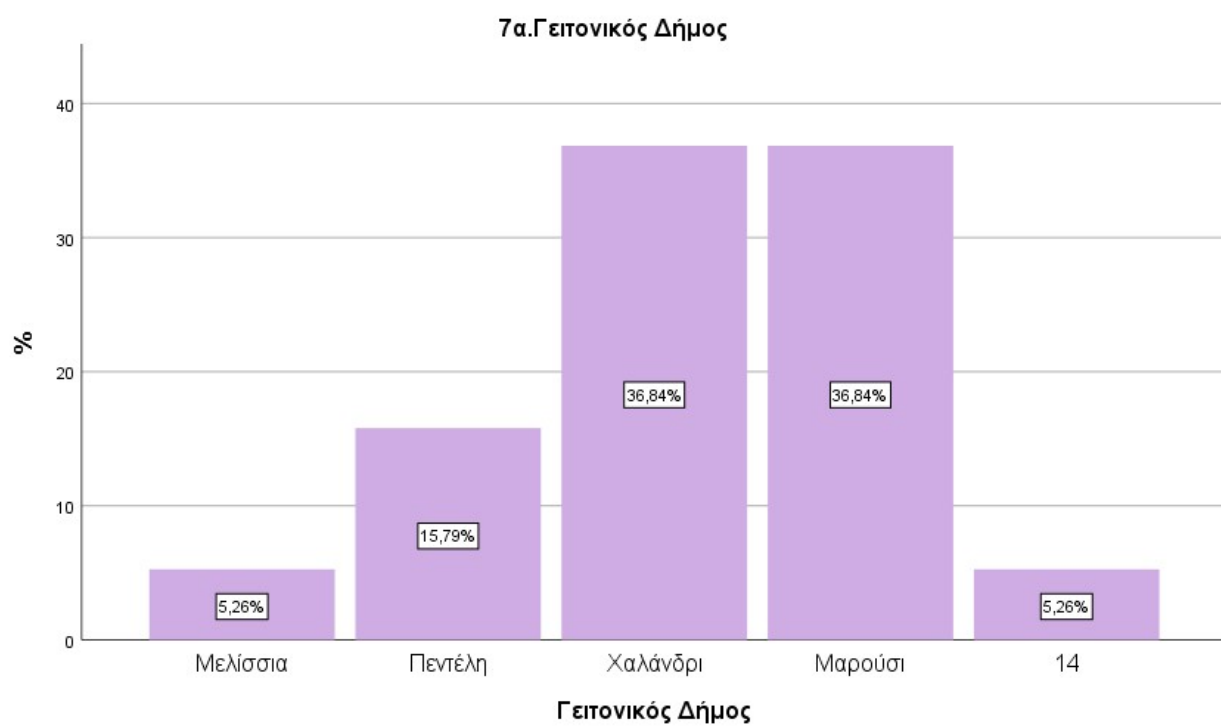

Άλλος Δήμος

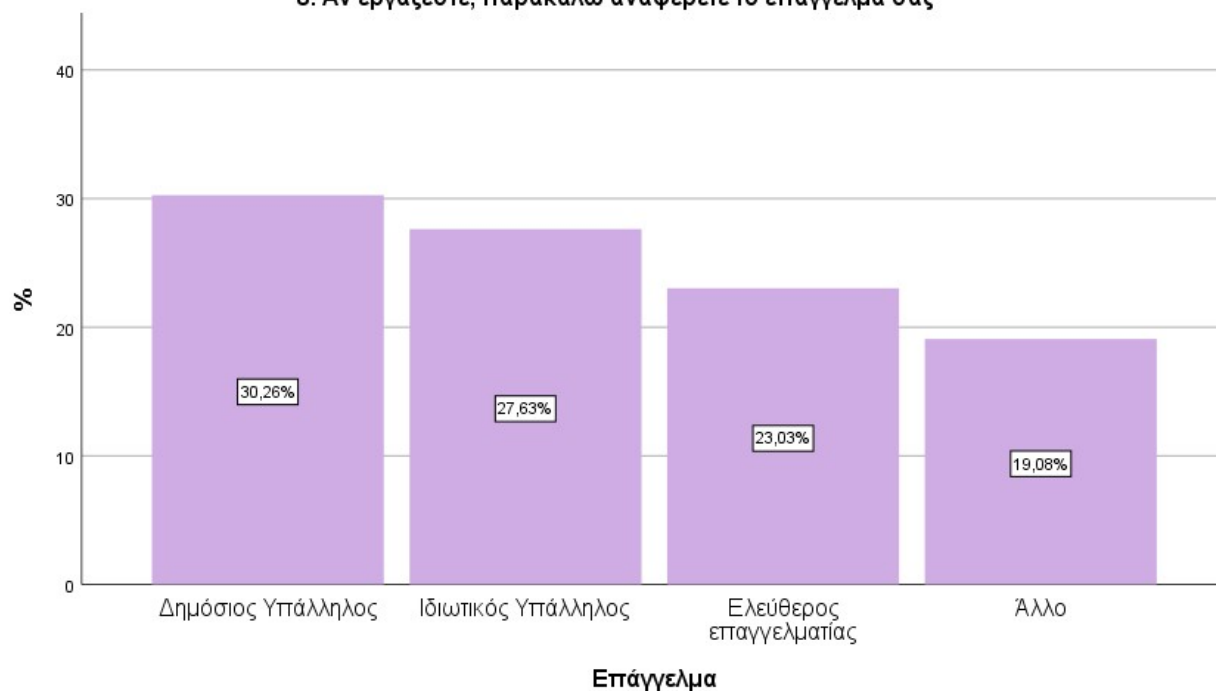
Και από το 6.21%, οι περισσότεροι που κατοικούν εκτός Δήμου, ζουν στην ευρύτερη περιοχή των βορείων προαστίων.

Αντιθέτως, οι εργαζόμενοι στο Δήμο Βριλησσιών είναι το 54.11%, ενώ το υπόλοιπο ($10.96 + 34.93 = 45.89\%$) εργάζεται στους Δήμους, που δείχνουν τα παρακάτω δύο διαγράμματα.

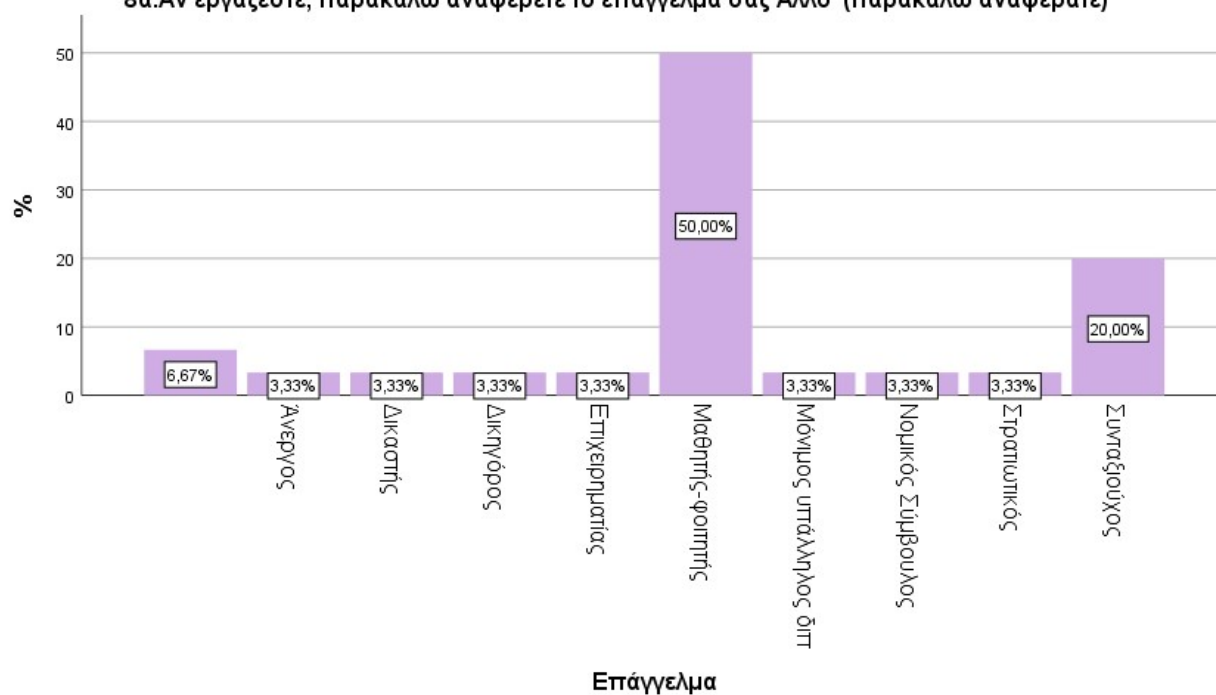

8. Αν εργάζεστε, παρακαλώ αναφέρετε το επάγγελμά σας

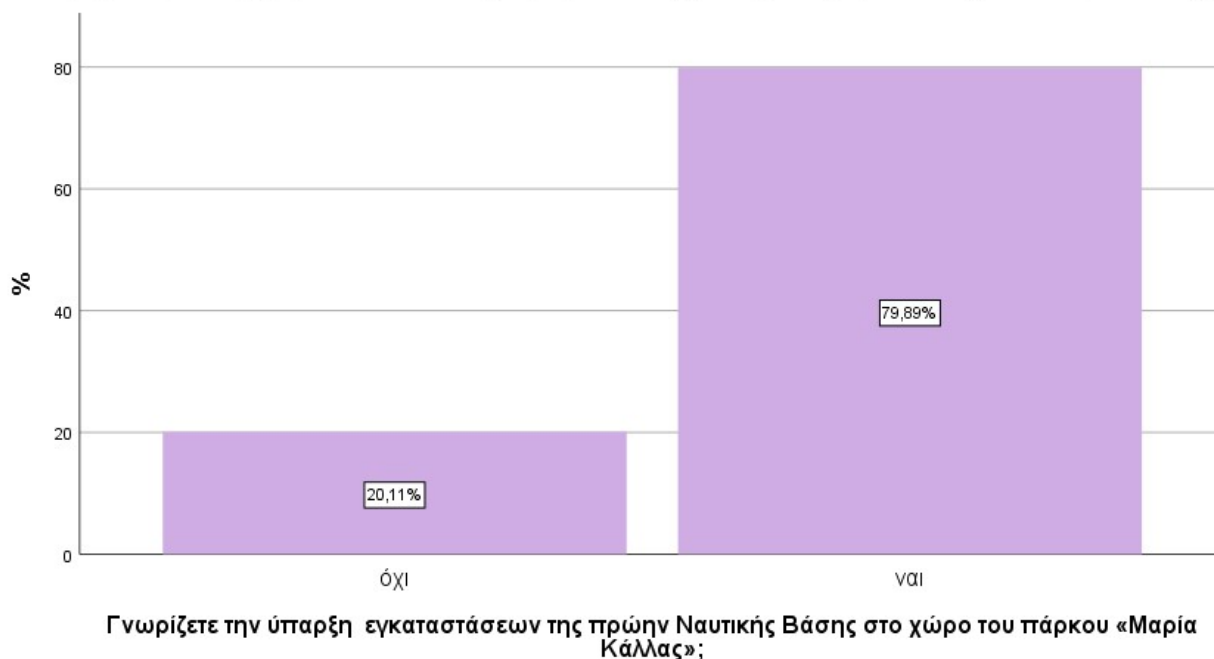
Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι Δημόσιοι (30.26%) και Ιδιωτικοί (27.63%) υπάλληλοι, ενώ, όπως φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί, το 50% αυτών που έχουν δηλώσει «Άλλο» είναι μαθητές και φοιτητές.

8α. Αν εργάζεστε, παρακαλώ αναφέρετε το επάγγελμά σας Άλλο (παρακαλώ αναφέρατε)

Α. Σε σχέση με την ιστορικότητα του χώρου

9. Γνωρίζετε την ύπαρξη εγκαταστάσεων της πρώην Ναυτικής Βάσης στο χώρο του πάρκου «Μαρία Κάλλας»;

Τα 4/5 (79.89%) των ερωτηθέντων γνωρίζουν την ύπαρξη του Ναυτικού Οχυρού στο πάρκο «Μαρία Κάλλας», ενώ μόνο το 12.4% γνωρίζει κάτι σχετικά με την εποχή που λειτουργούσε το Οχυρό, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

10. Αν ναι, γνωρίζετε κάτι σχετικά με την εποχή που λειτουργούσε το ναυτικό οχυρό

Από τις μαρτυρίες, λοιπόν, των ερωτηθέντων, συγκεντρώνουμε πολλά και σημαντικά ιστορικά στοιχεία όσον αφορά στο ναυτικό οχυρό όπως, ότι στο σημείο που βρίσκεται σήμερα το Ναυτικό οχυρό «...βρισκόταν παλιά μια ταβέρνα, η οποία μεταφέρθηκε παραπάνω με την επωνυμία 'Μήτσος - Άννα». Στη συνέχεια ο χώρος πέρασε στην ιδιοκτησία του Πολεμικού Ναυτικού και εγκαταστάθηκε εκεί η Ναυτική Βάση.

«...πριν το 1960 απαλλοτριώθηκε για την αξιοποίησή του ως 'Αποθήκη Εθνικών Κειμηλίων' του Πολεμικού Ναυτικού. Από όταν χαρακτηρίστηκε Ναυτικό Οχυρό (περίπου το 1983) παρέμεινε αποθηκευτικός χώρος μέχρι κάποια χρόνια, αλλά σήμερα είναι αναξιοποίητο» περιγράφει ένας κάτοικος. «Το ναυτικό οχυρό αρχικά χρησιμοποιήθηκε ως Αποθήκη Κειμηλίων του Πολεμικού Ναυτικού. Αργότερα χρησιμοποιήθηκε ως Βάση του Ναυτικού με

σκοπό την επικοινωνία της με τη βάση (αμερικανικών συμφερόντων) στη Νέα Μάκρη.», δηλώνει ένας κάτοικος Βριλησσίων, αλλά και «.....με άλλες ναυτικές βάσεις», συμπληρώνει ένας άλλος, αφού λειτουργούσε ως «....κέντρο τηλεπικοινωνιών».

«Είχε επιλεγεί από το Πολεμικό Ναυτικό λόγω της ιδιαίτερης δυνατότητας λήψης ραδιοκυμάτων και επικοινωνιών για στρατιωτικούς λόγους με χώρες ανατολικά πέραν του Αιγαίου. Η ραγδαία ανάπτυξη των τεχνολογιών στον τομέα των επικοινωνιών και της πληροφορικής εξουδετέρωσαν αυτό το πλεονέκτημα και οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις μεταφέρθηκαν αλλού, οπότε αποχαρακτηρίστηκε πλέον ο χώρος ως 'Ναυτικό Οχυρό Βριλησσίων' και παραχωρήθηκε στο Δήμο Βριλησσίων, για χρήσεις σύμφωνα με το εγκεκριμένο Πολεοδομικό Σχέδιο της περιοχής.» αναφέρεται πιο αναλυτικά κάποιος άλλος.

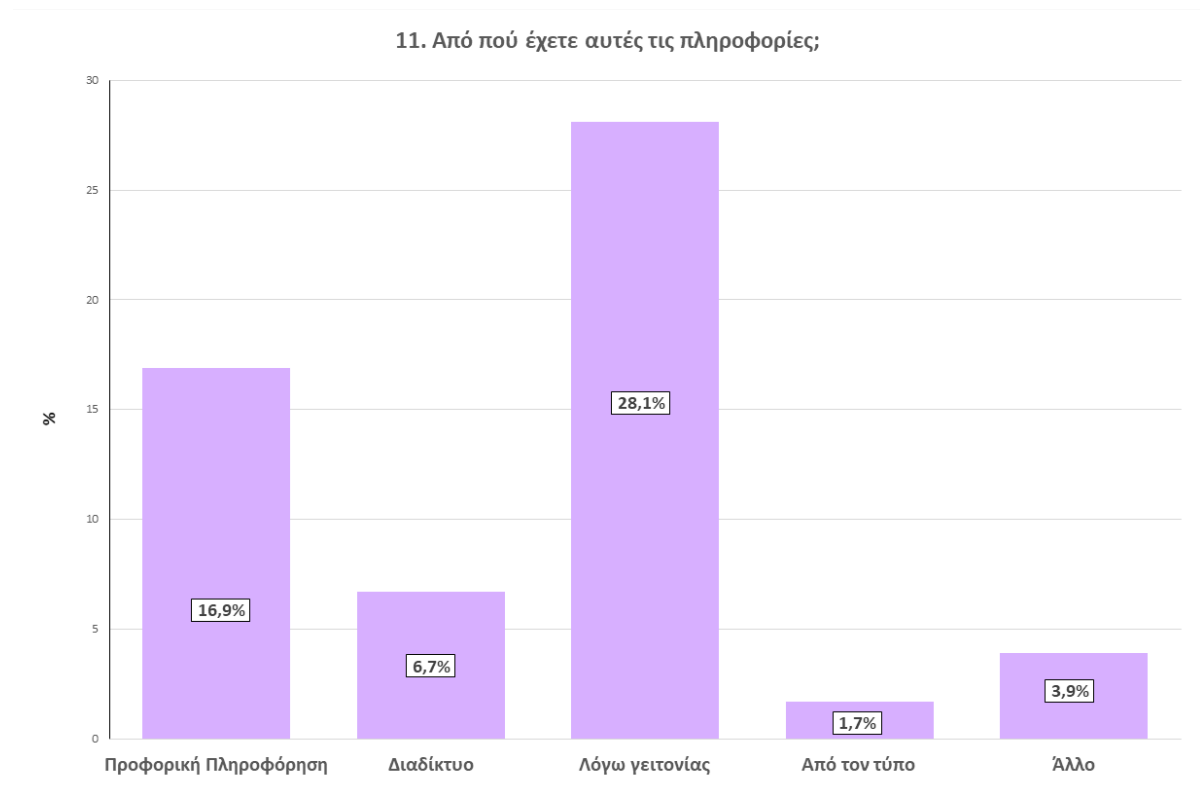
«Ήταν ένας περιφραγμένος χώρος όπου απαγορευόταν η πρόσβαση», δηλώνει μια ερωτηθείσα και συμπληρώνει η επόμενη «Γνωρίζω ότι υπήρχε υλικό (πολεμικό) του Ναυτικού. Έχω ακούσει ότι είχε όπλα, βόμβες κ.λ.π. σε υπόγειους χώρους».

«Χαρακτηριστικό της Βάσης ήταν οι κεραιές αναμετάδοσης του Ναυτικού. Το οχυρό ήταν ελάχιστα διακριτό όπως και σήμερα.....» παρατηρεί κάποιος.

«Η Δ.Ε.Η. ήθελε να εγκαταστήσει στο χώρο κέντρο διανομής ρεύματος πριν από το 2004, το οποίο δεν πραγματοποιήθηκε. Στο χώρο υπάρχει ακόμα το οχυρό και υπόγειες αίθουσες», γράφει μια άλλη κάτοικος.

«50 στρέμματα ο χώρος.....Παραδόθηκε στο Δήμο το 2005 με πρωτόκολλο παράδοσης-παραλαβής και έκτοτε λειτουργεί ως πάρκο», συμπληρώνει μια ερωτηθείσα.

Στους επόμενους πίνακες, φαίνεται από πού έχουν αποκτήσει αυτή τη γνώση οι ερωτηθέντες. Επειδή μπορεί να έχουν απαντήσει θετικά σε πάνω από μία περιπτώσεις ή να μην έχουν απαντήσει καθόλου, το συνολικό ποσοστό δεν αντιστοιχεί στο 100%.

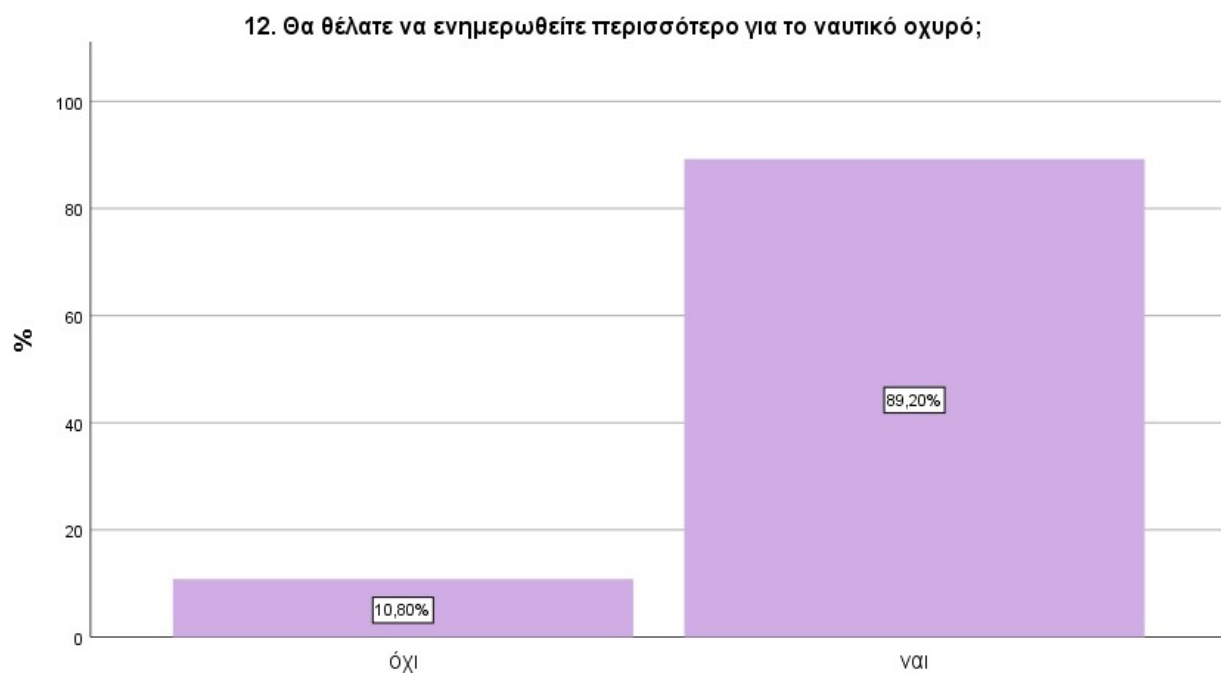
Το 16.9% των ερωτηθέντων γνωρίζει για τη Ναυτική Βάση και το Ναυτικό Οχυρό από προφορικές συζητήσεις, το 6.7% από το διαδίκτυο, το 28.1% λόγω του ότι ζουν ή εργάζονται κοντά στη Ναυτική Βάση και το 1.7% από τον τύπο (περιοδικά, εφημερίδες κ.α).

11α. Από πού έχετε αυτές τις πληροφορίες; Άλλο

Το 3.9% γνωρίζει για τη Ναυτική Βάση και το Ναυτικό Οχυρό από άλλες πηγές, όπως από συνομιλίες με παλιούς κατοίκους των Βριλησίων, από επαφές που είχαν με φρουρούς, αξιωματικούς ή συγγενείς που υπηρετούσαν στο Οχυρό, από προσωπικές παρατηρήσεις ή λόγω της εργασίας στο Δήμο Βριλησίων.

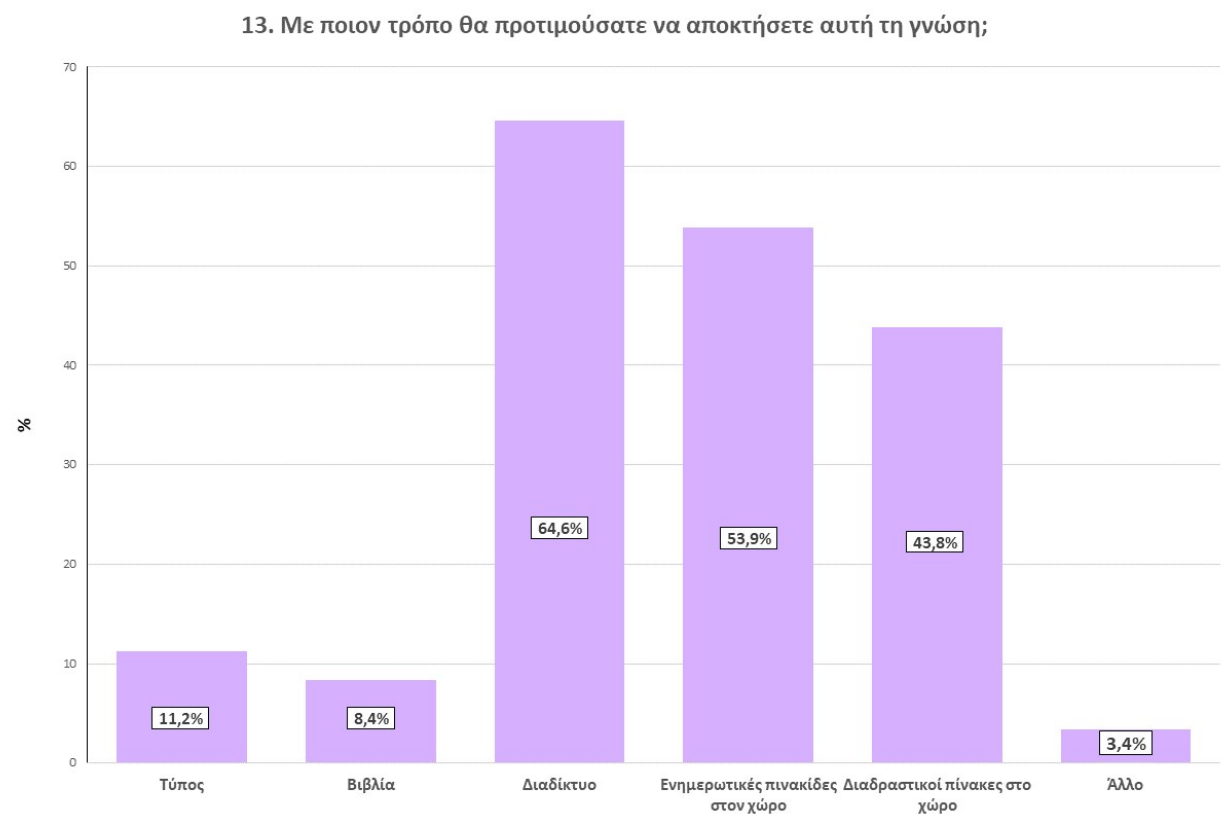
12. Θα θέλατε να ενημερωθείτε περισσότερο για το Ναυτικό Οχυρό;

Η συντριπτική πλειοψηφία (89.20%) θα ήθελε να ενημερωθεί περαιτέρω για το Ναυτικό Οχυρό.

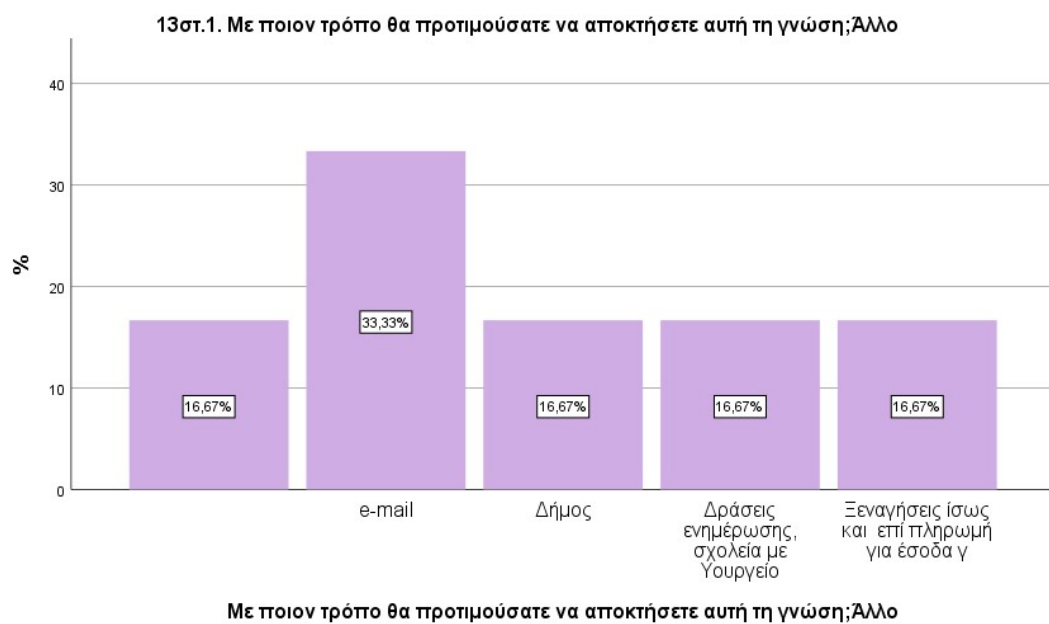
Θα θέλατε να ενημερωθείτε περισσότερο για το ναυτικό οχυρό;

Οι τρόποι, με τους οποίους θα προτιμούσαν να ενημερωθούν περισσότερο για το Ναυτικό Οχυρό, είναι για το 11.2% των ερωτηθέντων ο τύπος

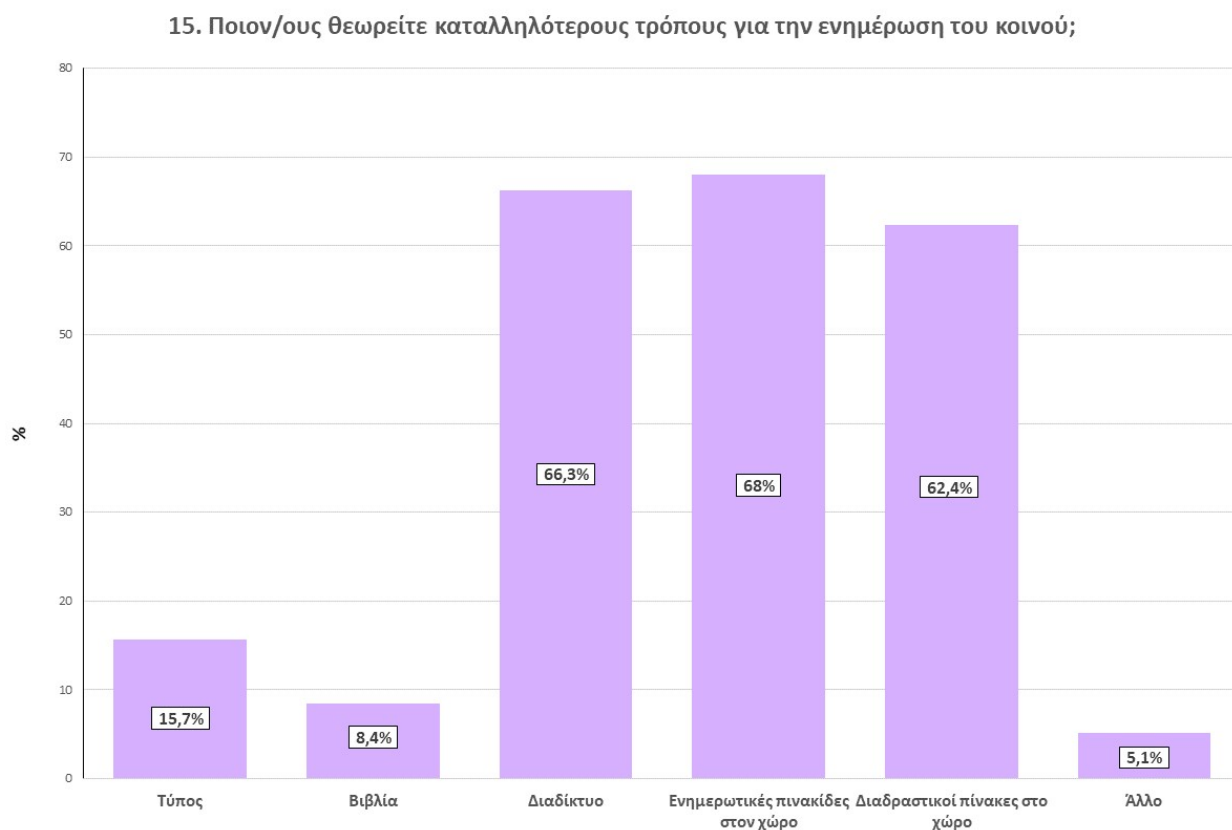
(περιοδικά, εφημερίδες κ.α), για το 8.4% των ερωτηθέντων τα βιβλία, για το 64.6% των ερωτηθέντων το διαδίκτυο, για το 53.9% οι ενημερωτικές

πινακίδες στο χώρο, για το 43.8% οι διαδραστικοί πίνακες στο χώρο και άλλοι τρόποι για το 3.4%, όπως μέσω e-mail, μέσω του Δήμου, με ενημερωτικές δράσεις μέσω των σχολείων, του Υπουργείου και άλλων φορέων, με ξεναγήσεις στο πάρκο και με επισκέψεις στο Οχυρό ίσως και έναντι μικρού αντιτίμου, κάτι το οποίο θα μπορούσε να ενισχύσει κάπως και τα έσοδα του Δήμου, όπως φαίνεται και από τις απαντήσεις στο διάγραμμα που ακολουθεί.

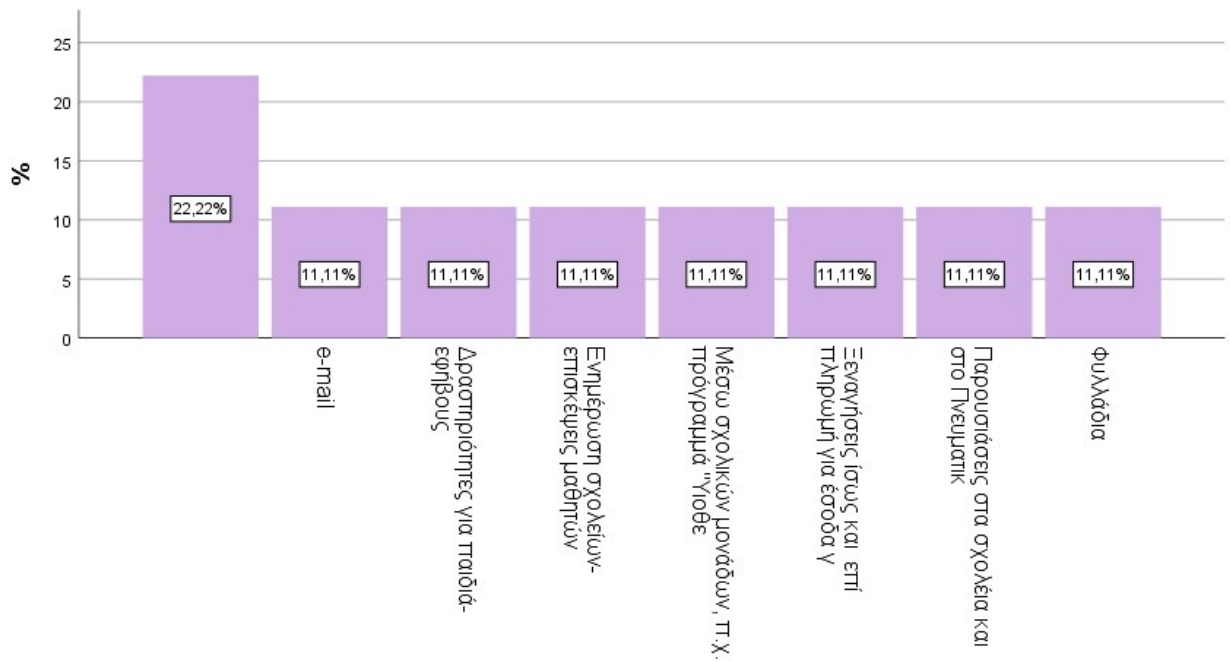
Επίσης, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (93.10%) πιστεύουν ότι οι επισκέπτες του πάρκου θα ενδιαφέρονταν να ενημερωθούν για την ιστορία αυτού του χώρου.

Ως καταλληλότερο τρόπο για την ενημέρωση του κοινού,

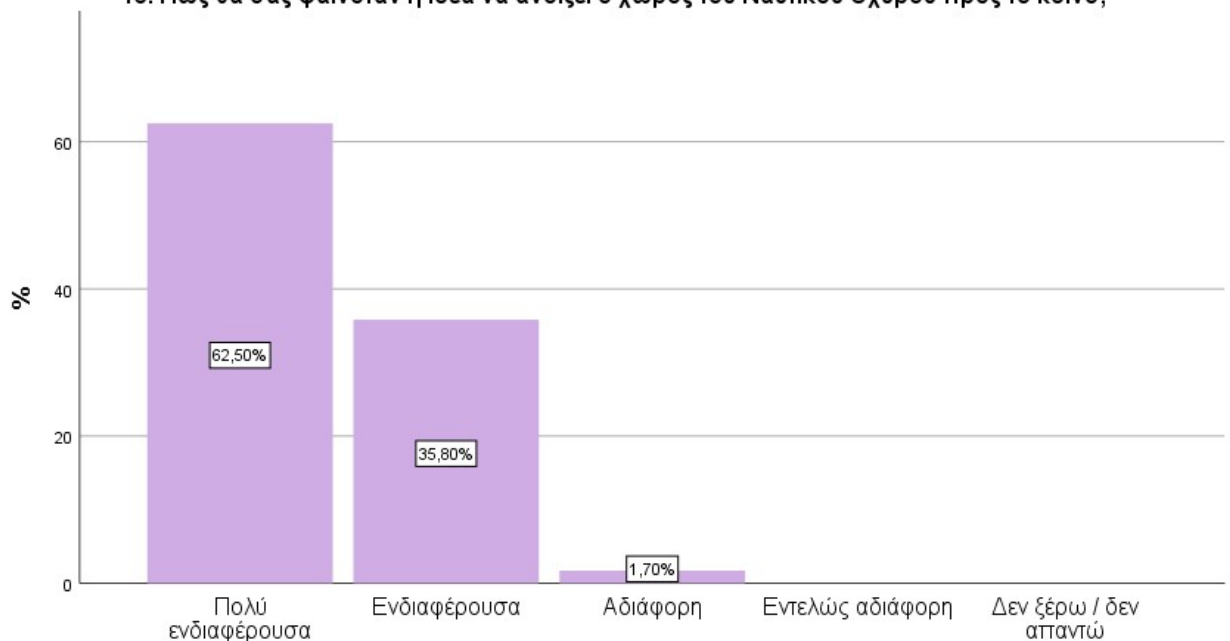
το 15.7% των ερωτηθέντων θεωρούν τον τύπο, το 8.4% τα βιβλία, το 66.3% το διαδίκτυο, το 68.0% τις ενημερωτικές πινακίδες στο χώρο, το 62.4% τους διαδραστικούς πίνακες στο χώρο και το 5.1% άλλους τρόπους, όπως τις δραστηριότητες για παιδιά και εφήβους, τις ενημερώσεις και τις επισκέψεις των σχολείων στο πάρκο, τις ξεναγήσεις και ίσως και την επίσκεψη στο Οχυρό έναντι μικρού αντιτίμου, κάτι που θα μπορούσε να ενισχύσει τα έσοδα του Δήμου, μέσω φυλλαδίων και παρουσιάσεων στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου αλλά και στα σχολεία. Μάλιστα, υπάρχει το πρόγραμμα «Η υιοθεσία ενός μνημείου σε δέκα βήματα» μέσω του οποίου θα μπορούσαν τα σχολεία να υποστηρίξουν την προβολή και επισκεψιμότητα του πάρκου.

15στ.1. Ποιον/ους θεωρείτε καταλληλότερους τρόπους για την ενημέρωση του κοινού; Άλλο

15στ.1. Ποιον/ους θεωρείτε καταλληλότερους τρόπους για την ενημέρωση του κοινού; Άλλο

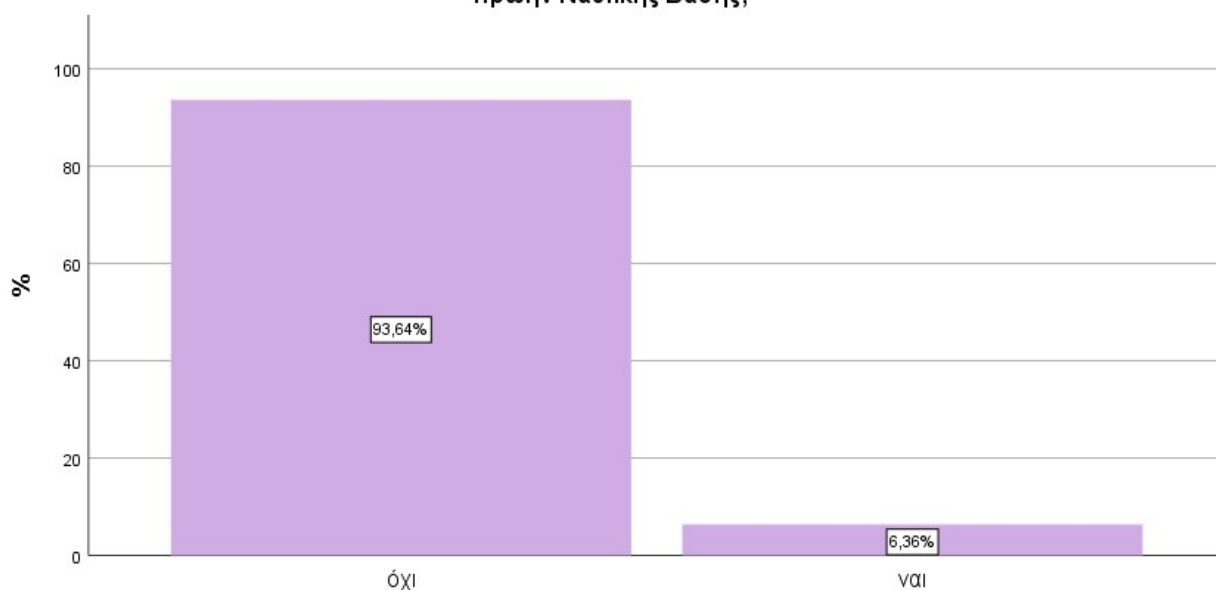
16. Πώς θα σας φαινόταν η ιδέα να ανοίξει ο χώρος του Ναυτικού Οχυρού προς το κοινό;

Πώς θα σας φαινόταν η ιδέα να ανοίξει ο χώρος του Ναυτικού Οχυρού προς το κοινό;

Επιπλέον, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, ήτοι το 98.30%, βρίσκουν την ιδέα να ανοίξει ο χώρος του Ναυτικού Οχυρού προς το κοινό από ενδιαφέρουσα (35.80%) έως πολύ ενδιαφέρουσα (62.50%).

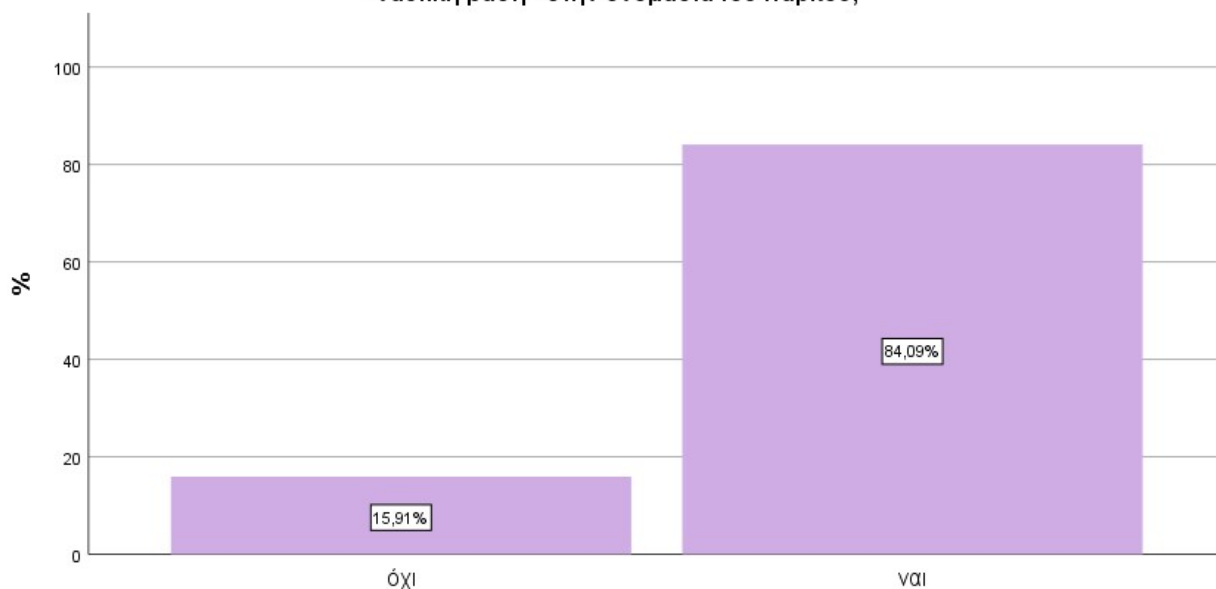
17. Υπάρχει σύνδεση της ονομασίας του πάρκου («Μαρία Κάλλας») με τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις της πρώην Ναυτικής Βάσης;

Υπάρχει σύνδεση της ονομασίας του πάρκου («Μαρία Κάλλας») με τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις της πρώην Ναυτικής Βάσης;

Θεωρούν, όμως, (το 93.64%) ότι η ονομασία του πάρκου «Μαρία Κάλλας» δεν έχει κάποια σύνδεση με τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις της πρώην Ναυτικής Βάσης

18. Προκειμένου να αναδειχθεί υπερτοπικά η σημασία του, είστε της άποψης να περιλαμβάνεται ο όρος «ναυτική βάση» στην ονομασία του πάρκου;

Προκειμένου να αναδειχθεί υπερτοπικά η σημασία του, είστε της άποψης να περιλαμβάνεται ο όρος «ναυτική βάση» στην ονομασία του πάρκου;

και είναι της άποψης (το 84.09%) ότι ο όρος «Ναυτική Βάση» θα πρέπει να περιλαμβάνεται στην ονομασία του πάρκου, προκειμένου να αναδειχθεί υπερτοπικά η σημασία του.

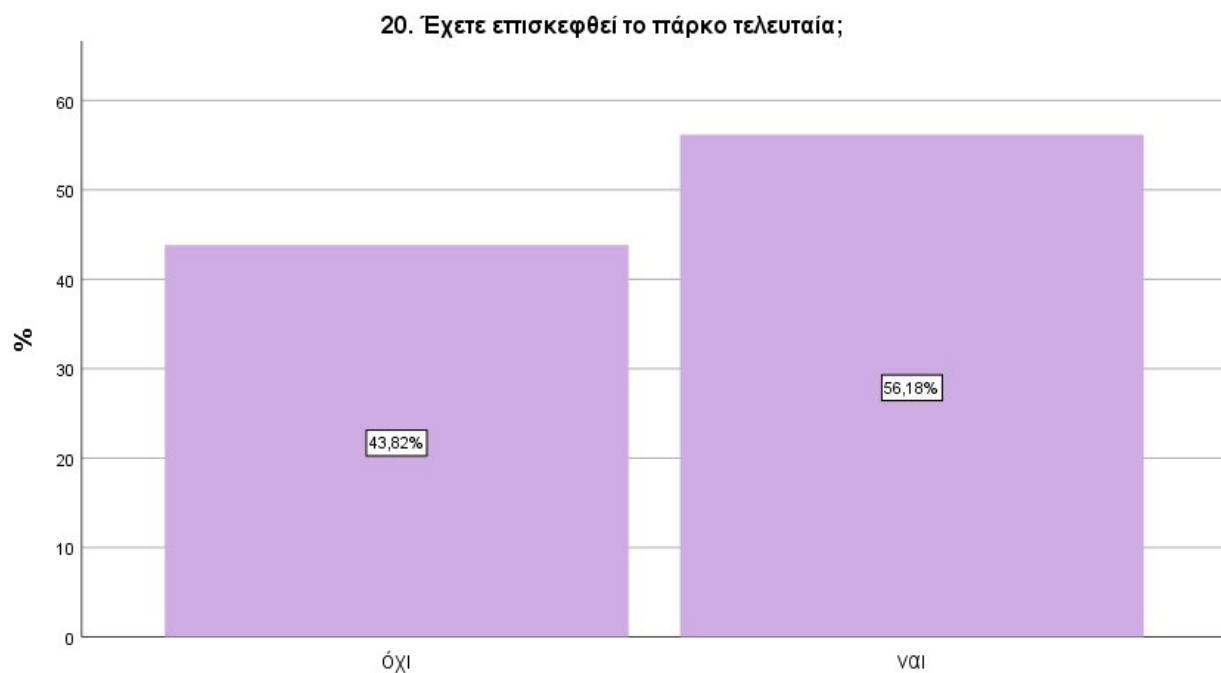
19. Αν όχι, πώς πιστεύετε ότι μπορεί να τονιστεί και να αναδειχτεί η παρουσία του στο χώρο;

Όσοι, δε, θεωρούν ότι δεν χρειάζεται να περιλαμβάνεται στην ονομασία του πάρκου ο όρος «Ναυτική Βάση», πιστεύουν ότι, προκειμένου να αναδειχθεί υπερτοπικά η σημασία του, χρειάζεται ν' ανοίξει, καταρχήν, ο χώρος προς το κοινό, να καθαριστεί και να αξιοποιηθεί, να τοποθετηθούν περισσότερα παγκακία και παιχνίδια για παιδιά, να περιφραχθεί η λίμνη, να υπάρχουν ενημερωτικές πινακίδες και διαδραστικοί πίνακες και μια μακέτα του χώρου στο πάρκο, απ' όπου θα μπορούν να ενημερωθούν οι επισκέπτες και ν' αρχίσουν να διοργανώνονται εκθέσεις και ξεναγήσεις με αναφορές στην παλιά χρήση του χώρου.

Επίσης, προτείνεται να υπάρξει μια ιστορική διαδρομή με σημεία ενδιαφέροντος που να αναφέρονται στο Οχυρό και το Οχυρό να μετατραπεί σε Μουσείο του Πολεμικού Ναυτικού.

Επιπλέον, επειδή τα Βριλήσσια δεν έχουν θάλασσα, προτείνεται να συσταθεί ένας Ναυτικός Όμιλος, ο οποίος θα διοργανώνει θαλάσσια σπορ για τα παιδιά των Βριλησίων, που θα μπορούν κάθε εβδομάδα με συνοδεία των διοργανωτών του Ομίλου, να συναντιούνται στη Ναυτική Βάση, να επιβιβάζονται σε πούλμαν και να πηγαίνουν στη θάλασσα για κολύμπι, ιστιοπλοΐα και άλλα θαλάσσια σπορ.

Β. Σε σχέση με την πρόσβαση – επισκεψιμότητα

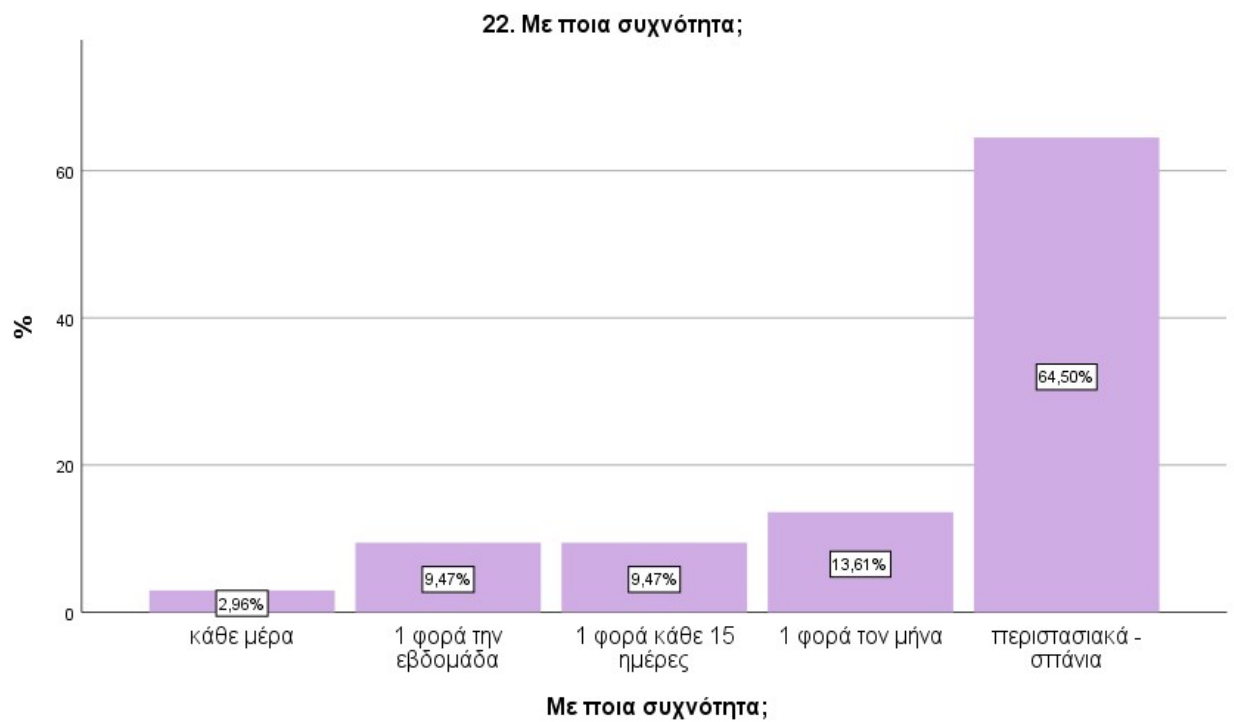

Έχετε επισκεφθεί το πάρκο τελευταία;

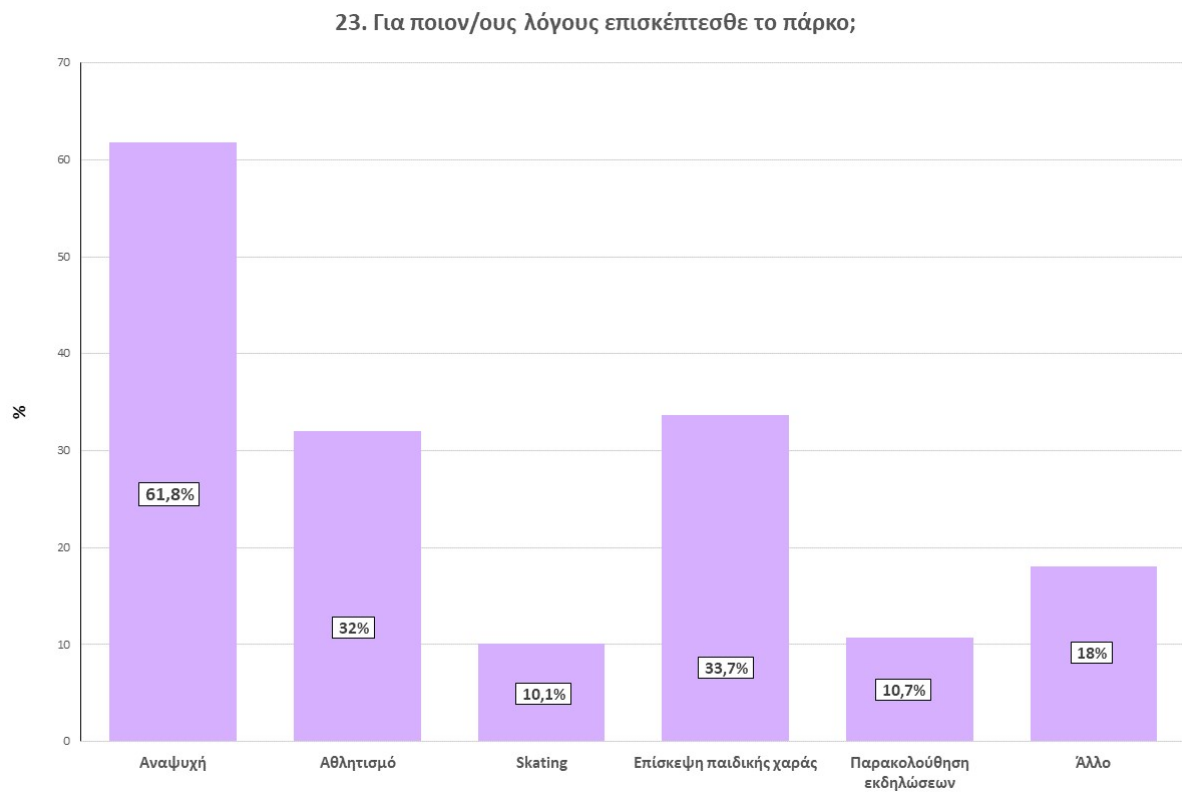
Όπως φαίνεται, είναι αρκετά μεγάλο το ποσοστό των επισκεπτών (43.82%) που δεν έχουν επισκεφθεί το πάρκο τελευταία και ακόμη μεγαλύτερο εκείνων (74.42%) που δεν το επισκέπτονται τακτικά.

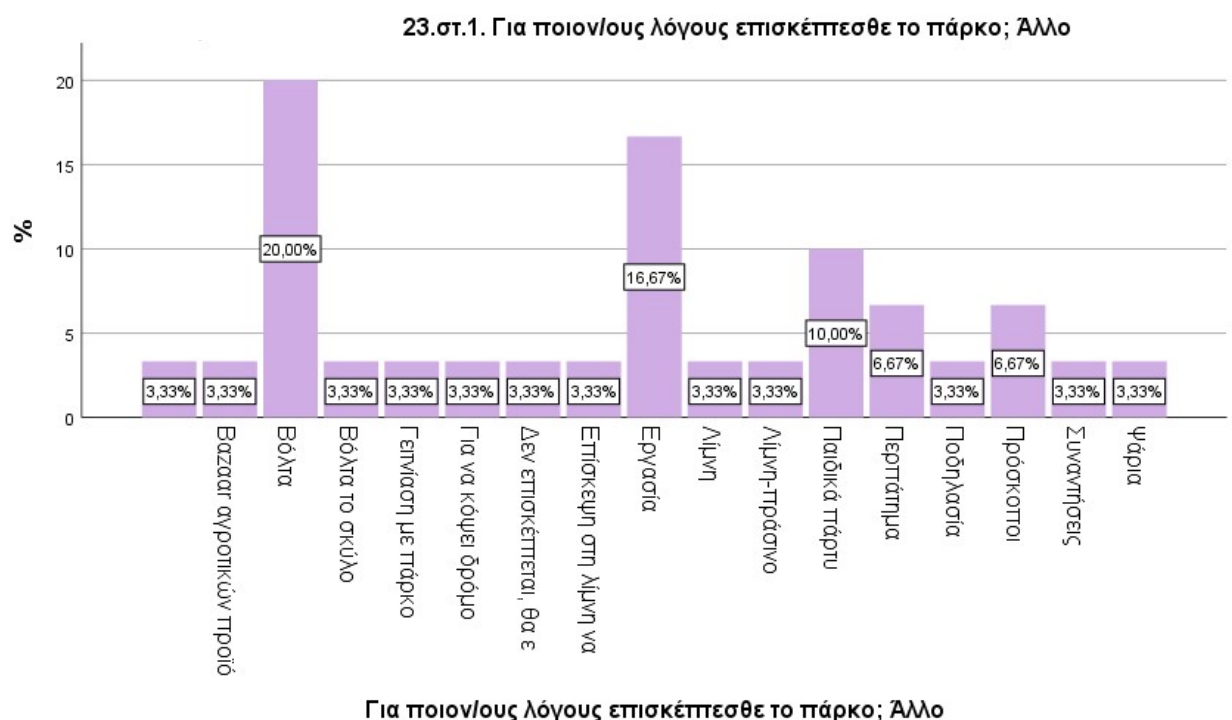
Το επισκέπτεσθε τακτικά;

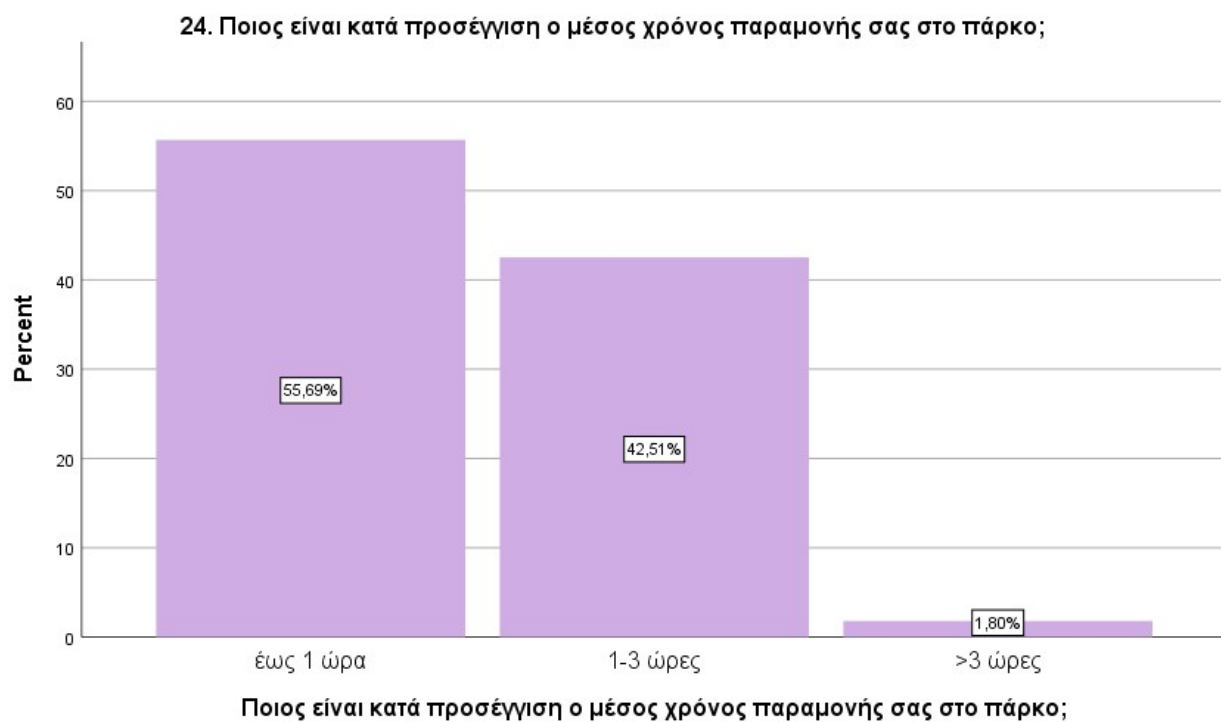

Το 64.50% των επισκεπτών φαίνεται ότι επισκέπτεται το πάρκο περιστασιακά έως σπάνια.

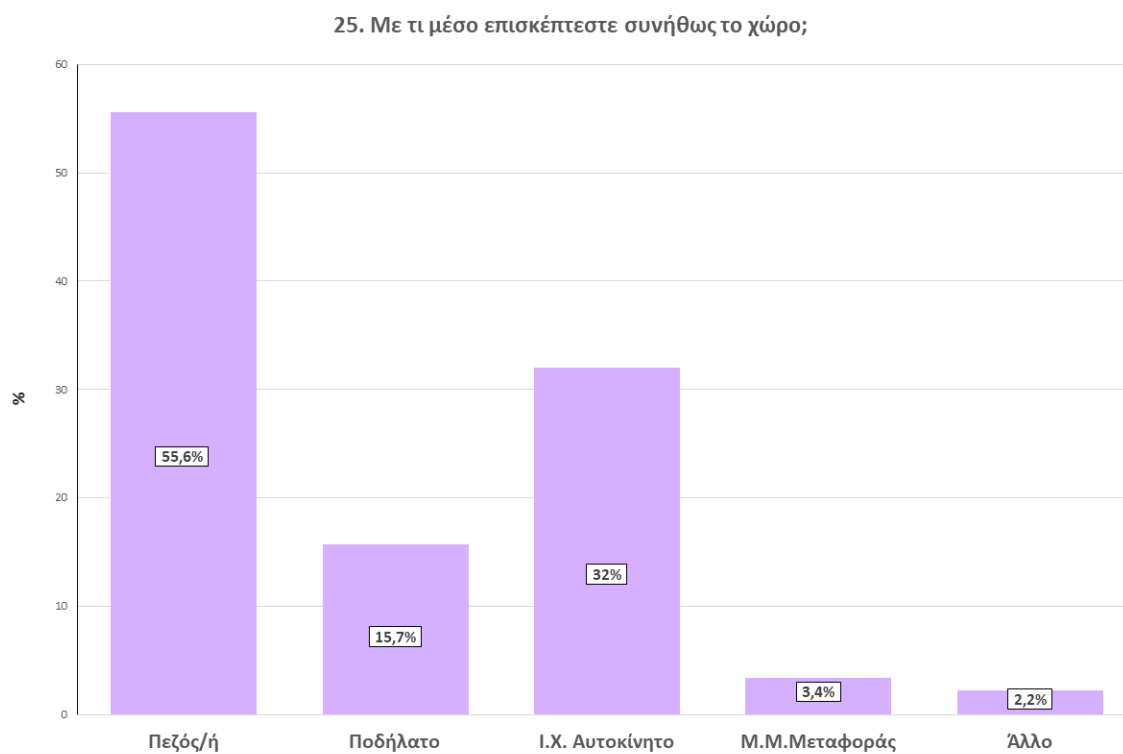

Οι λόγοι για τους οποίους δήλωσαν οι ερωτηθέντες ότι επισκέπτονται το πάρκο είναι μεταξύ άλλων η αναψυχή, όπως φαίνεται από το 61.8% των απαντήσεων, ο αθλητισμός για το 32% των ερωτηθέντων, το skating, για το 10.1% των ερωτηθέντων, η παιδική χαρά για το 33.7% των ερωτηθέντων, η παρακολούθηση εκδηλώσεων για το 10.7% των ερωτηθέντων, και άλλοι λόγοι για το 18.0% των ερωτηθέντων, απ' ότι φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα, όπως το bazaar των αγροτικών προϊόντων που πραγματοποιείται συνήθως μια φορά το χρόνο (3.33%), βόλτα στο πάρκο (20.00%) ή βόλτα με το σκύλο (3.33%), επίσκεψη στη λίμνη (6.66%) ή για να δουν τα ψάρια (3.33%), για να συναντήσουν φίλους και γνωστούς (3.33%) ή να διοργανώσουν κάποιο πάρτυ(10.00%), για περπάτημα (6.67%), ποδηλασία (3.33%) ή για να «κόψουν» δρόμο (3.33%) και για να συμμετάσχουν στα προγράμματα των προσκόπων που έχουν την έδρα τους στο πάρκο (6.67%). Επίσης, υπάρχουν και οι εργαζόμενοι στο Δήμο που έχουν έδρα τους το πάρκο ή έρχονται για να επιβλέψουν κάποιες εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης (16.67%).

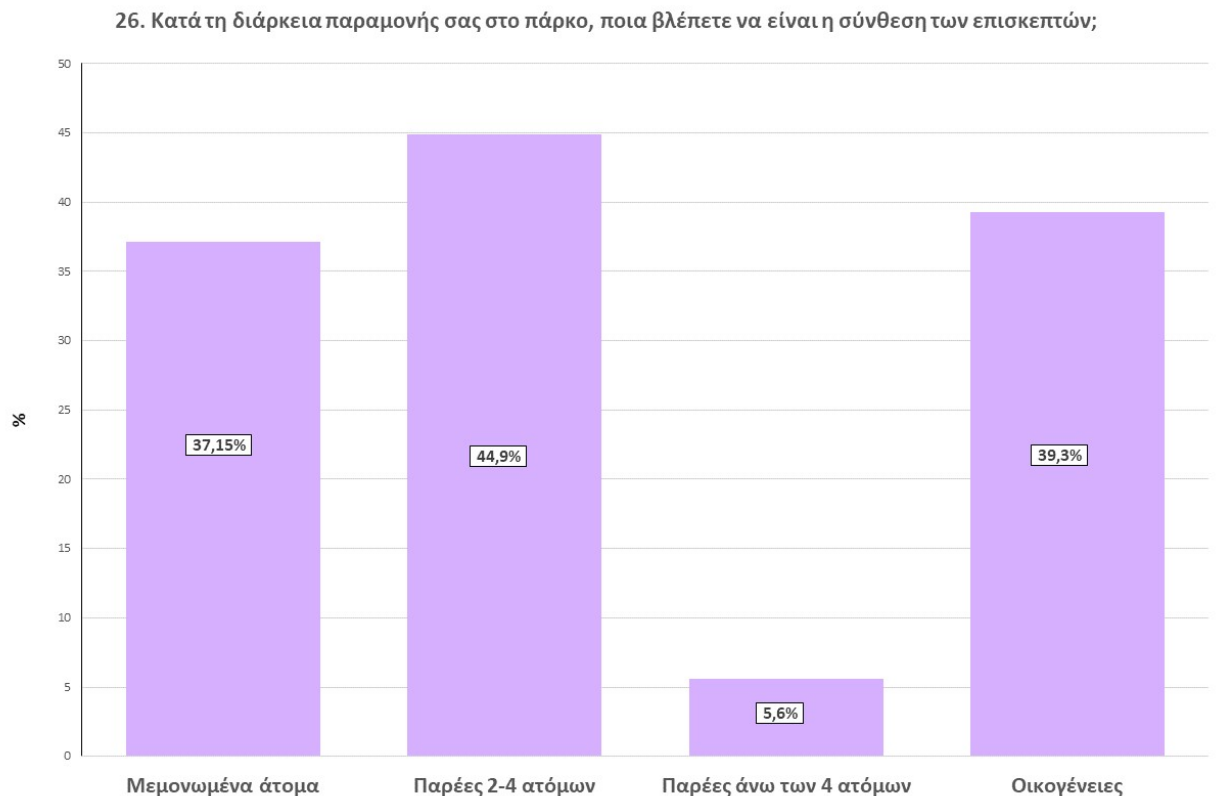

Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, οι περισσότεροι επισκέπτες (55.69%) παραμένουν στο πάρκο το πολύ έως μία ώρα.

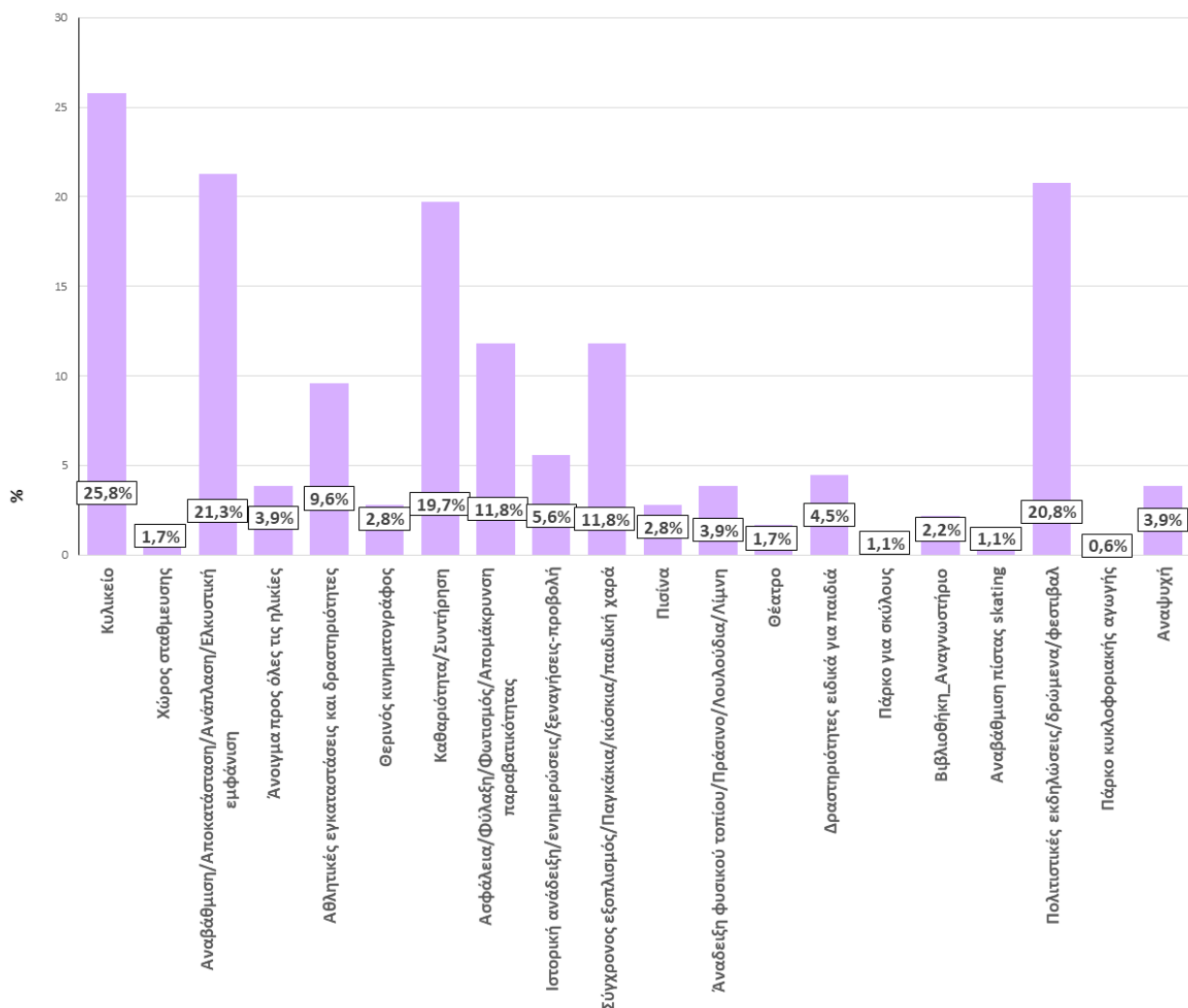

Ο τρόπος με τον οποίο επισκέπτονται,δε, το πάρκο είναι για το 55.6% των επισκεπτών, πεζοί, για το 15.7% των επισκεπτών με το ποδήλατο, για το 32.0% των επισκεπτών με το αυτοκίνητο, για το 3.4% των επισκεπτών με τα Μ.Μ. Μεταφοράς και για το 2.2% των επισκεπτών με άλλο μέσο, όπως το ηλεκτρικό πατίνι ή η σανίδα του skating.

Κατά τη διάρκεια παραμονής τους στο πάρκο, η σύνθεση των επισκεπτών που παρατηρούν είναι μεμονωμένα άτομα, για το 37.1% των ερωτηθέντων, παρέες 2-4 ατόμων, για το 44.9% των ερωτηθέντων, παρέες άνω των 4 ατόμων, για 5.6% των ερωτηθέντων και οικογένειες για το 39.3% των ερωτηθέντων.

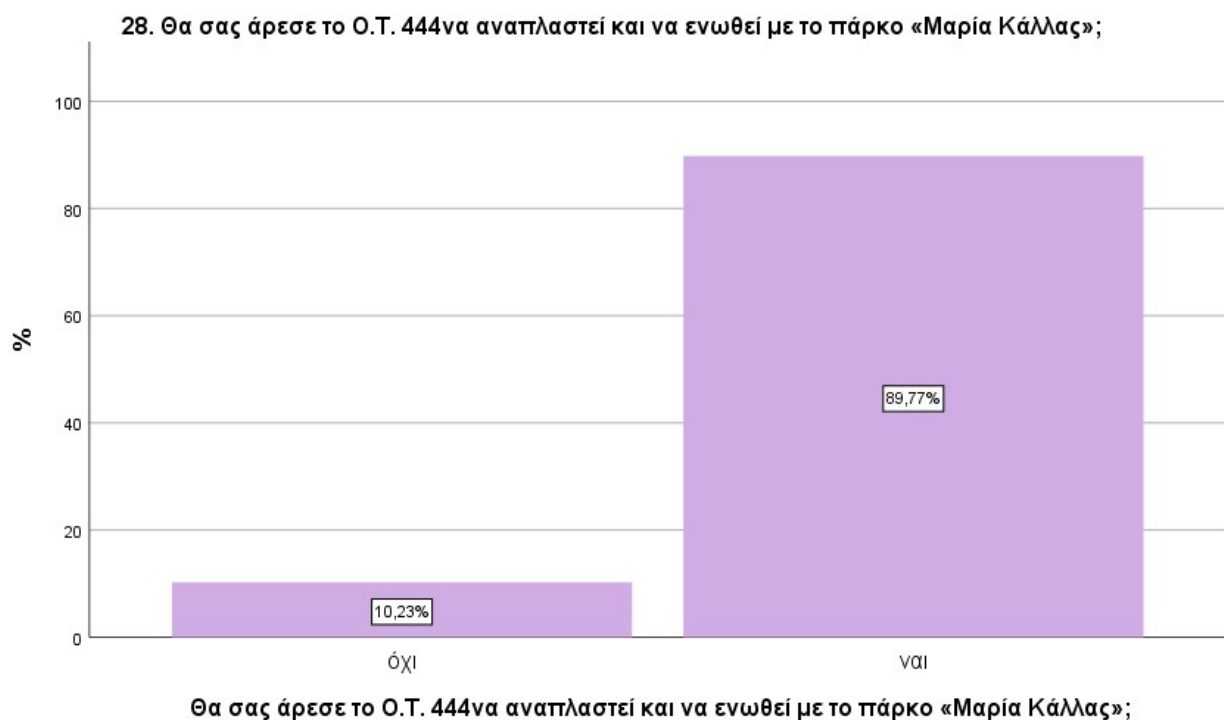
27. Πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσε να αυξηθεί η επισκεψιμότητα του πάρκου;

Προκειμένου να αυξηθεί η επισκεψιμότητα του πάρκου, οι ερωτηθέντες πιστεύουν ότι θα πρέπει να υπάρχει κυλικείο (το 25.80%), χώρος στάθμευσης (το 1.70%), να αναβαθμιστεί, να αποκατασταθεί και να αναπλαστεί ο χώρος αποκτώντας ελκυστική εμφάνιση (για το 21.30%), να είναι ένας χώρος ανοικτός για όλες τις ηλικίες (για το 3.90%), να υπάρξουν αθλητικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες (για το 9.60%), να ανοίξει θερινός κινηματογράφος (για το 2.80%), να καθαριστεί και να συντηρηθεί ο χώρος (για το 19.70%), να αυξηθεί η αίσθηση ασφάλειας με καλύτερη φύλαξη και φωτισμό (για το 11.80%), να οργανωθούν ξεναγήσεις – ενημερώσεις με στόχο την ιστορική ανάδειξη και προβολή του χώρου (για το 5.6%), να εγκατασταθεί σύγχρονος εξοπλισμός, όπως παγκάκια, κιόσκια, όργανα παιδικής χαράς (για το 11.80%), να

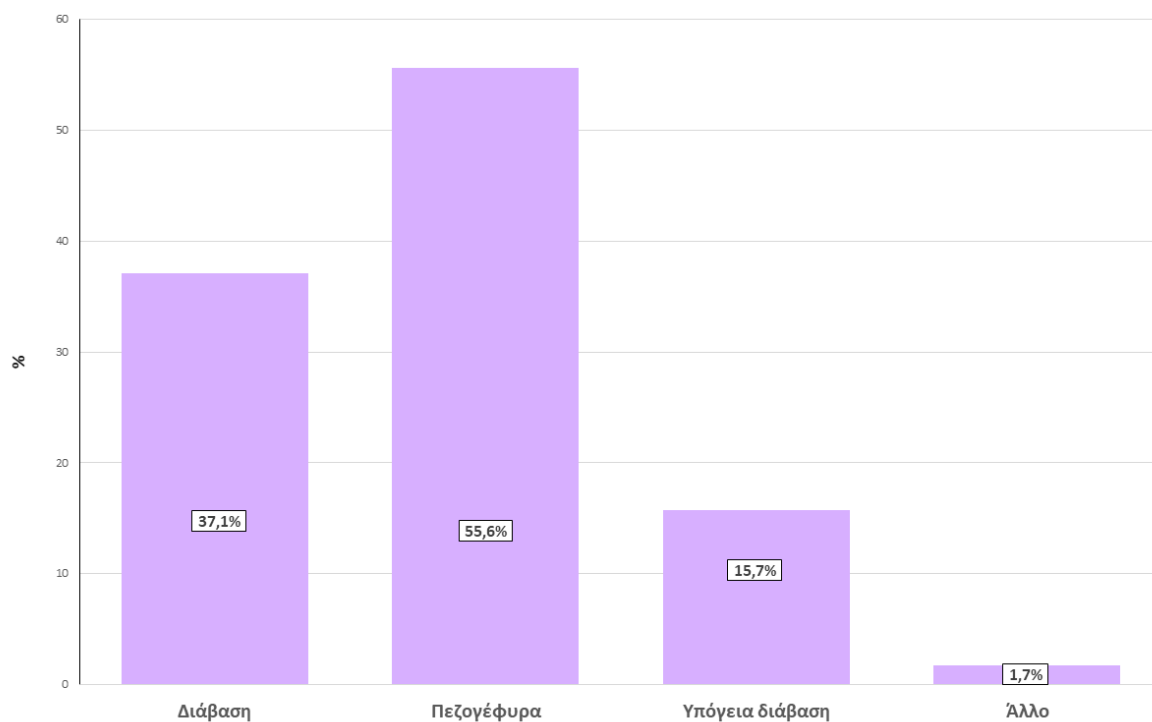
εγκατασταθεί πισίνα στο χώρο (για το 2.80%), να αναδειχθεί το φυσικό τοπίο με τη χρήση πρασίνου, λουλουδιών, της λίμνης (για το 3.90%), να υπάρχει ένας χώρος θεάτρου (για το 1.70%), να οργανωθούν δραστηριότητες ειδικά για τα παιδιά (για το 4.5%), να εγκατασταθεί ένα πάρκο για σκύλους (για το 1.10%), να δημιουργηθεί μια βιβλιοθήκη – αναγνωστήριο (για το 2.20%), να αναβαθμιστεί η πίστα skating (για το 1.1%), να οργανωθούν πολιτιστικές εκδηλώσεις και δρώμενα, όπως φεστιβάλ (για το 20.80%), να υπάρξει ένα πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής (για το 0.6%), και να να δημιουργηθούν εγκαταστάσεις αναψυχής (για το 3.90%).

Όσον αφορά στο Δημοτικό χώρο που βρίσκεται στο Ο.Τ. 444,

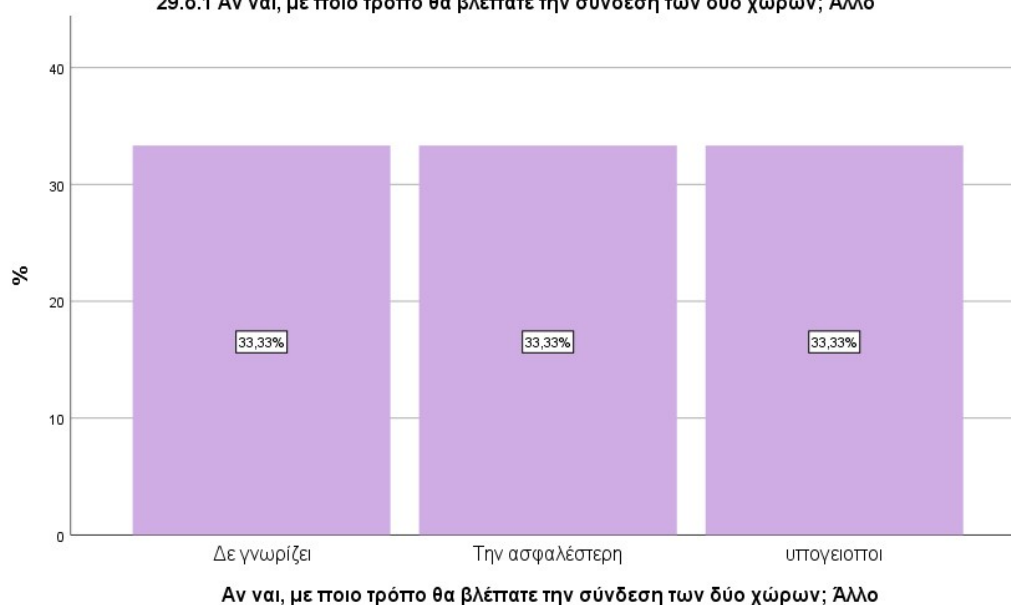
το 89.77% των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι θα τους άρεσε να ενωθεί με το πάρκο «Μαρία Κάλλας».

29. Αν ναι, με ποιο τρόπο θα βλέπατε την σύνδεση των δύο χώρων;

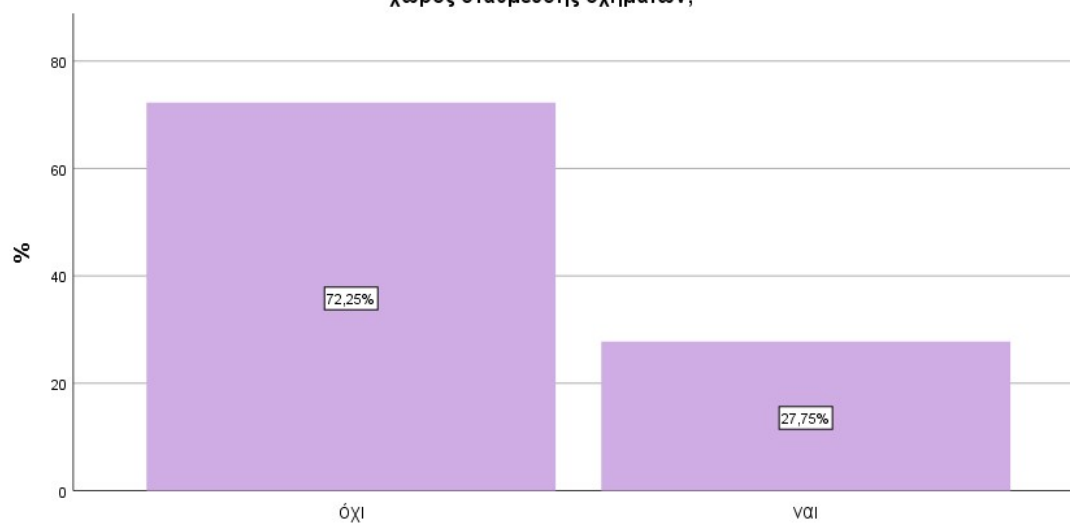

Ο τρόπος με τον οποίο θα προτιμούσαν αυτή τη σύνδεση είναι μέσω διάβασης, για το 37.1% των ερωτηθέντων, μέσω πεζογέφυρας, για το 55.6% των ερωτηθέντων, μέσω υπόγειας διάβασης, για το 15.7% των ερωτηθέντων και μέσω άλλου τρόπου, για το 1.7% των ερωτηθέντων, όπως μέσω υπογειοποίησης της Αναπαύσεως ή εν πάσει περίπτωση με τον ασφαλέστερο από τους παραπάνω τρόπους.

29.5.1 Αν ναι, με ποιο τρόπο θα βλέπατε την σύνδεση των δύο χώρων; Άλλο

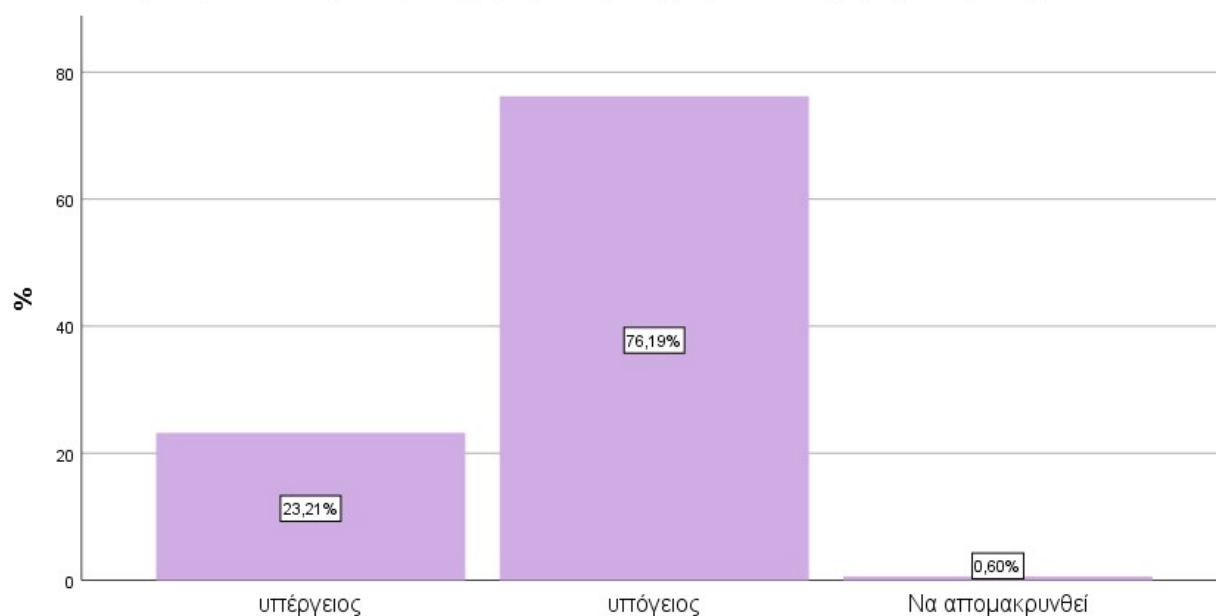
30. Γνωρίζετε ότι ο ανωτέρω χώρος του Ο.Τ. 444 έχει οριστεί από το Γ.Π.Σ του Δήμου Βριλησίων ως δημοτικός χώρος στάθμευσης οχημάτων;

Γνωρίζετε ότι ο ανωτέρω χώρος του Ο.Τ. 444 έχει οριστεί από το Γ.Π.Σ του Δήμου Βριλησίων ως δημοτικός χώρος στάθμευσης οχημάτων;

Φαίνεται, όμως, ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (72.25%) δε γνωρίζει ότι ο δημοτικός χώρος του Ο.Τ. 444 έχει οριστεί στο Γ.Π.Σ. του Δήμου Βριλησίων ως χώρος στάθμευσης οχημάτων και

31. Προκειμένου να αξιοποιηθεί ο χώρος αυτός θα προτιμούσατε ο χώρος στάθμευσης να είναι:

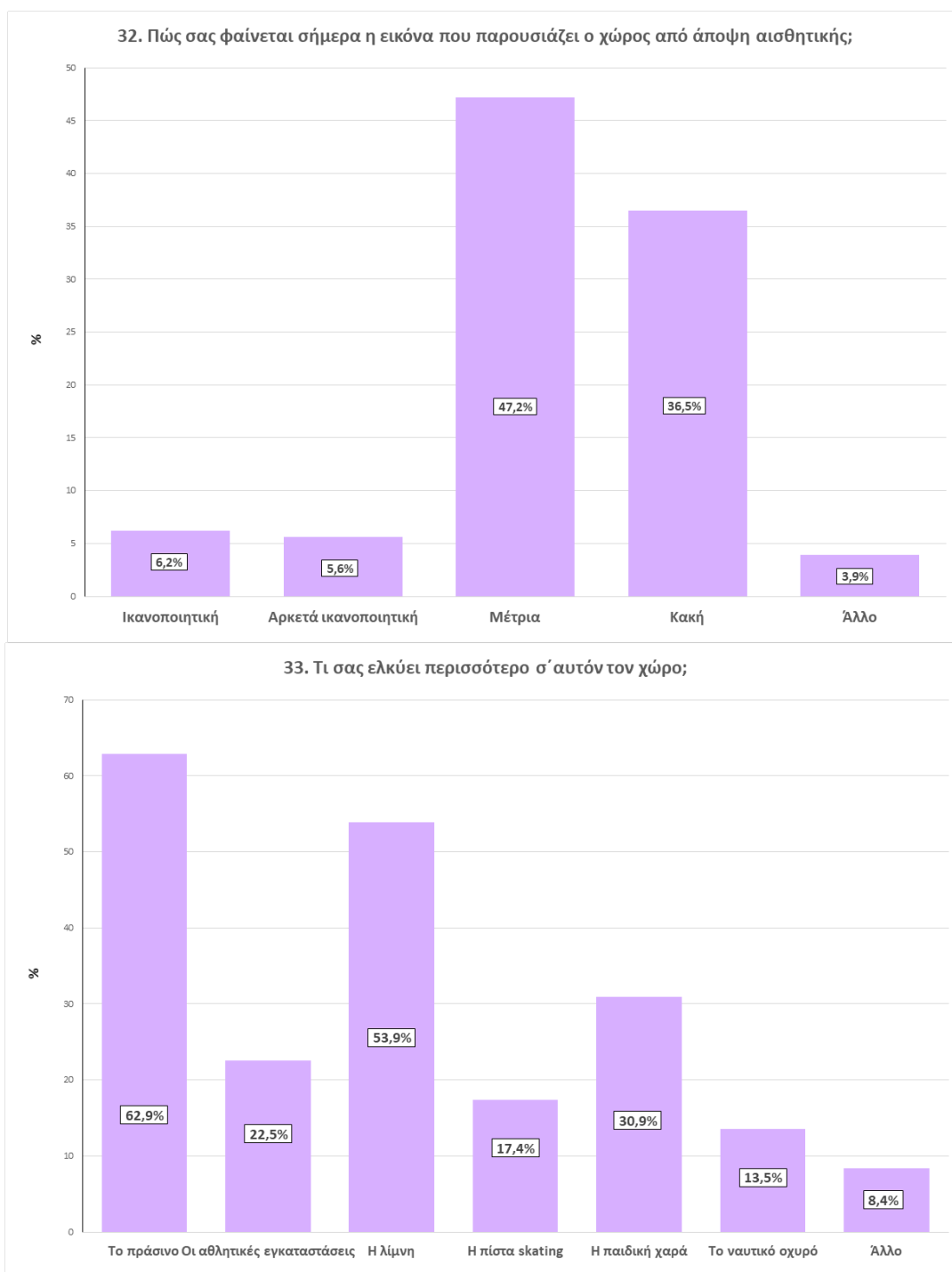

Προκειμένου να αξιοποιηθεί ο χώρος αυτός θα προτιμούσατε ο χώρος στάθμευσης να είναι:

προτιμούν η στάθμευση των οχημάτων να είναι υπόγεια (76.19%), προκειμένου να αξιοποιηθεί συνολικά ο χώρος.

Γ. Σε σχέση με τη μορφή και λειτουργία του πάρκου

Όσον αφορά στην εικόνα που παρουσιάζει σήμερα ο χώρος, το 6.2% των ερωτηθέντων τη βρίσκει ικανοποιητική, το 5.6% αρκετά ικανοποιητική, το 47.2% μέτρια, το 36.5% κακή, ενώ το 3.9%, που απάντησαν «άλλο», βρίσκουν την εικόνα του χώρου ακόμη χειρότερη.

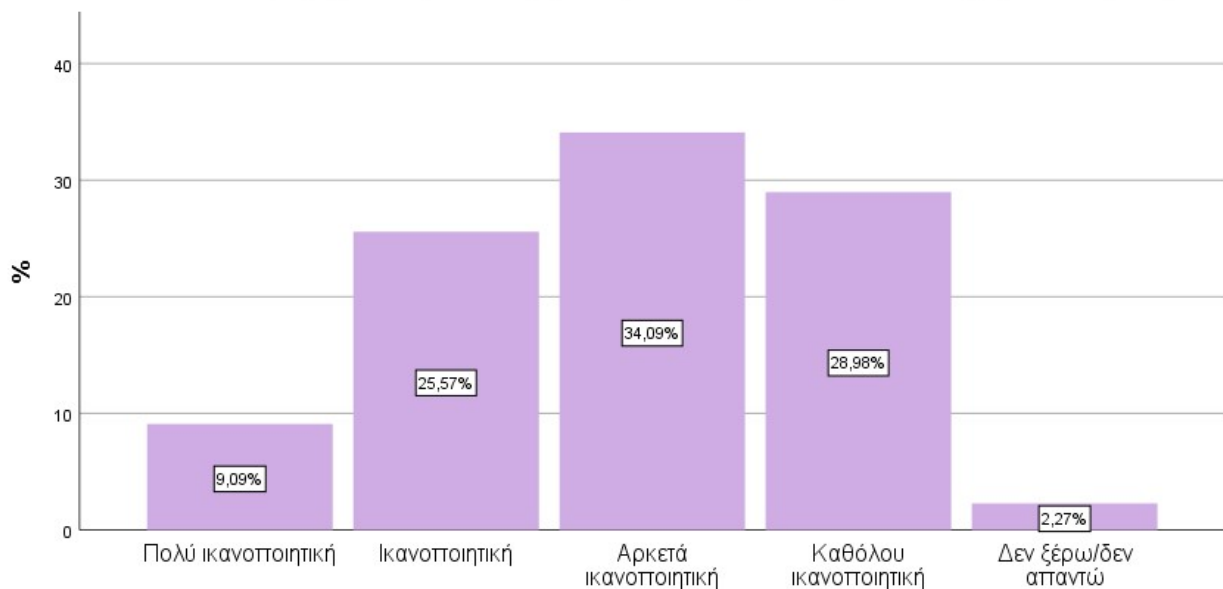
Αυτό που ελκύει περισσότερο στο πάρκο είναι το πράσινο, για το 62.9% των ερωτηθέντων, οι αθλητικές εγκαταστάσεις, για το 22.5% των ερωτηθέντων, η λίμνη, για το 53.9% των ερωτηθέντων, η πίστα skating, για το 17.4% των ερωτηθέντων, η παιδική χαρά, για το 30.9% των ερωτηθέντων, το ναυτικό οχυρό, για το 13.5% των ερωτηθέντων και άλλοι λόγοι για το 8.4% των ερωτηθέντων, όπως

33α. Τι σας ελκύει περισσότερο σ' αυτόν τον χώρο; Άλλο

οι διάδρομοι για περίπατο, τρέξιμο και περπάτημα, οι χώροι με τα καθιστικά, η ηρεμία το βράδυ και το γεγονός ότι είναι το πιο κοντινό πάρκο στα Άνω Βριλήσσια.

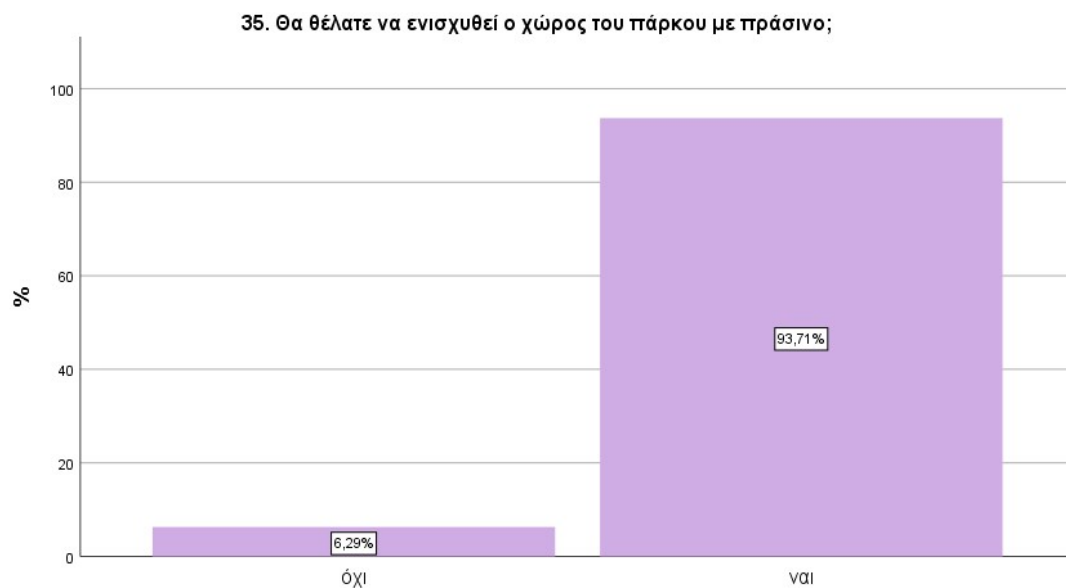
Βέβαια, κάποιοι θεωρούν ότι το πάρκο δεν ελκύει λόγω της κατάστασης στην οποία βρίσκεται σήμερα.

34. Πόσο ικανοποιητική κρίνετε την κατανομή του όγκου του πρασίνου μέσα στον χώρο του πάρκου;

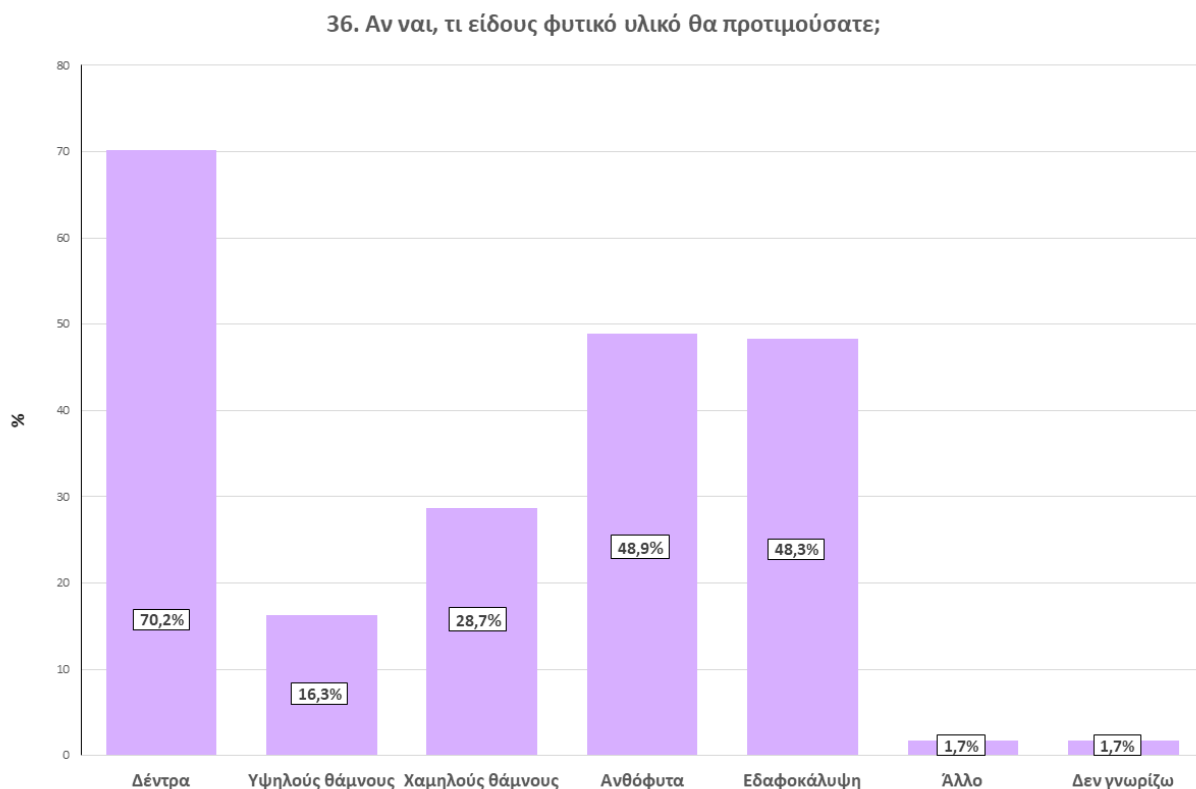
34. Πόσο ικανοποιητική κρίνετε την κατανομή του όγκου του πρασίνου μέσα στον χώρο του πάρκου;

Στο παραπάνω διάγραμμα, φαίνεται και η άποψή τους για την κατανομή του όγκου πρασίνου μέσα στο πάρκο, ενώ στο επόμενο καταγράφεται η επιθυμία τους (93.71%) για ενίσχυση του πρασίνου στο χώρο.

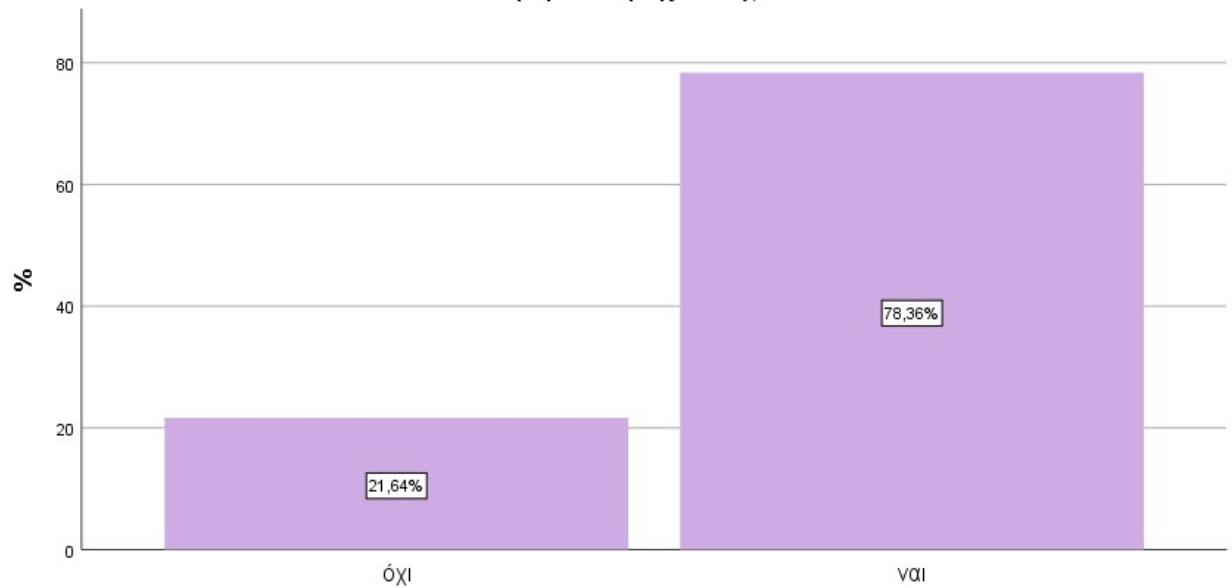
35. Θα θέλατε να ενισχυθεί ο χώρος του πάρκου με πράσινο;

Το φυτικό υλικό που προτιμούν το 70.2% των ερωτηθέντων είναι τα δέντρα, το 16.3% των ερωτηθέντων, οι υψηλοί θάμνοι, το 28.7% των ερωτηθέντων, οι χαμηλοί θάμνοι, το 48.9% των ερωτηθέντων, τα ανθόφυτα, το 48.3% των ερωτηθέντων, η εδαφοκάλυψη και το 1.7% των ερωτηθέντων, άλλο και το 1.7% των ερωτηθέντων, δε γνωρίζει.

Όσον αφορά στις υποδομές και εγκαταστάσεις του πάρκου

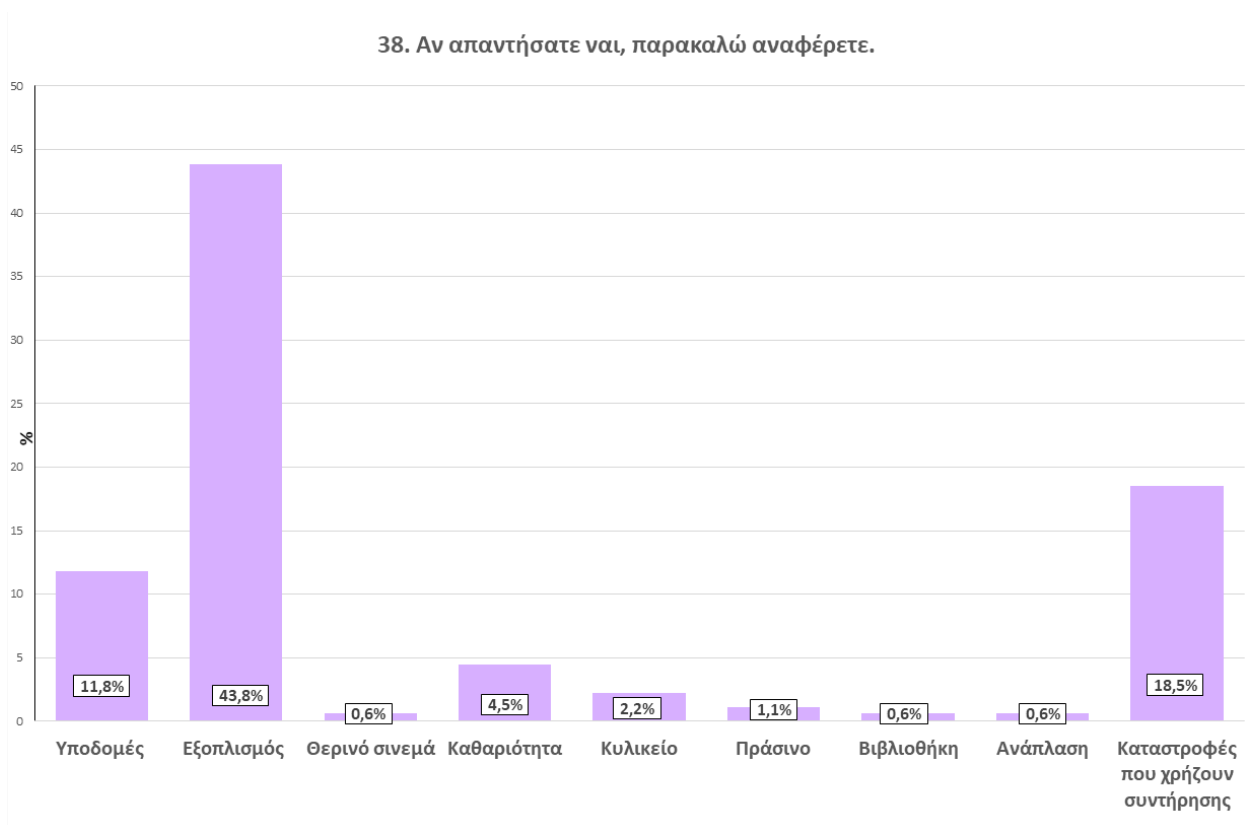
37. Παρατηρήσατε ελλείψεις σε υποδομές και εγκαταστάσεις στο Πάρκο (π.χ. παγκάκια, κάδοι απορριμμάτων, διάδρομοι κίνησης κ.λ.π.);

Παρατηρήσατε ελλείψεις σε υποδομές και εγκαταστάσεις στο Πάρκο (π.χ. παγκάκια, κάδοι απορριμμάτων, διάδρομοι κίνησης κ.λ.π.);

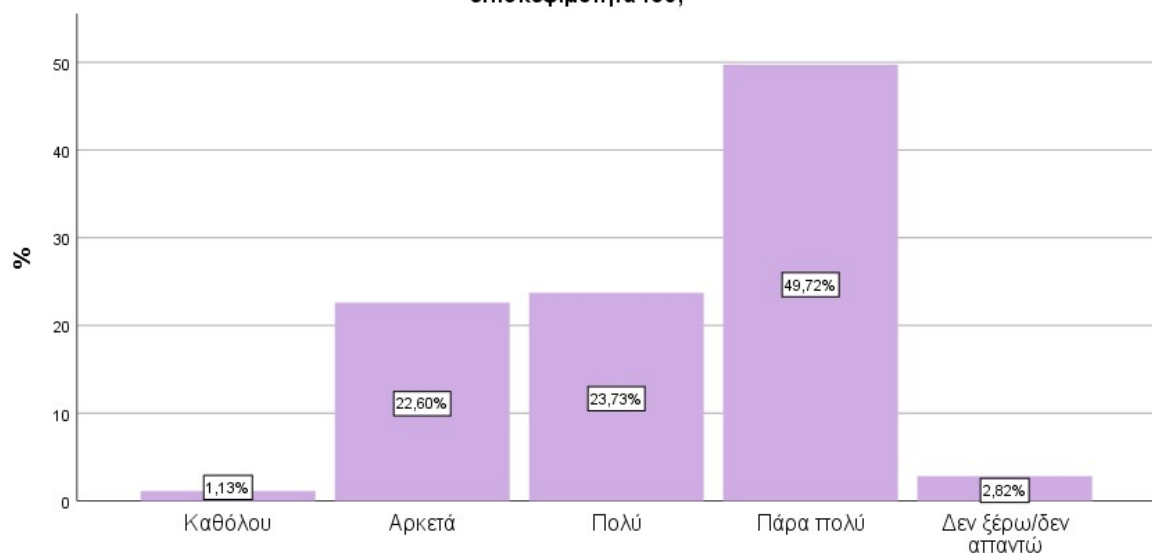
Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων (78.36%) δηλώνουν ότι παρατήρησαν ελλείψεις και πιο συγκεκριμένα,

38. Αν απαντήσατε ναι, παρακαλώ αναφέρετε.

το 11.8% σε υποδομές , αθλητικές, πολιτιστικές, διαδρόμους, χώρους υγιεινής, χώρους αναψυχής, στο skatepark κ.λ.π., το 43.8% σε εξοπλισμό, όπως κάδους απορριμμάτων και κάδους ανακύκλωσης, φωτιστικά, κρήνες, πέργκολες, κιόσκια, παγκάκια, τραπεζόπαγκους και θέσεις στάθμευσης ποδηλάτων, το 0.6% στο θερινό κινηματογράφο, το 4.5% στην καθαριότητα όλου του χώρου, των υποδομών, του πρασίνου, της λίμνης, το 2.2% στο κυλικείο , το 1.1% στο πράσινο, τα δέντρα και τα λουλούδια, το 0.6% στη βιβλιοθήκη, το 0.6% στην ανάπλαση και αναβάθμιση του χώρου και το 18.5% σε καταστροφές που χρήζουν συντήρησης.

39. Εκτιμάτε ότι η βελτίωση της ποιότητας των υποδομών και εγκαταστάσεων του Πάρκου θα αυξήσουν την επισκεψιμότητά του;

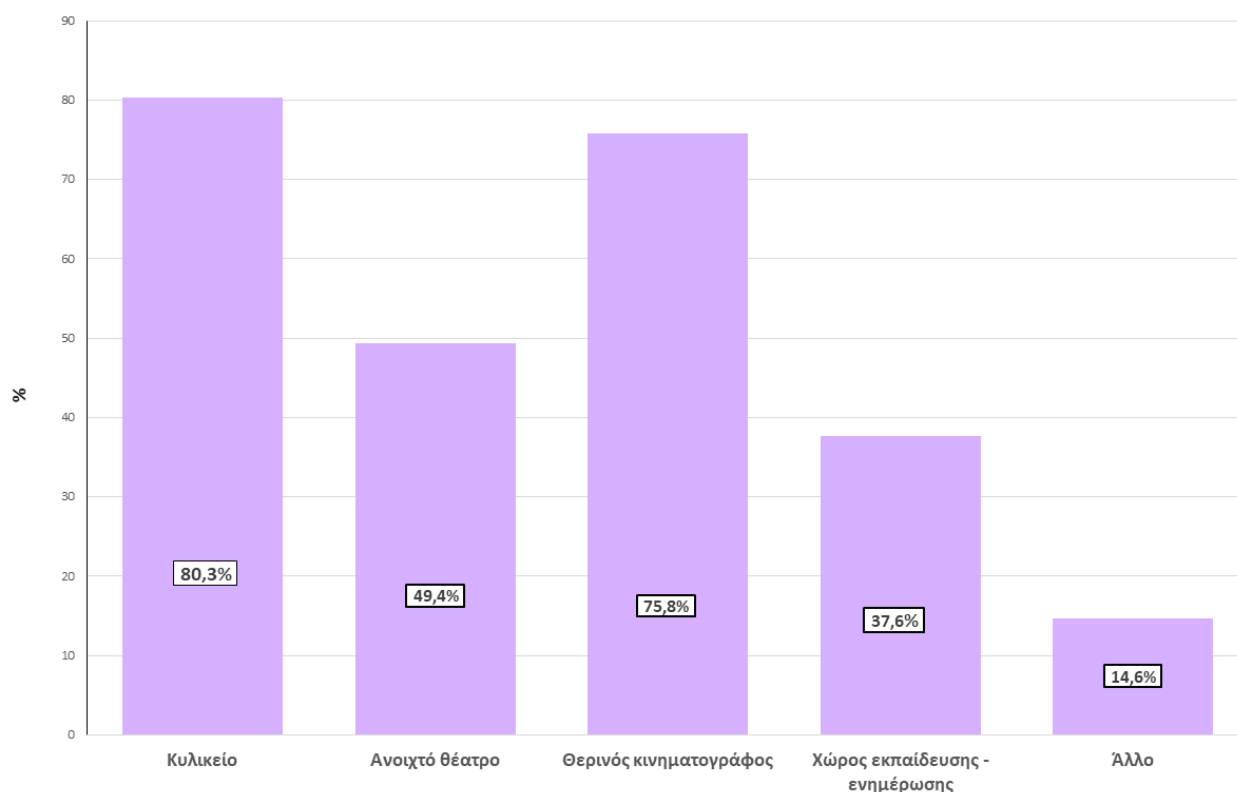

39. Εκτιμάτε ότι η βελτίωση της ποιότητας των υποδομών και εγκαταστάσεων του Πάρκου θα αυξήσουν την επισκεψιμότητά του;

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, μάλιστα, εκτιμούν ότι η βελτίωση της ποιότητας των υποδομών και εγκαταστάσεων του πάρκου θα αυξήσουν την επισκεψιμότητά του από πολύ (23.73%) έως πάρα πολύ (49.72%).

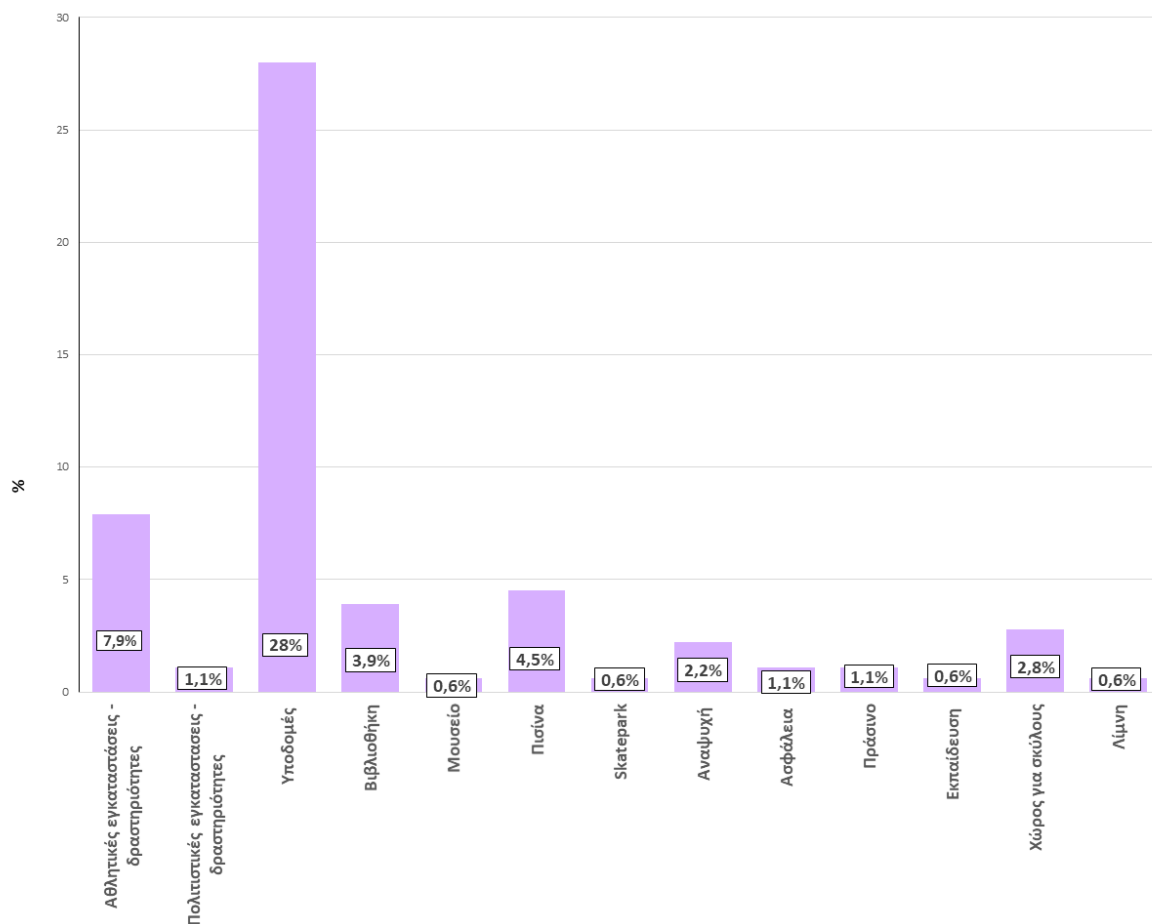
Όσον αφορά στη νέα ανάπλαση του χώρου, θα ήθελαν να ενταχθούν κάποιες υποδομές, όπως:

40. Θα θέλατε να ενταχθούν στη νέα ανάπτυξη του χώρου κάποιες συγκεκριμένες υποδομές;

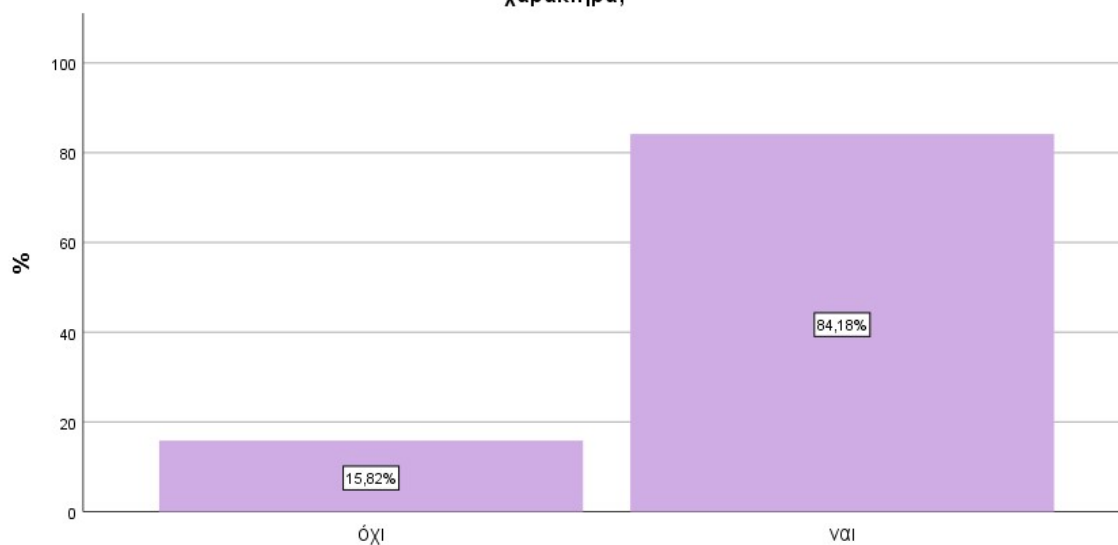

κυλικείο, κατά το 80.3% των ερωτηθέντων, ανοιχτό θέατρο, κατά το 49.4% των ερωτηθέντων, θερινός κινηματογράφος, κατά το 75.8% των ερωτηθέντων, χώρος εκπαίδευσης - ενημέρωσης, κατά το 37.6% των ερωτηθέντων και άλλες υποδομές, κατά το 14.6% των ερωτηθέντων, όπως αθλητικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες για το 7.9% των ερωτηθέντων, πολιτιστικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες για το 1.1%, υποδομές, για το 28%, όπως παιδική χαρά για παιδιά και μεγάλα παιδιά, χώρους υγιεινής, χώρους στάθμευσης κ.α., κυλικείο, για το 0.6%, βιβλιοθήκη, για το 3.9%, μουσείο, για το 0.6%, πισίνα, για το 4.5%, skatepark, για το 0.6%, χώροι αναψυχής, για το 2.2%, όπως παιχνίδια, επιτραπέζια, φεστιβάλ όπως το Octoberfest κ.α., ασφάλεια, για το 1.1%, όπως φύλαξη, φωτισμός κ.α., πράσινο, για το 1.1%, χώροι και δράσεις εκπαίδευσης, για το 0.6%, όπως πάρκο κυκλοφοριακής αγωγής, χώρος για σκύλους, για το 2.8% και λίμνη, για το 0.6%.

40.1 Θα θέλατε να ενταχθούν στη νέα ανάπτυξη του χώρου κάποιες συγκεκριμένες υποδομές; Άλλες υποδομές

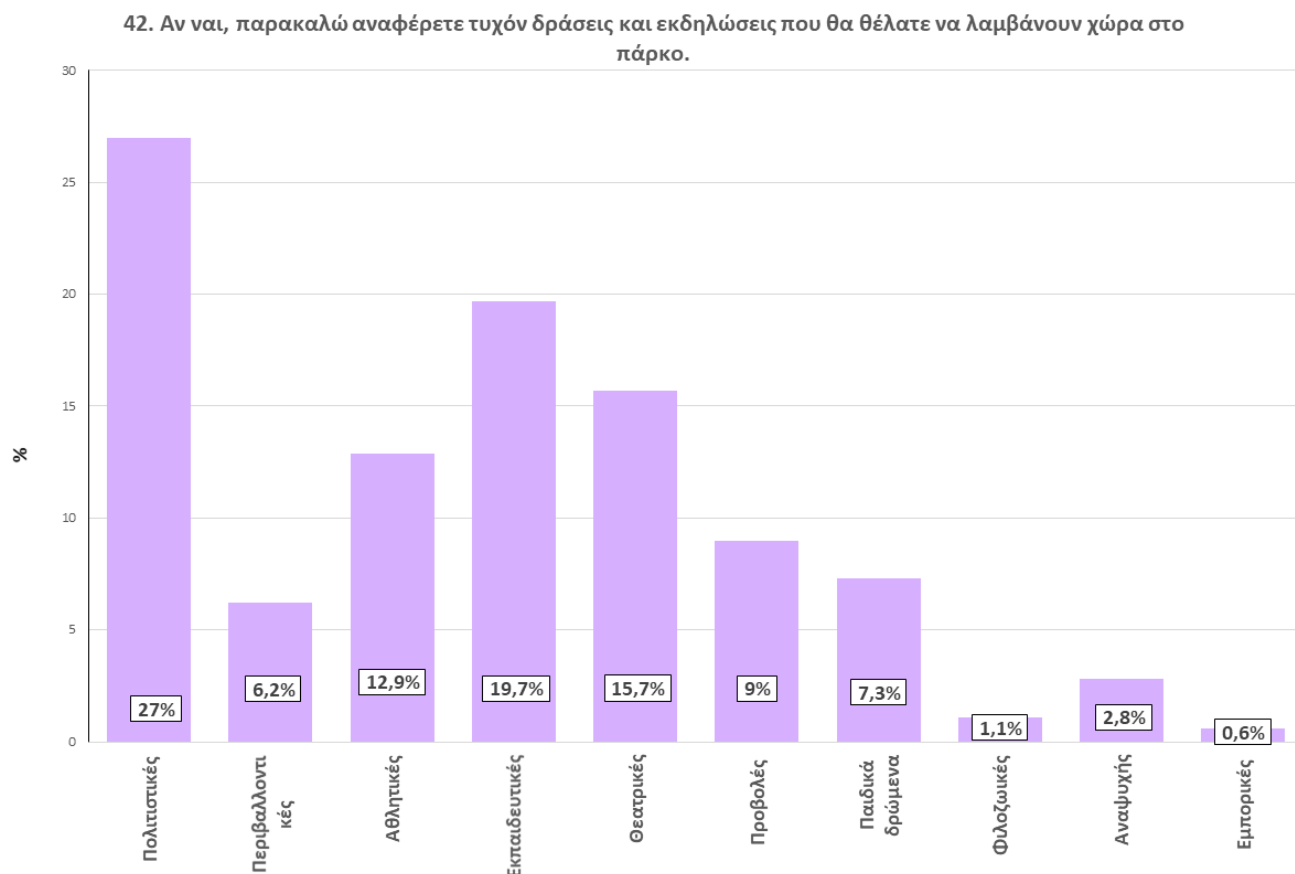

41. Θα θέλατε να λαμβάνουν χώρα διάφορες δράσεις και εκδηλώσεις πολιτιστικού ή εκπαιδευτικού χαρακτήρα;

Θα θέλατε να λαμβάνουν χώρα διάφορες δράσεις και εκδηλώσεις πολιτιστικού ή εκπαιδευτικού χαρακτήρα;

Επιπλέον, το 84.18% των ερωτηθέντων θα ήθελαν να λαμβάνουν χώρα δράσεις και εκδηλώσεις πολιτιστικού ή εκπαιδευτικού χαρακτήρα στο πάρκο, όπως:

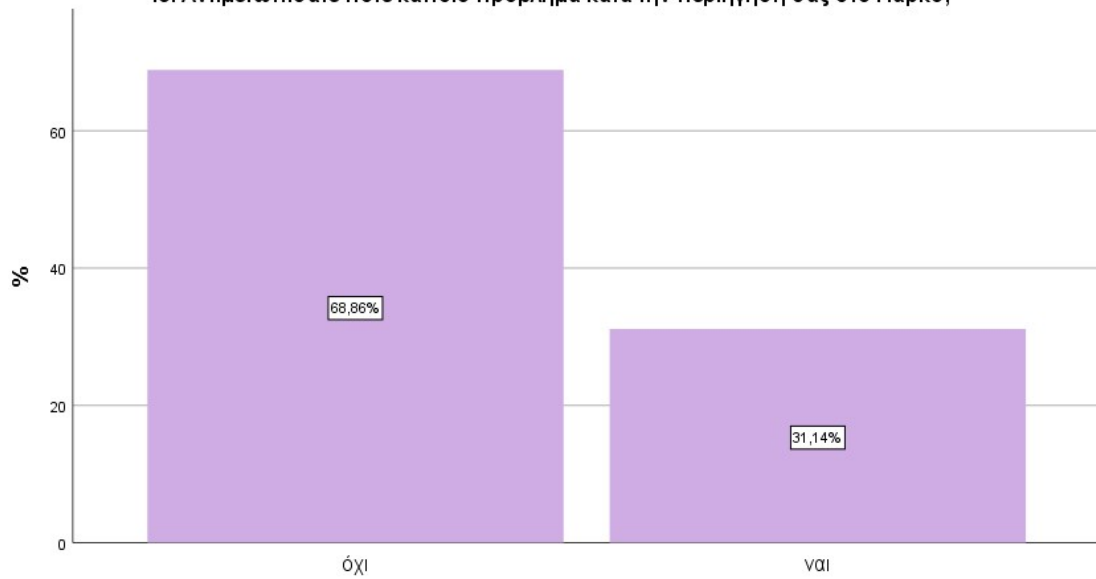

πολιτιστικές (το 27.00%), περιβαλλοντικές (το 6.20%), αθλητικές (το 12.90%), εκπαιδευτικές (το 19.70%), θεατρικές (το 15.70%), προβολές (το 9.00%), παιδικά δρώμενα (το 7.30%), φιλοζωικές (το 1.1%), δράσεις αναψυχής (το 2.80%) και εμπορικές (το 0.60%).

Το 68.86% των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι δεν αντιμετώπισαν ποτέ κάποιο πρόβλημα κατά την περιήγησή τους στο πάρκο, ενώ το 31.14% δηλώνουν ότι αντιμετώπισαν προβλήματα, όπως:

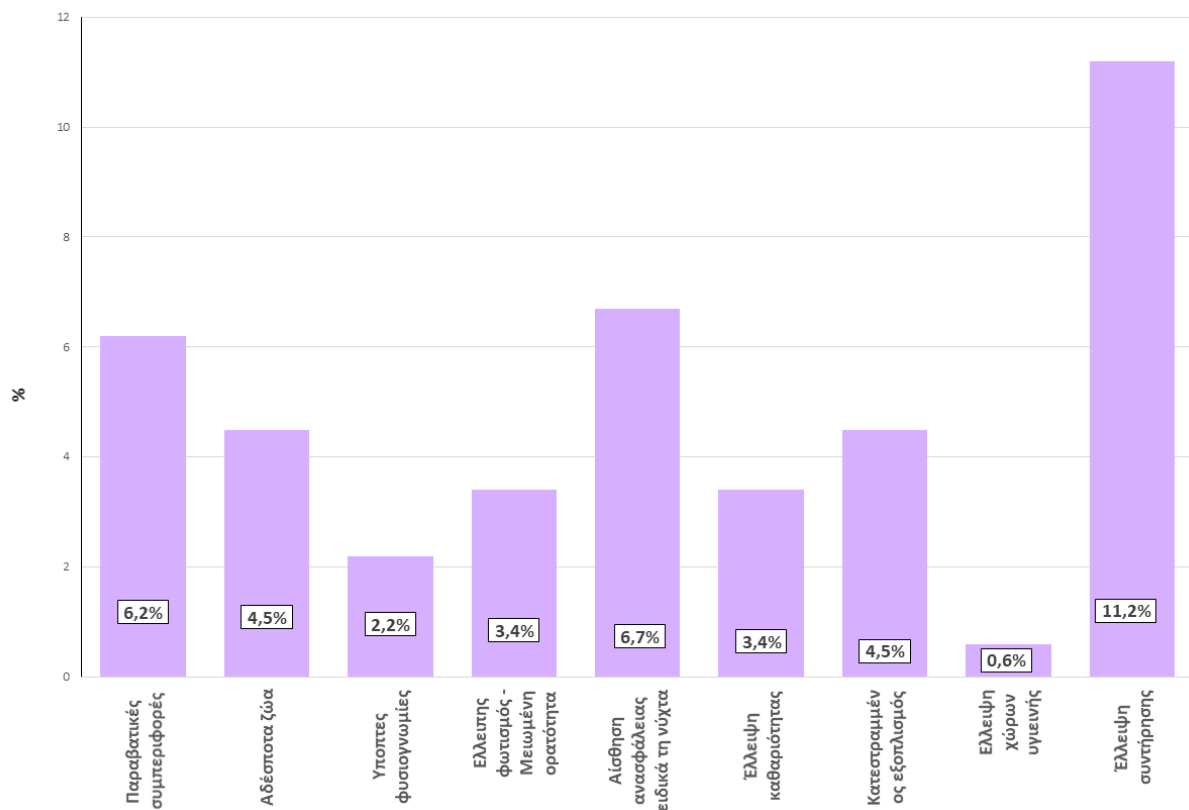
παραβατικές συμπεριφορές (το 6.20%), αδέσποτα ζώα (το 4.50%), ύποπτες φυσιογνωμίες (το 2.20%), ελλιπή φωτισμό και μειωμένη ορατότητα (το 3.40%), αίσθηση ανασφάλειας ειδικά τη νύχτα (το 6.70%), έλλειψη καθαριότητας (το 3.40%), κατεστραμμένο εξοπλισμό (το 4.50%), έλλειψη χώρων υγιεινής (το 0.60%) και έλλειψη συντήρησης (το 11.20%).

43. Αντιμετωπίσατε ποτέ κάποιο πρόβλημα κατά την περιήγησή σας στο Πάρκο;

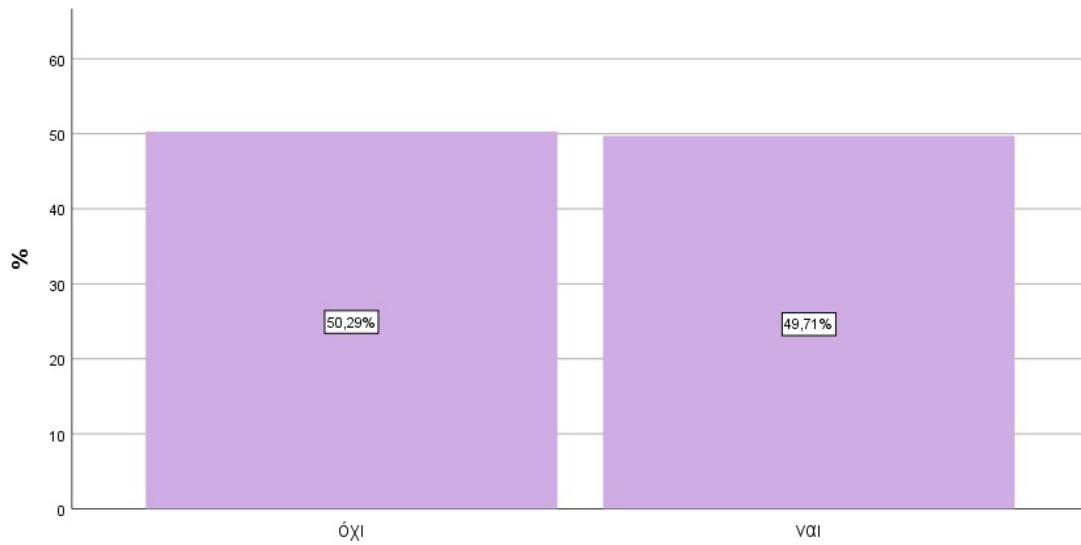
Αντιμετωπίσατε ποτέ κάποιο πρόβλημα κατά την περιήγησή σας στο Πάρκο;

44. Αν απαντήσατε ναι, παρακαλώ αναφέρατε.

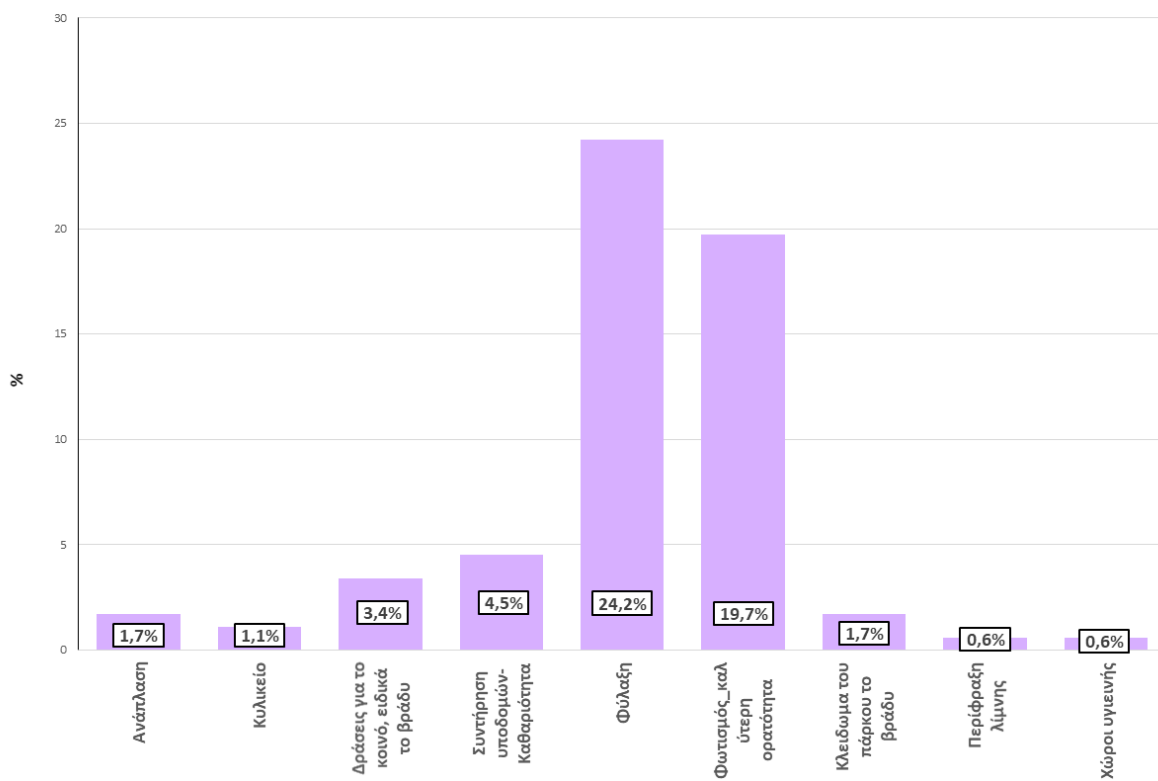
Επίσης, όσον αφορά στο θέμα της αίσθησης ασφαλείας κατά τη διάρκεια παραμονής στο χώρο, οι απόψεις διίστανται. Το 49.71% των ερωτηθέντων αισθάνονται ασφαλείς στο χώρο, ενώ το 50.29% δηλώνουν ότι αισθάνονται ανασφάλεια

45. Αισθάνεστε ασφαλής κατά τη διάρκεια παραμονής σας στο χώρο?

45. Αισθάνεστε ασφαλής κατά τη διάρκεια παραμονής σας στο χώρο?

46. Αν όχι, τι θα προτείνατε για την βελτίωση της αίσθησης ασφαλείας των επισκεπτών του πάρκου;

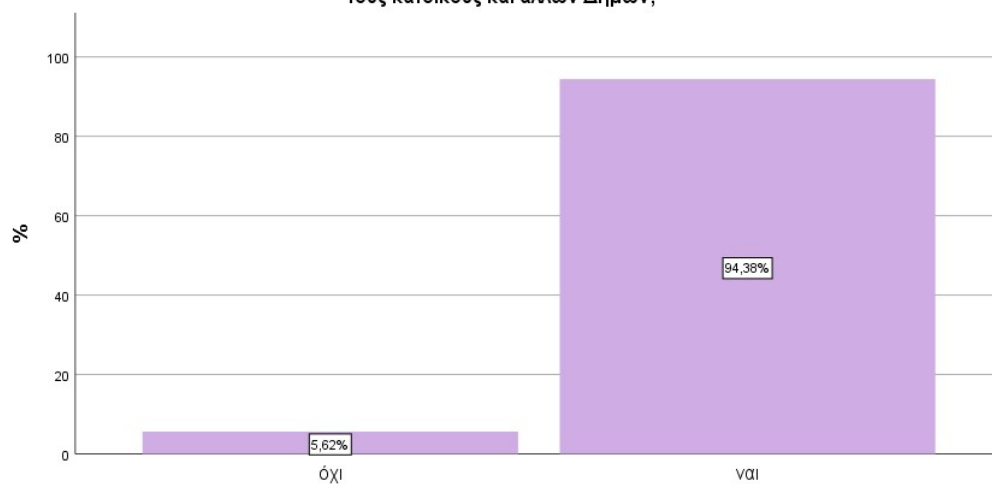

και προτείνουν για τη βελτίωση της αίσθησης ασφαλείας τα εξής: Ανάπλαση του χώρου (το 1.70%), κυλικείο (το 1.10%), δράσεις για το κοινό (το 3.40%), καθαριότητα (το 4.50%), φύλαξη (το 24.20%), φωτισμό και καλύτερη ορατότητα (το 19.70%), κλείδωμα του πάρκου τη νύχτα (το 1.70%), περίφραξη της λίμνης (το 0.60%) και χώρους υγιεινής (το 0.60%).

Δ. Σε σχέση με την προβολή και ανάδειξη του χώρου

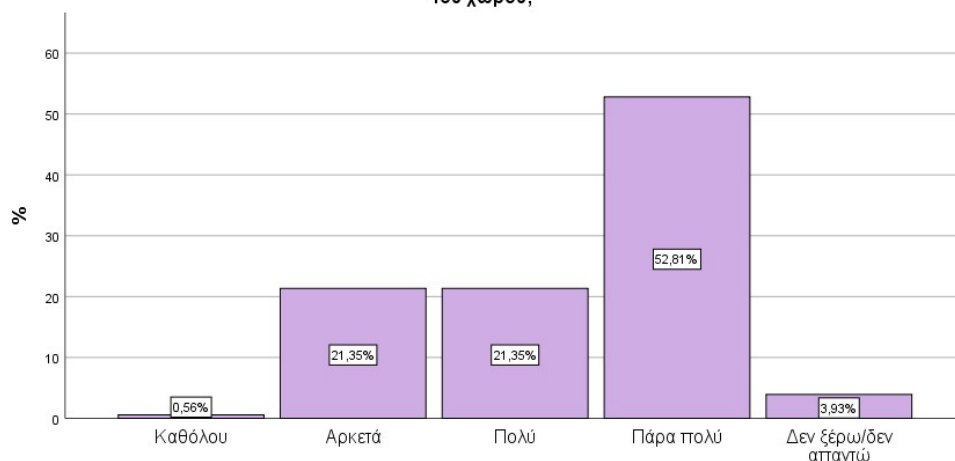
Σχετικά με την προβολή και ανάδειξη του χώρου, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, ήτοι το 94.38%, πιστεύει ότι η ανάπτυξη του χώρου και η προβολή της ιστορικότητάς του θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης και για τους κατοίκους άλλων Δήμων, ενώ στο ερώτημα για το αν η διεξαγωγή

47. Η ανάπτυξη του χώρου και η προβολή της ιστορικότητάς του θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης για τους κατοίκους και άλλων Δήμων;

Η ανάπτυξη του χώρου και η προβολή της ιστορικότητάς του θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης για τους κατοίκους και άλλων Δήμων;

48. Πιστεύετε ότι η διεξαγωγή διαφόρων δράσεων και εκδηλώσεων θα συνέβαλαν στην προβολή και ανάδειξη του χώρου;

Πιστεύετε ότι η διεξαγωγή διαφόρων δράσεων και εκδηλώσεων θα συνέβαλαν στην προβολή και ανάδειξη του χώρου;

διαφόρων δράσεων και εκδηλώσεων θα συνέβαλαν στην προβολή και ανάδειξη του χώρου, οι περισσότεροι απάντησαν πολύ (21.35%) έως πάρα πολύ (52.81%).

3.2.3 Ανακεφαλαίωση

Συνοψίζοντας τα παραπάνω δεδομένα, προκύπτουν ανά θεματική ενότητα τα εξής:

Προσωπικά στοιχεία

Από τα προσωπικά στοιχεία των ερωτηθέντων, αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι υπό μελέτη χώροι βρίσκονται σε μια περιοχή κατοικημένη κυρίως από οικογένειες (το 80.79% των ερωτηθέντων κατοικούν στα Βριλήσσια, ενώ το 67.23% είναι έγγαμοι και το 75.0% έχουν παιδιά), με ιδιαίτερα υψηλό μορφωτικό επίπεδο αφού το 59.76% είναι απόφοιτοι Πανεπιστημίου και κάτοχοι Μεταπτυχιακού ή Διδακτορικού τίτλου σπουδών.

A. Σε σχέση με την ιστορικότητα του χώρου

Οι περισσότεροι (79.89%) εκ των ερωτηθέντων γνωρίζουν την ύπαρξη της Ναυτικής Βάσης κυρίως λόγω γειτονίας ή από προφορική πληροφόρηση. Επίσης, το 89.20% εξ αυτών δηλώνει ότι θα ήθελε να ενημερωθεί περισσότερο κυρίως μέσω διαδικτύου (64.60%) και από ενημερωτικές πινακίδες (53.90%) ή διαδραστικούς πίνακες (43.80%) μέσα στο χώρο.

Μάλιστα το σύνολο των ερωτηθέντων (98.70%) των ερωτηθέντων βρίσκει ενδιαφέρουσα έως πολύ ενδιαφέρουσα την ιδέα να ανοίξει ο χώρος του Οχυρού προς το κοινό και το 93.10% πιστεύει ότι οι επισκέπτες του πάρκου θα ενδιαφέρονταν να ενημερωθούν για την ιστορία αυτού του χώρου με επικρατέστερους τρόπους μέσω διαδικτύου (66.30%), με ενημερωτικές πινακίδες (68.00%) και με διαδραστικούς πίνακες (62.40%) μέσα στο χώρο του πάρκου. Επιπλέον, κάποιοι εξ αυτών προτείνουν ότι με διάφορες δραστηριότητες για παιδιά και εφήβους, ενημερώσεις και επισκέψεις των σχολείων στο πάρκο, ξεναγήσεις και επισκέψεις στο Οχυρό (ίσως έναντι μικρού αντιτίμου που θα μπορούσε να ενισχύσει τα έσοδα του Δήμου), μέσω φυλλαδίων και παρουσιάσεων στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου αλλά και στα σχολεία, θα μπορούσε ο κόσμος να γνωρίσει καλύτερα το πάρκο και την ιστορία του. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί η πρόταση ενός ατόμου εκ των ερωτηθέντων για τη συμμετοχή στο πρόγραμμα «Η υιοθεσία

ενός μνημείου σε δέκα βήματα» του Υπουργείου Πολιτισμού, Παιδείας και Θρησκευμάτων (Πηγή:Δ23), μέσω του οποίου θα μπορούσαν τα σχολεία να υποστηρίξουν την προβολή και επισκεψιμότητα του πάρκου.

Επιπροσθέτως, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (84.09%) είναι της άποψης ότι, προκειμένου να ενισχυθεί η ιστορικότητα του χώρου και να αναδειχθεί υπερτοπικά η σημασία του, χρειάζεται να περιλαμβάνεται ο όρος «Ναυτική Βάση» στην ονομασία του πάρκου, καθώς το σύνολο σχεδόν (93.64%) πιστεύει ότι η σημερινή ονομασία του χώρου - Πάρκο «Μαρία Κάλλας» - δε συνδέεται με τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις της πρώην Ναυτικής Βάσης.

Ωστόσο το 15.91% θεωρεί ότι προκειμένου να αναδειχθεί υπερτοπικά η σημασία του πάρκου δεν είναι απαραίτητο να περιλαμβάνεται στην ονομασία του ο όρος «Ναυτική Βάση» και προτείνουν μια σειρά επεμβάσεων και δράσεων για προβολή και ανάδειξη του χώρου. Αυτά αφορούν πρωτίστως στον καθαρισμό του χώρου, στην ενίσχυση με περισσότερα παγκάκια και παιχνίδια για παιδιά, στην περίφραξη της λίμνης, στην τοποθέτηση ενημερωτικών πινακίδων, διαδραστικών πινάκων και μιας μακέτας του πάρκου για πληρέστερη ενημέρωση των επισκεπτών καθώς επίσης και στη διοργάνωση εκθέσεων και ξεναγήσεων με αναφορές στην παλιά χρήση του χώρου. Επίσης, προτείνεται η δημιουργία μιας διαδρομής μέσα στο πάρκο με σημεία ενδιαφέροντος που να αναφέρονται στο Οχυρό και η μετατροπή του Οχυρού σε Μουσείο του Πολεμικού Ναυτικού. Τέλος, προτάθηκε από έναν ερωτηθέντα η σύσταση ενός Ναυτικού Ομίλου, με σκοπό τη διοργάνωση θαλάσσιων σπορ (κολύμπι, ιστιοπλοΐα, wind surfing και άλλα) για τα παιδιά των Βριλησσιών, που με τη συνοδεία των διοργανωτών του Ομίλου και σημείο αφετηρίας τη Ναυτική Βάση, θα μπορούν να επιβιβάζονται σε πούλμαν και να επισκέπτονται τη θάλασσα κάθε εβδομάδα.

Β. Σε σχέση με την πρόσβαση – επισκεψιμότητα

Όσον αφορά στην πρόσβαση – επισκεψιμότητα στο πάρκο μπορεί το 56.18% των ερωτηθέντων να έχει επισκεφθεί το πάρκο τελευταία, ωστόσο

μόνο το 25.58% το επισκέπτεται τακτικά. Ως προς τη συχνότητα επίσκεψης, το 64.50% επισκέπτεται το πάρκο περιστασιακά έως σπάνια, το 13.61% μία φορά το μήνα, το 9.47% μία φορά στις 15 ημέρες, το 9.47% μία φορά την εβδομάδα και μόνο το 2.98% κάθε μέρα .

Οι κυριότεροι λόγοι επίσκεψης στο πάρκο είναι κυρίως για αναψυχή (61.86%), για την επίσκεψη στην παιδική χαρά (33.70%), για άθληση (32.00%), για παρακολούθηση εκδηλώσεων (10.70%) και για skating (10.10%), ενώ το 18.00% των ερωτηθέντων, πέρα από τα παραπάνω, επισκέπτεται το πάρκο για το bazaar των αγροτικών προϊόντων που πραγματοποιείται συνήθως μια φορά το χρόνο, για βόλτα στο πάρκο ή με το σκύλο τους, για επίσκεψη στη λίμνη ή για να δουν τα ψάρια, για να συναντήσουν φίλους και γνωστούς ή για να διοργανώσουν κάποιο πάρτυ, για περπάτημα, ποδηλασία ή για να «κόψουν» δρόμο και για να συμμετάσχουν στα προγράμματα των προσκόπων που έχουν την έδρα τους στο πάρκο. Βέβαια, υπάρχουν και οι εργαζόμενοι στο Δήμο που έχουν την έδρα τους το πάρκο ή έρχονται για να επιβλέψουν κάποιες εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης.

Ο χρόνος παραμονής στο πάρκο είναι για το 55.69% το πολύ 1 ώρα, ενώ για το 42.51% 1-3 ώρες.

Οι περισσότεροι (55.60%) επισκέπτονται το πάρκο πεζή ή με το αυτοκίνητό τους (32.00%), ενώ με ποδήλατο μόνο το 15.70%.

Στο πάρκο μπορεί κανείς να συναντήσει όλες τις συνθέσεις επισκεπτών, είτε μεμονωμένα άτομα (37.10%), είτε παρέες 2-4 ατόμων (44.90%), είτε είτε οικογένειες (39.30%) και σπανιότερα παρέες άνω των 4 ατόμων (5.6%).

Όσον αφορά στο χώρο του Ο.Τ.444, μόνο το 27.75% γνωρίζει ότι έχει οριστεί από το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ) του Δήμου Βριλησσιών ως δημοτικός χώρος στάθμευσης οχημάτων και προκειμένου να αξιοποιηθεί ο χώρος αυτός θα προτιμούσαν (το 76.19%) ο χώρος στάθμευσης να είναι υπόγειος. Καθώς, μάλιστα, οι δύο υπό μελέτη χώροι βρίσκονται απέναντι ο ένας από τον άλλο, το 89.77% θα ήθελε οι δύο χώροι να ενωθούν, κατά

σειρά προτίμησης με πεζογέφυρα (55.60%), δευτερευόντως με διάβαση (37.10%), με υπόγεια διάβαση (15.7%) ή άλλους τρόπους (1.7%).

Γ. Σε σχέση με τη μορφή και λειτουργία του πάρκου

Η εικόνα που παρουσιάζει σήμερα ο χώρος από άποψη αισθητικής, φαίνεται στους περισσότερους εκ των ερωτηθέντων από μέτρια (47.20%) έως κακή (36.50%), ενώ μόνο το 6.2% τη θεωρούν ικανοποιητική ή αρκετά ικανοποιητική (το 5.6%) και οι υπόλοιποι (3.9%) δηλώνουν «άλλο».

Τα στοιχεία που τους ελκύουν περισσότερο στο χώρο είναι το πράσινο (62.90%) και η λίμνη (53.90%), η παιδική χαρά (30.90%) και, εν συνεχεία, οι αθλητικές εγκαταστάσεις (22.50%), η πίστα skating (17.40%) και το ναυτικό οχυρό (13.50%). Για το 8.40%, ελκυστικά στοιχεία στο χώρο αποτελούν οι διάδρομοι για περίπατο, τρέξιμο και περπάτημα, οι χώροι με τα καθιστικά, η ηρεμία το βράδυ και το γεγονός ότι είναι το πιο κοντινό πάρκο στα Άνω Βριλήσσια.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (59.66%) εκτιμά ότι η κατανομή του όγκου πρασίνου μέσα στον χώρο του πάρκου είναι αρκετά ικανοποιητική έως ικανοποιητική και μόνο το 28.98% εκτιμά ότι δεν είναι καθόλου ικανοποιητική. Στο σύνολό τους, όμως, το 93.71% των ερωτηθέντων θα ήθελαν να ενισχυθεί ο χώρος με πράσινο και κυρίως με δέντρα (70.20%), ανθόφυτα (48.90%) και εδαφοκάλυψη (48.30%), αλλά και με χαμηλούς (28.70%) και υψηλούς θάμνους (16.30%).

Επίσης, το 78.36% δηλώνει ότι έχει παρατηρήσει πολλές ελλείψεις όσον αφορά στις υποδομές και εγκαταστάσεις του πάρκου. Ειδικότερα, το 43.80% καταγράφει ελλείψεις κυρίως σε εξοπλισμό, όπως κάδους, φωτιστικά, κρήνες, πέργκολες, παγκάκια και θέσεις ποδηλάτων, το 18.50% κρίνει αναγκαία τη συντήρηση αυτών, ενώ μικρότερο ποσοστό (11.80%) καταγράφει την έλλειψη σε υποδομές, όπως σε αθλητικούς και πολιτιστικούς χώρους, σε χώρους υγιεινής και σε διαδρόμους.

Εκτιμούν, μάλιστα, ότι η βελτίωση της ποιότητας των υποδομών και εγκαταστάσεων του πάρκου θα αυξήσουν την επισκεψιμότητά του αρκετά (22.60%) έως πολύ (23.73%) ή πάρα πολύ (49.72%) και προτείνουν την ένταξη κάποιων υποδομών στη νέα ανάπλαση του χώρου, όπως (με σειρά προτίμησης):

- 1) 80.30% Κυλικείο
- 2) 75.80% Θερινός κινηματογράφος
- 3) 49.40% Ανοιχτό θέατρο
- 4) 37.60% Χώρο εκπαίδευσης - ενημέρωσης
- 5) 14.60% Άλλες χρήσεις, όπως:
 - 28.00% εξ αυτών, υποδομές, όπως σύγχρονη παιδική χαρά μικρών και μεγάλων παιδιών, χώρους υγιεινής, χώρους στάθμευσης,
 - 7.90% Αθλητικές εγκαταστάσεις και δραστηριότητες,
 - 4.50% Πισίνα,
 - 3.90% Βιβλιοθήκη,
 - 2.80% Χώρο για σκύλους,
 - 2.20% Εγκαταστάσεις και δράσεις αναψυχής (φεστιβάλ, παιχνίδια, επιτραπέζια).

Επιπλέον, σε ανοικτή ερώτηση που αφορούσε σε δράσεις και εκδηλώσεις πολιτιστικού ή εκπαιδευτικού χαρακτήρα, η πλειοψηφία (84.18%) δήλωσε ότι θα ήθελαν να λαμβάνουν χώρα στο πάρκο δράσεις και εκδηλώσεις και πιο συγκεκριμένα (με σειρά προτίμησης) πολιτιστικές (27.00%), εκπαιδευτικές (19.70%), θεατρικές (15.70%), αθλητικές (12.90%), προβολές (9.00%) π.χ. θερινός κινηματογράφος, παιδικά δρώμενα (7.30%), περιβαλλοντικές (6.20%) και αναψυχής (2.80%).

Ως προς την αίσθηση ασφάλειας στο χώρο του πάρκου, το 50.29% των επισκεπτών αισθάνεται ανασφάλεια κατά τη διάρκεια παραμονής του στο χώρο και προτείνουν για την βελτίωση της αίσθησης ασφάλειας στο πάρκο, καταρχήν, φύλαξη αυτού (24.20%), βελτίωση του φωτισμού και της ορατότητας στο χώρο (19.70%), συντήρηση των υποδομών και καθαριότητα (4.50%), δράσεις για το κοινό ειδικά το βράδυ (3.40%), κλείδωμα του πάρκου το βράδυ (1.70%), ανάπλαση του χώρου (1.70%),

εγκατάσταση κυλικείου (1.10%) και χώρων υγιεινής (0.60%) και περίφραξη της λίμνης (0.60%).

Επίσης, το 31.14% των ερωτηθέντων έχει αντιμετωπίσει κάποια προβλήματα κατά την περιήγησή του στο πάρκο, που αφορούν κυρίως σε θέματα τραυματισμών από έλλειψη συντήρησης (11.20%) και κατεστραμμένο εξοπλισμό (4.50%) καθώς και σε ελλειπή φωτισμό-μειωμένη ορατότητα (3.40%), κάτι που δημιουργεί ανασφάλεια στους επισκέπτες ειδικά τη νύχτα (6.70%). Επιπλέον, καταγράφουν παραβατικές συμπεριφορές (6.20%) όπως ναρκωτικά, κλοπές, επιδειξίες αλλά και ύποπτες φυσιογνωμίες (2.20%) και προβλήματα που δημιουργούνται από τα αδέσποτα ζώα (4.50%), την έλλειψη καθαριότητας (3.40%) και την έλλειψη χώρων υγιεινής (0.60%).

Δ. Σε σχέση με την προβολή και ανάδειξη του χώρου

Στο σύνολό τους (94.38%) σχεδόν οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι μια ολοκληρωμένη πρόταση ανάπλασης του χώρου θα συνέβαλε σημαντικά στην προβολή και ανάδειξη του πάρκου σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο, καθώς θα προσέλκυε την επισκεψιμότητα των κατοίκων και άλλων Δήμων. Επίπροσθέτως, η διεξαγωγή διαφόρων δράσεων και εκδηλώσεων στο χώρο θα συνέβαλε προς την ίδια κατεύθυνση πολύ έως πάρα πολύ σύμφωνα με το 74.16% των ερωτηθέντων, αρκετά σύμφωνα με το 21.35%, καθόλου (0.56%), ενώ υπήρξε κι ένα ποσοστό 3.93% που απάντησε «δεν ξέρω-δεν απαντώ».